

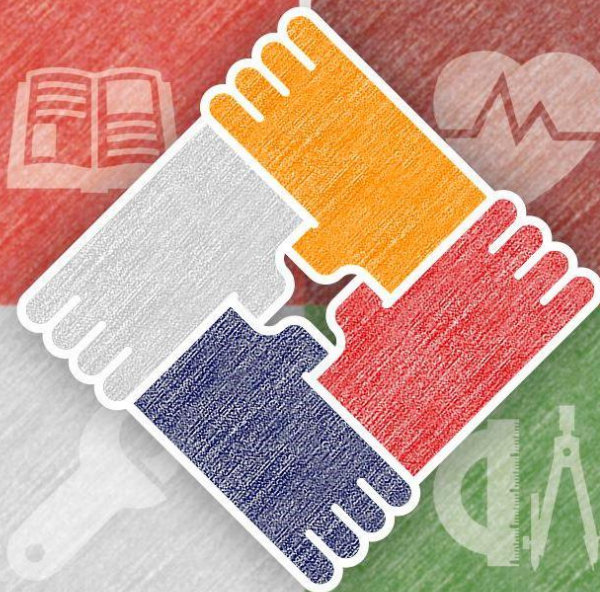

**2015. -
2020.**

**Lokalno partnerstvo
za zapošljavanje
Osječko-baranjske
županije**

Osijek, svibanj 2015.

**STRATEGIJA
RAZVOJA
LJUDSKIH
POTENCIJALA
OSJEČKO-
BARANJSKE
ŽUPANIJE
2020.**

Partnerstvom do zapošljavanja PARTNER-NET
Lokalno partnerstvo za zapošljavanje Osječko-baranjske županije

Europska unija

Ulaganje u budućnost
Projekt je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda

RAZVOJ
LJUDSKIH
POTENCIJALA

STRUKTURNI I INVESTICIJSKI
FONDOVI

Ova publikacija izrađena je uz pomoć Europske unije. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Hrvatskog zavoda za zapošljavanje Područnog ureda Osijek i Lokalnog partnerstva za zapošljavanje Osječko-baranjske županije i ni na koji se način ne može smatrati da odražava gledišta Europske unije.

UVODNA RIJEČ

Razvoj Osječko-baranjske županije kao mjesta u kojemu svaki njezin građanin ima mogućnost za vlastiti razvoj i samoodređenje te nadasve kvalitetan osobni život i život svoje obitelji, zahtijeva strateški pristup utemeljen na značajkama prostora Osječko-baranjske županije i cjelokupnoga stanovništva sa svim svojim različitostima, vjerskim, narodnosnim i drugim obilježjima.

U ovaj zahtjevan posao uključili su se brojni subjekti s područja Osječko-baranjske županije te kroz Lokalno partnerstvo za zapošljavanje izradili Strategiju razvoja ljudskih potencijala Osječko-baranjske županije 2015. – 2020. godine, koja na sveobuhvatan način definira politiku razvoja ljudskih potencijala u narednom petogodišnjem razdoblju. Naime, njome su određene smjernice politika zapošljavanja, obrazovanja i socijalnog uključivanja na području Županije, a što se ostvaruje kroz viziju, strateške ciljeve i prioritete koji su određeni od strane ključnih dionika na tržištu rada.

Uvažavajući ne samo potrebe sveukupnog stanovništva s područja Osječko-baranjske županije već i šireg okruženja u Republici Hrvatskoj kao punopravnoj članici Europske unije, Strategija razvoja ljudskih potencijala Osječko-baranjske županije 2015. – 2020. godine prati financijsko razdoblje Europske unije i predstavlja osnovu za povlačenje sredstava iz europskih i nacionalnih fondova, ali i privlačenje tuzemnih i inozemnih investicija.

Vjerujem kako će ovakav strateški pristup uz uvažavanje lokalnih različitosti omogućiti održivi razvoj naše regije te stvoriti okruženje kakvo svi želimo: Osječko-baranjsku županiju kao mjesto prosperiteta, mjesto ugodnog i kvalitetnog života, mjesto visoke zaposlenosti i visoke socijalne osjetljivosti.

Želim svima ustrajnost i uspjeh na tom putu.

Župan

dr.sc. Vladimir Šišljagić

IMPRESSUM

Izdavač:

Partnersko vijeće Lokalnog partnerstva za zapošljavanje
Osječko-baranjske županije

Priprema i obrada:

Beba Madunović, HZZ Područni ured Osijek

Marija Koški, HZZ Područni ured Osijek

Kornela Miling, HGK Županijski ured Osijek

Andrea Vugrinović, Superna d.o.o.

Ova Strategija izrađena je u sklopu EU projekta
„Partnerstvom do zapošljavanja – PARTNER-NET“
kroz operativni program Razvoj ljudskih potencijala,
darovnica Lokalne inicijative za poticanje zapošljavanja.

Izrazi koji se koriste u ovoj Strategiji, a imaju
rodno značenje koriste se neutralno i odnose
se jednako na muški i ženski spol.

SADRŽAJ

POPIS KRATICA	6
POPIS TABELA	8
POPIS GRAFIKONA	10
1. UVOD	11
2. ANALIZA LJUDSKIH POTENCIJALA U OSJEČKO-BARANJSKOJ ŽUPANIJI	12
2.1. Regionalni profil	12
2.1.1. Zemljopisni položaj	12
2.1.2. Stanovništvo	12
2.1.3. Gospodarstvo	16
2.1.3.1. Bruto domaći proizvod	16
2.1.3.2. Poslovni subjekti	18
2.1.3.3. Malo i srednje poduzetništvo – sektori	19
2.1.3.4. Financijski rezultati i investicije	26
2.1.3.5. Vanjsko-trgovinska razmjena	31
2.1.3.6. Konkurentnost i indeks razvijenosti	33
2.2. Obrazovanje	35
2.2.1. Opći podaci	35
2.2.2. Redovno obrazovanje	35
2.2.3. Kvaliteta i razvoj obrazovanja	38
2.2.4. Cjeloživotno učenje i obrazovanje	41
2.3. Analiza tržišta rada	43
2.3.1. Aktivnost stanovništva	43
2.3.2. Ekonomski aktivno stanovništvo (radna snaga)	46
2.3.2.1. Zaposlenost i plaće	48
2.3.2.3. Nezaposlenost	51
2.3.3. Ponuda i potražnja radne snage	51
2.3.3.1. Ponuda radne snage	51
2.3.3.2. Potražnja radne snage	54
2.3.3.3. Odnos ponude i potražnje radne snage	57
2.3.4. Položaj ranjivih skupina na tržištu rada	58
2.3.4.1. Osobe s invaliditetom	58
2.3.4.2. Spolna jednakost	59
2.3.4.3. Dobna jednakost	60
2.3.4.4. Korisnici socijalne skrbi	61
2.3.4.5. Hrvatski branitelji	62
2.3.4.6. Romi	62
2.3.5. Civilni sektor	63
2.3.5.1. Volontiranje	63
2.3.5.2. Društveno poduzetništvo	64
3. VIZIJA RAZVOJA LJUDSKIH POTENCIJALA	69
3.1. Stvaranje vizije	69
3.2. Prioritetni ciljevi i mjere	70
4. USKLAĐENOST S EUROPSKIM, NACIONALNIM I REGIONALNIM STRATEŠKIM OKVIRIMA	71
5. IZVORI FINANCIRANJA	75
6. PROVEDBA I PRAĆENJE PROVEDBE STRATEGIJE	81
PRILOG 1 – SPORAZUM O PARTNERSTVU I POPIS ČLANOVA LOKALNOG PARTNERSTVA ZA ZAPOSŁJAVANJE OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE	82

POPIS KRATICA

Kratika	Puni naziv
AMPEU	Agencija za mobilnost i programe EU
BDP	Bruto domaći proizvod
CEDEFOP	engleski "European Centre for the Development of Vocational Training" - Europski centar za razvoj strukovnih treninga
CEPOR	Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva
DZS	Državni zavod za statistiku
EAFRD	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
EFPR	Europski fond za pomorstvo i ribarstvo
EFRR	Europski fond za regionalni razvoj
EPFRR	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
ESF	Europski socijalni fond
ESI	Europski strukturni i investicijski fondovi
EU	Europska unija
FAO	engleski "Food and Agriculture Organization of the United Nations" - Organizacija za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih naroda
FINA	Financijska agencija
GEM	engleski "Global Entrepreneurship Monitor"
HGK	Hrvatska gospodarska komora
HGK ŽK	Hrvatska gospodarska komora Županijska komora
HKO	Hrvatski kvalifikacijski okvir
HNB	Hrvatska narodna banka
HUP	Hrvatska udruga poslodavaca
HZMO	Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
HZZ PU	Hrvatski zavod za zapošljavanje Područni ured
ICT	engleski „information and communications technologies“ – informacijske i komunikacijske tehnologije
IT	Informacijske tehnologije
KH	Kontinentalna Hrvatska
LAG	Lokalna akcijska grupa
LPZ	Lokalno partnerstvo za zapošljavanje
LPZ OBŽ	Lokalno partnerstvo za zapošljavanje Osječko-baranjske županije
LQ	Lokacijski koeficijent
MRRFEO	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije
NACE	francuski "Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne" - Statistička klasifikacija ekonomskih djelatnosti unutar Europske zajednice
NN	Narodne novine
NSKO	Nacionalna standardna klasifikacija obrazovanja
OBŽ	Osječko-baranjska županija
OLAF	Europski ured za borbu protiv prijevara
OPG	Obiteljski poljoprivredno gospodarstvo
PRR	Program ruralnog razvoja

RH	Republika Hrvatska
RRA SiB	Regionalna razvojna agencija Slavonije i Baranje
SAD	Sjedinjene Američke Države
SP	Specifični cilj
SRLJP	
OBŽ	Strategija ljudskih potencijala Osječko-baranjske županije 2014.-2020.
SWOT	engleski "Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats" - snage, slabosti, prilike, prijetnje
TEA	engleski "Total Entrepreneurial Activity"
VET	engleski „vocational education and training“ – strukovno obrazovanje
ZPP	Zajednička poljoprivredna politika

POPIS TABELA

Tablica 1. Gradovi i općine Osječko-baranjska županija	13
Tablica 2. Popis stanovništva 2011. po županijama	15
Tablica 3. Bruto domaći proizvod za Osječko-baranjsku županiju i Republiku Hrvatsku od 2001. do 2011. godine	16
Tablica 4. Udio (%) bruto dodane vrijednosti po djelatnostima za Osječko-baranjsku županiju i Republiku Hrvatsku	17
Tablica 5. Poljoprivrednici (osiguranici) u Osječko-baranjskoj županiji i Republici Hrvatskoj	18
Tablica 6. Regionalna dimenzija poduzetničkog kapaciteta Hrvatske - TEA indeksi, %	19
Tablica 7. Poljoprivreda i prehrambena industrija Osječko-baranjske županije 2013.	21
Tablica 8. Udio investicija u poljoprivredi i prehrambenoj industriji u ukupnim investicijama u gospodarstvu županije	21
Tablica 9. Lokacijski koeficijent (LQ) prema zaposlenim u pravnim osobama u djelatnosti proizvodnje prehrambenih proizvoda i pića	22
Tablica 10. Smještajni kapaciteti Osječko-baranjska županija	23
Tablica 11. Lokacijski koeficijent (LQ) prema zaposlenim u pravnim osobama, obrtima i slobodnim profesijama u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	23
Tablica 12. Tržište - dolasci turista i ostvarena noćenja Osječko-baranjska županija	24
Tablica 13. ICT sektor i njegova najznačajnija djelatnost J62 Tvrtke sa sjedištem u Osječko-baranjskoj županiji 2013.	25
Tablica 14. Djelatnost J62 Računalno programiranje 2013. u Osječko-baranjskoj županiji i Republici Hrvatskoj	25
Tablica 15. Udjeli (%) pojedinih industrija u ukupnoj prerađivačkoj industriji županije prema ostvarenom ukupnom prihodu	27
Tablica 16. Ostvarene investicije u novu dugotrajnu imovinu Osječko-baranjska županija	28
Tablica 17. Struktura investicija prema djelatnostima	29
Tablica 18. Inozemna izravna ulaganja u Osječko-baranjskoj županiji po zemljama ulagačima u mil. EUR-a, 1998-2013.g.	30
Tablica 19. Inozemna izravna ulaganja u Osječko-baranjskoj županiji po djelatnostima u mil. EUR-a, 1998-2013.g.	31
Tablica 20. Vanjsko-trgovinski saldo u tis. USD (tekući tečaj) po djelatnostima Osječko-baranjska županija	32
Tablica 21. Izvoz i uvoz u tis. kuna prema djelatnosti poduzetnika Osječko-baranjska županija	33
Tablica 22. Profil konkurentnosti Osječko-baranjske županije	34
Tablica 23. Srednjoškolsko obrazovanje, školska godina 2013./2014.	36
Tablica 24. Upisani studenti, akademska godina 2012./2013.	37
Tablica 25. Studenti koji su diplomirali na stručnom i sveučilišnom studiju u 2013. godini prema znanstvenim i umjetničkim područjima	38
Tablica 26. Prirodni prirast stanovništva Osječko-baranjske županije i Republike Hrvatske od 2005. do 2013. godine	43
Tablica 27. Migracijski saldo na području Osječko-baranjske županije od 2005. do 2013. godine	44
Tablica 28. Procjena stope zaposlenosti za Osječko-baranjsku županiju i Republiku Hrvatsku od 2007. do 2013. godine	45
Tablica 29. Procjena stope zaposlenosti za Osječko-baranjsku županiju i Republiku Hrvatsku od 2007. do 2013. godine	46
Tablica 30. Radna snaga i procjena stope nezaposlenosti u Osječko-baranjskoj županiji od 2005. do 2013. godine	47
Tablica 31. Zaposleni u pravnim osobama prema stupnju stručnog obrazovanja 31.03.2013.	49
Tablica 32. Radno vrijeme zaposlenih u pravnim osobama 31.3.2013.	50
Tablica 33. Prosječne mjesečne isplaćene NETO plaće u 2012.	50
Tablica 34. Struktura nezaposlenih osoba Osječko-baranjske županije prema spolu i dobi u 2013. godini (prosjeck)	52

Tablica 35. Iskazane potrebe za vještinama radnika koje poslodavci planiraju zaposliti u 2014. godini, prosječne procjene _____ 56

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Stanovništvo u Osječko-baranjskoj županiji prema dobnim skupinama	14
Grafikon 2. Bruto domaći proizvod po stanovniku (u EUR) za Osječko-baranjsku županiju i Republiku Hrvatsku od 2002. do 2011. godine	17
Grafikon 3. Regionalna dimenzija za poduzetničko djelovanje u Hrvatskoj	20
Grafikon 4. Kretanje ukupnih prihoda i rashoda poduzetnika Osječko-baranjske županije od 2006. do 2013. godine	26
Grafikon 5. Udjeli pojedinih industrija u ukupnoj prerađivačkoj industriji županije prema ostvarenom ukupnom prihodu u 2013. godini	27
Grafikon 6. Udjeli pojedinih djelatnosti Osječko-baranjske županije u ukupnom prihodu svih poduzetnika u 2013. godini	28
Grafikon 7. Udjeli pojedinih industrija u ukupnoj prerađivačkoj industriji županije prema ostvarenim investicijama u 2012. godini	29
Grafikon 8. Inozemna izravna ulaganja u Osječko-baranjsku županiju po godinama	30
Grafikon 9. Vanjsko-trgovinska razmjena Osječko-baranjske županije od 2006. do 2012. godine (u mil. USD)	31
Grafikon 10. Zaposlenost i nezaposlenost u Osječko-baranjskoj županiji od 2003. do 2013. godine (stanje 31. prosinca)	47
Grafikon 11. Struktura zaposlenih (korisnika mirovinskog osiguranja) prema vrsti zaposlenja 31. prosinca 2013. godine	48
Grafikon 12. Struktura nezaposlenih osoba Osječko-baranjske županije prema razini obrazovanja u 2013. godini (prosjeak)	52
Grafikon 13. Struktura nezaposlenih osoba Osječko-baranjske županije i Republike Hrvatske prema dužini čekanja na zaposlenje 31. prosinca 2013. godine	54
Grafikon 14. Godišnje stope (%) zapošljavanja u Osječko-baranjskoj županiji od 2002. do 2013. godine	57
Grafikon 15. Struktura nezaposlenih hrvatskih branitelja prema dobnim skupinama prosjek 2013. godine	62

1. UVOD

Lokalno partnerstvo za zapošljavanje Osječko-baranjske županije osnovano je 30. ožujka 2011. godine kada su 29 institucija s tržišta rada potpisale partnerski sporazum. U sporazumu je navedeno da će institucije, poštujući načelo partnerstva, zajednički raditi na:

- pripremi i provođenju Strategije razvoja ljudskih potencijala usmjerene smanjenju nezaposlenosti i prijetnji nove nezaposlenosti odnosno novom zapošljavanju, oslonjene na Županijsku razvojnu strategiju, kojom se pridonosi izradi i provedbi aktivne i preventivne politike tržišta rada;
- osnaživanju kapaciteta lokalnih dionika za izradu i provedbu aktivne politike tržišta rada podržanog institucionalnim okvirom za razvoj ljudskih potencijala temeljenim na partnerstvu na županijskoj razini;
- poticanju izrade, oblikovanju i odabiru razvojnih i drugih projekata kojima se operacionaliziraju i provode stratejska usmjerenja te njihovom kandidiranju za sredstva europskih i drugih fondova i drugih oblika financiranja sadržaja obuhvaćenim ovim projektima;
- jačanju kapaciteta potencijalnih prijavitelja projekata za planiranje, izradu i provođenje aktivnih mjera za zapošljavanje u sklopu partnerskog pristupa.

Nakon potpisivanja sporazuma usvojena je Strategija razvoja ljudskih potencijala Osječko-baranjske županije 2011.-2013. godine te se započelo s njezinom provedbom. Kako se bližilo novo financijsko razdoblje postalo je jasno da se trebaju izraditi novi strateški dokumenti u području razvoja ljudskih potencijala. Mogućnost izrade tih dokumenata ukazala se kroz darovnicu Europske unije „Lokalne inicijative za poticanje zapošljavanja“ na koju je prijavljen projekt Partnerstvom za zapošljavanje – PARTNER-NET. Cilj projekta PARTNER-NET je jačanje kapaciteta Lokalnog partnerstva za zapošljavanje Osječko-baranjske županije za izradu i provedbu Strategije razvoja ljudskih potencijala a krajnji rezultat projekta su izrađeni strateški dokumenti .

Strategija razvoja ljudskih potencijala Osječko-baranjske županije 2020 predstavlja strateški dokument kojim se definira vizija ljudskih potencijala do 2020. godine ali ona sadrži i prioritene ciljeve te mjere za postizanje vizije. Nastala je primjenom suvremenih metoda strateškog planiranja prema pravilima Europske unije, te aktivnim partnerskim sudjelovanjem svih relevantnih institucija čije aktivnosti direktno i indirektno utječu na tržište rada a povezane su u Lokalno partnerstvo za zapošljavanje Osječko-baranjske županije. Prateći smjernice razvoja Republike Hrvatske, te smjernice Europskog socijalnog fonda, Strategija razvoja ljudskih potencijala Osječko-baranjske županije 2020 predstavlja osnovu koja omogućava javnom, privatnom i neprofitnom sektoru korištenje fondova Europske unije.

2. ANALIZA LJUDSKIH POTENCIJALA U OSJEČKO-BARANJSKOJ ŽUPANIJI

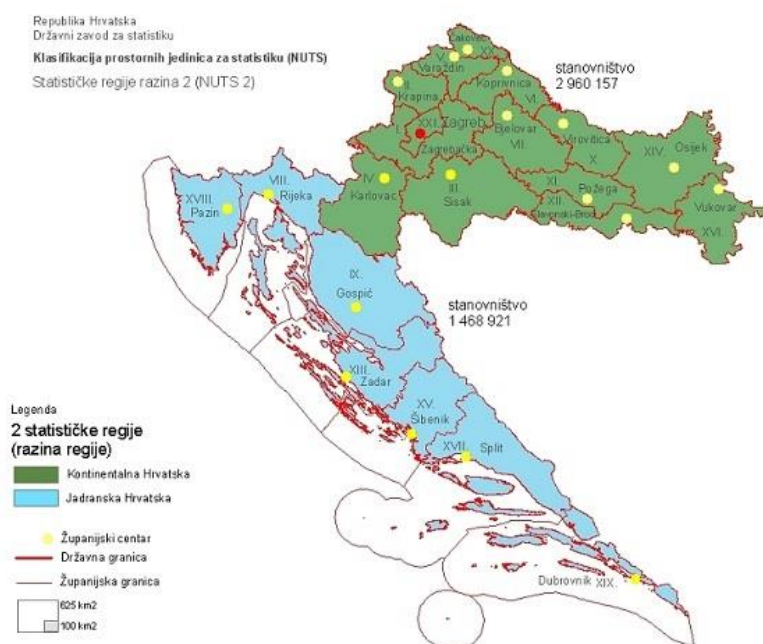
2.1. Regionalni profil

2.1.1. Zemljopisni položaj

Osječko-baranjska županija smještena na plodnom tlu Panonske nizine između rijeke Save, Drave i Dunava na sjeveroistoku kontinentalne Hrvatske. Sa sjevera graniči s Republikom Mađarskom, s istoka s Republikom Srbijom, na zapadu s Virovitičko-podravskom i Požeško-slavonskom županijom, a na jugu s Brodsko-posavskom i Vukovarsko-srijemskom županijom. Iako ne graniči s Republikom Bosnom i Hercegovinom, od granice je dijeli samo 15 kilometara.

Slika
1.

Statistička klasifikacija prostornih jedinica Republike Hrvatske - NUTS 2

S površinom od 4.155 km², što čini 7,3% ukupne površine Republike Hrvatske i 305.032 stanovnika prema podacima Državnog zavoda za statistiku iz 2011. godine, što predstavlja 7,1% ukupnog stanovništva u Republici Hrvatskoj, jedna je od prostorno većih i naseljenijih hrvatskih županija. Prosječna gustoća naseljenosti je 73,4 stanovnika/km², što je neznatno ispod prosjeka Republike Hrvatske (75,7 stanovnika/km²).

2.1.2. Stanovništvo

Temeljna odrednica općeg društvenog i gospodarskog razvoja i napretka ljudske zajednice u cjelini jest njezino stanovništvo. Stanovništvo je nositelj gospodarskog razvoja jer ono predstavlja proizvodnu (radnu) snagu koja pokreće i usmjerava sve djelatnosti u prostoru, dok će istodobno, promjene intenziteta i

1) Postotni udio osoba starih 60 i više godina u ukupnom stanovništvu (DZS, Statistička izvješća br. 1468/2012.)

2) Postotni udio osoba starih 60 i više godina u odnosu na broj osoba starih 0-19 godina (DZS, Popis 2011)

Prema službenim statističkim podacima i Popisu stanovništva iz 2011. godine, na području Osječko-baranjske županije živjelo je 305.032 **stanovnika**, što je 7,1% od ukupnog broja stanovnika Republike Hrvatske (4.284.889). Od 2009. do 2013. godine, kada je na području županije živjelo prema procjeni 300.950 stanovnika, broj stanovnika smanjio se za 18.289 ili 5,7%. Za usporedbu možemo uzeti da su u gradu Našicama prema popisu stanovništva 2011. godine živjela 16.224 stanovnika, što znači da je tijekom četiri godine nestao grad veličine Našica. Iako je županija po broju stanovnika i dalje na četvrtom mjestu, iza Grada Zagreba, Splitsko-dalmatinske županije i Zagrebačke županije, udio stanovništva se smanjio sa 7,2% na 7,1%.

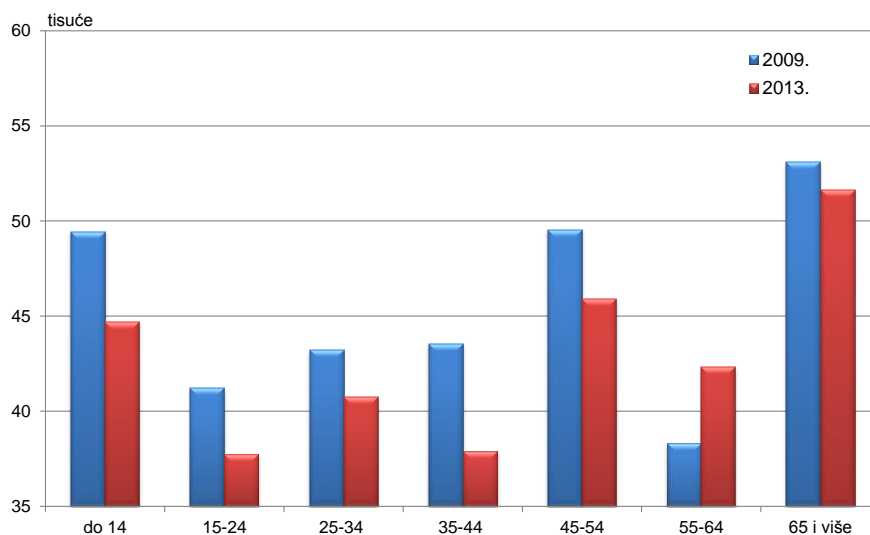
Prosječna gustoća naseljenosti za Županiju prema procjeni broja stanovnika za 2013. godinu je 72,4 stanovnika/km². U odnosu na 2009. godinu gustoća stanovnika se smanjila za 4,4 stanovnika/km². Gradovi su znatno gušće naseljeni u odnosu na općine, tj. ruralna područja. Već na prvi pogled uočljiva je nehomogena raspodjela stanovništva, odnosno glavnina stanovništva živi u gradskim ili prigradskim naseljima (gradovi Osijek, Đakovo, Našice, Valpovo, Belišće, Beli Manastir, Donji Miholjac te susjedne općine grada Osijeka, Čepin i Erdut). Najslabije su naseljena periferna područja sjeveroistoka (Draž, Kneževi Vinogradi, Bilje) i sjeverozapada (Magadenovac) Osječko-baranjske županije te okolica Đakova (Levanjska Varoš, Trnava, Drenje).

Područje Osječko-baranjske županije uglavnom je razvrstano u područja s pretežno seoskim ili prijelaznim obilježjima između urbaniziranog prostora i sela i po tome se razlikuje od zagrebačke, riječke i splitske makroregije. Razlog tomu je i u prirodnim osobitostima i gospodarskoj strukturi Osječko-baranjske županije gdje dominira poljoprivredna proizvodnja.

Kao što smo naveli, stanovništvo predstavlja proizvodnu (radnu) snagu koja pokreće i usmjerava sve djelatnosti u prostoru, te je neophodno promatrati razvoj dobno-spolne strukture stanovništva. **Demografsko starenje** predstavlja temeljno obilježje strukture stanovništva u Republici Hrvatskoj, pa tako i u Osječko-baranjskoj županiji. Za sadašnji i sveukupni razvoj, bitan je odnos udjela sljedećih kategorija u ukupnom stanovništvu: djeca (0-14), osobe u radnoj dobi (15-64) i stariji (65+). Prema procjeni stanovništva u 2013. godini, 14,8% stanovništva pripadalo je dobnog skupini do 14 godina, 68,0% od 15 do 64 godine i 17,2% dobnog skupini od 65 i više godina. Dobna struktura, posebno kod djece, slična je i na nacionalnoj razini. Međutim, smanjenje ukupnog broja stanovnika nije linearno, već je rezultat dugogodišnjeg snižavanja broja živorođenih, čime se smanjuje udjel mladih i priljev u radni kontingent, dok istovremeno raste udio stanovništva starijeg od 65 godina. Tako se u odnosu na 2009. godinu udio mladih osoba do 14 godina smanjio za 0,7 postotnih bodova, a udio starijih od 65 i više godina povećao za 0,3 postotna boda.

Grafikon 1.

Stanovništvo u Osječko-baranjskoj županiji prema dobnim skupinama (Procjena stanovništva 2009. i 2013. godine)

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, Priopćenje br.7.1.4 obrada: HZZ PU Osijek

I pored toga što većinu stanovništva čine žene (51,8% stanovništva Osječko-baranjske županije), njihov broj se smanjuje brže nego broj muške populacije. Tako se broj žena od 2009. do 2013. godine smanjio za 5,8% ili 9.615 stanovnica, dok muškaraca za 5,6% ili 8.674 stanovnika.

U usporedbi s drugim europskim zemljama, Republika Hrvatska ulazi u skupinu s najlošijom demografskom slikom. Prema pokazateljima dobne strukture stanovništva (prosječna starost 41,7) i udjela starih u ukupnom stanovništvu, Republika Hrvatska spada među 5 najstarijih zemalja Europe, tj. veću prosječnu starost stanovništva imaju samo Finska (42,0), Srbija (42,2), Italija (43,1), te Njemačka s najstarijim stanovništvom, prosječna starost 44,2 godine. Ako dodamo činjenice da u Osječko-baranjskoj županiji brže opada udio mladih osoba (do 14 godina) nego na razini Republike Hrvatske, da je prosječna starost stanovništva 41,2 godine (prema definiciji demografski staro stanovništvo je ono stanovništvo čija prosječna starost prelazi 30 godina), možemo konstatirati da je Osječko-baranjska županija jedno od područja s najstarijim stanovništvom u Europi.

Tablica 2. Popis stanovništva 2011. po županijama - usporedni podaci -								
Županija	Površina ¹⁾ km ²	Broj stanovnika	Broj stanovnika na km ²	Udio (%) stanovništva u RH	Udio (%) žena	Prosječna starost	Koeficijent (%) starosti ²⁾	Indeks (%) starenja ³⁾
Republika Hrvatska	56.594	4.284.889	75,7	100,0	51,8	41,7	24,1	115,0
Zagrebačka	3.060	317.606	103,8	7,4	51,6	40,6	22,1	100,1
Krapinsko-zagorska	1.229	132.892	108,1	3,1	51,4	41,7	23,5	112,6
Sisačko-moslavačka	4.468	172.439	38,6	4,0	51,5	43,0	26,2	131,1
Karlovačka	3.626	128.899	35,6	3,0	51,6	44,0	27,3	149,0
Varaždinska	1.262	175.951	139,4	4,1	51,3	41,2	22,8	107,3
Koprivničko-križevačka	1.748	115.584	66,1	2,7	51,6	41,6	23,8	110,5
Bjelovarsko-bilogorska	2.640	119.764	45,4	2,8	51,5	42,0	24,8	114,9
Primorsko-goranska	3.588	296.195	82,6	6,9	51,7	43,9	26,6	155,3
Ličko-senjska	5.353	50.927	9,5	1,2	50,2	45,3	31,0	166,0
Virovitičko-podravska	2.024	84.836	41,9	2,0	51,7	41,2	23,1	103,3
Požeško-slavonska	1.823	78.034	42,8	1,8	51,5	40,9	23,6	99,2
Brodsko-posavska	2.030	158.575	78,1	3,7	51,4	40,6	23,1	96,5
Zadarska	3.646	170.017	46,6	4,0	50,9	41,9	25,5	117,4
Osječko-baranjska	4.155	305.032	73,4	7,1	51,8	41,2	22,8	106,3
Šibensko-kninska	2.984	109.375	36,7	2,6	51,0	44,1	29,0	146,1
Vukovarsko-srijemska	2.454	179.521	73,2	4,2	51,7	40,6	23,0	98,3
Splitsko-dalmatinska	4.540	454.798	100,2	10,6	51,3	40,8	23,1	102,3
Istarska	2.813	208.055	74,0	4,9	51,4	43,0	24,9	136,8
Dubrovačko-neretvanska	1.781	122.568	68,8	2,9	51,4	41,5	24,4	109,4
Međimurska	729	113.804	156,1	2,7	51,1	40,0	21,1	91,8
Grad Zagreb	641	790.017	1.232,5	18,4	53,2	41,6	23,6	118,9

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2011., obrada: HZZ PU Osijek

1) Podaci Državne geodetske uprave, stanje 31. ožujka 2011., odnose se na površinu kopna

2) Postotni udio osoba starih 60 i više godina u ukupnom stanovništvu (DZS, Statistička izvješća br.1468/2012.)

3) Postotni udio osoba starih 60 i više godina u odnosu na broj osoba starih 0-19 godina (DZS, Statistička izvješća br.1468/2012.)

2.1.3. Gospodarstvo

2.1.3.1. Bruto domaći proizvod

Udio Osječko-baranjske županije u ukupnom **bruto domaćem proizvodu** (BDP) Republike Hrvatske relativno je nerazmjerni razvojnim mogućnostima utemeljenim na stanovništvu i prirodnim resursima. U ukupnom BDP-u Hrvatske 2011. godine Osječko-baranjska županija je s 2.520 mil. EUR pridonijela sa tek 5,7% (5. mjesto u rangiranim hrvatskim županijama).

Tablica 3. Bruto domaći proizvod za Osječko-baranjsku županiju i Republiku Hrvatsku od 2001. do 2011. godine										
Godina	Bruto domaći proizvod					Bruto domaći proizvod po stanovniku				
	Republika Hrvatska		Osječko-baranjska županija			Republika Hrvatska		Osječko-baranjska županija		
	mil. EUR	Verižni indeks	mil. EUR	Verižni indeks	Udio (%) u RH	EUR	Verižni indeks	EUR	Verižni indeks	Udio (%) u RH
2000.	23.146		1.370		5,9	5.229		4.147		79,3
2001.	25.538	110,3	1.499	109,4	5,9	5.752	110,0	4.537	109,4	78,9
2002.	28.112	110,1	1.699	113,3	6,0	6.331	110,1	5.149	113,5	81,3
2003.	30.011	106,8	1.710	100,6	5,7	6.759	106,8	5.199	101,0	76,9
2004.	32.759	109,2	1.884	110,2	5,8	7.379	109,2	5.750	110,6	77,9
2005.	35.724	109,1	1.999	106,1	5,6	8.042	109,0	6.127	106,6	76,2
2006.	39.102	109,5	2.193	109,7	5,6	8.807	109,5	6.757	110,3	76,7
2007.	42.833	109,5	2.538	115,7	5,9	9.656	109,6	7.875	116,5	81,6
2008.	47.370	110,6	2.844	112,1	6,0	10.682	110,6	8.871	112,6	83,0
2009.	44.781	94,5	2.590	91,1	5,8	10.111	94,7	8.112	91,4	80,2
2010.	44.441	99,2	2.396	92,5	5,4	10.057	99,5	7.539	92,9	75,0
2011.	44.220	99,5	2.520	105,2	5,7	10.325	102,7	8.271	109,7	80,1

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, Priopćenje 12.1.2. obrada: HZZ PU Osijek

Situacija je daleko nepovoljnija kada su se županije rangirale prema ostvarenom **BDP-u po stanovniku**, s 8.271 EUR (hrvatski prosjek iznosio je 10.325 EUR-a), Osječko-baranjska županija se nalazila na 9. mjestu i zaostajala za republičkim prosjekom s 2.054 EUR ili 19,9%.

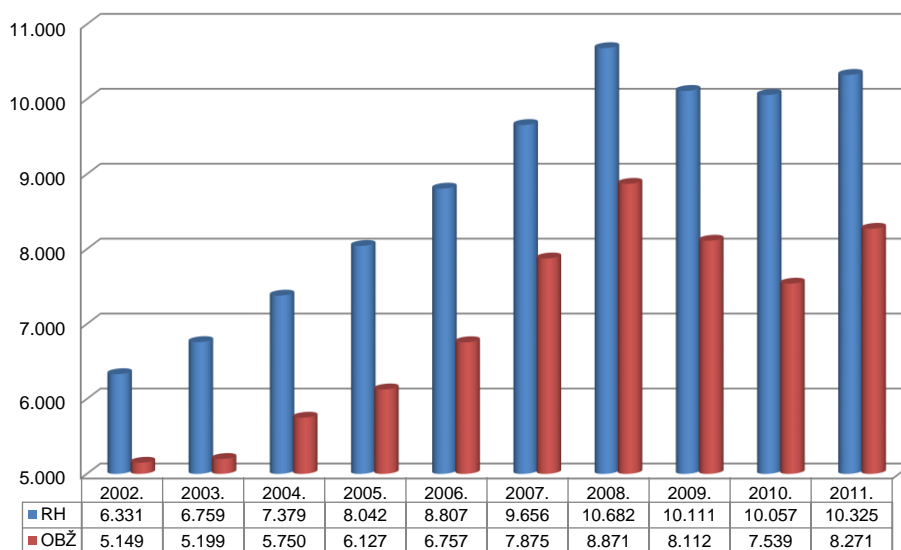
Prema Regionalnom indeksu konkurentnosti 2013. (Nacionalno vijeće za konkurentnost), ostvarenim BDP po stanovniku, može se procijeniti u kojoj se razvojnoj fazi nalazi pojedina županija, što može koristiti nositeljima razvojnih politika i strategija. Koristeći Porterove kategorizacije razvoja vođenog resursima, efikasnošću ili inovacijama (koji koristi i Svjetski gospodarski forum pri utvrđivanju konkurentnosti zemalja) županije su svrstane u tri kategorije:

- Niska (razvoj vođen resursima) - <75% prosjeka RH
- Srednja (razvoj vođen efikasnošću) - ≥ 75% i < 100% prosjeka RH
- Visoka (razvoj vođen inovacijama) ≥ 100%

Budući da je 2011. BDP po stanovniku u Osječko-baranjskoj županiji bio 80,1% prosjeka Hrvatske, možemo zaključiti da županija svoj razvoj temelji (kao i prethodnih godina, od 2000.) na efikasnosti.

Grafikon 2.

Bruto domaći proizvod po stanovniku (u EUR)
za Osječko-baranjsku županiju i Republiku Hrvatsku od 2002. do 2011.
godine

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, Priopćenje 12.1.2. obrada: HZZ PU Osijek

U nastavku vidimo učešće pojedine djelatnosti u ostvarenoj **bruto dodanoj vrijednosti** u Republici Hrvatskoj i Osječko-baranjskoj županiji.

Tablica 4. Udio (%) bruto dodane vrijednosti po djelatnostima za Osječko-baranjsku županiju i Republiku Hrvatsku

Djelatnost NKD-2007		Republika Hrvatska			Osječko-baranjska županija		
		2009.	2010.	2011.	2009.	2010.	2011.
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	5,1	4,9	4,7	11,8	9,9	13,6
B, C, D, E	Prerađivačka industrija, rudarstvo i vađenje te ostale industrije	19,5	20,2	20,7	16,9	18,7	18,8
	Prerađivačka industrija	15,5	15,9	16,5	13,6	14,1	15,0
F	Građevinarstvo	7,9	6,7	6,1	10,3	8,3	7,4
G, H, I	Trgovina na veliko i malo, prijevoz i skladištenje, smještaj, priprema i usluživanje hrane	20,0	20,1	20,1	16,2	17,1	16,4
J	Informacije i komunikacije	5,1	5,1	4,8	3,9	4,4	4,1
K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	6,8	7,0	7,2	4,8	4,1	4,0
L	Poslovanje nekretninama	10,4	10,6	10,9	10,9	10,9	10,5
M, N	Stručne, znanstvene, tehničke, administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	7,2	7,3	7,2	4,7	4,9	4,5
O, P, Q	Javna uprava i obrana, obrazovanje, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	15,2	15,5	15,7	18,3	19,6	18,6
R, S, T, U	Ostale uslužne djelatnosti	2,6	2,6	2,6	2,1	2,2	2,1

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, Priopćenje 12.1.2. obrada: HZZ PU Osijek

2.1.3.2. Poslovni subjekti

Od ukupna broja registriranih poslovnih subjekata na području Osječko-baranjske županije, na kraju 2013. godine (Državni zavod za statistiku, Priopćenje 11.1.2/2, veljača 2014.) tek je oko 61% aktivnih, odnosno „živićih“ poslovnih subjekata koja svoju poslovnu aktivnost dokazuju predavanjem izvještaja o poslovanju Financijskoj agenciji, kao i prijavama poreza na dobit Registra poreznih obveznika. Od 11.333 aktivnih poslovnih subjekata, 5.158 (45,5%) je trgovačkih društava, 4.308 (38,0%) obrtnika i slobodnih zanimanja, 1.690 (14,9%) ustanova, tijela, udruga i organizacija, te 177 (1,6%) drugih oblika poduzeća te zadruga.

U odnosu na kraj 2012. godine značajan je rast broja trgovačkih društava, za 15,9% ili 708 poduzeća, dok se broj obrtnika i slobodnih zanimanja smanjio za 1,6% ili 69 obrtnika. Struktura aktivnih pravnih osoba prema obliku vlasništva pokazuje da je privatno vlasništvo najčešći oblik. U njemu se nalazi (bez obrta i slobodnih zanimanja) 71,4% subjekata. U Republici Hrvatskoj njihov udio je 81,6%. U državnom vlasništvu je 0,9% subjekata, u mješovitom vlasništvu 1,1% subjekata, u zadružnom vlasništvu 2,5% subjekata, te 24,0% subjekata kojih nemaju vlasništvo. Najveći broj poslovnih subjekata (bez ostalih uslužnih djelatnosti) je iz djelatnosti trgovine (1.566 poduzetnika ili 26,7%). Slijede djelatnosti prerađivačke industrije (724 poduzetnika ili 12,3%), stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (639 poduzetnika ili 10,9%), te građevinarstva (562 poduzetnika ili 9,6%). Prema navedenim pokazateljima, udio Osječko-baranjske županije u Republici Hrvatskoj prema broju pravnih osoba je 4,5%, dok obrtnici i slobodna zanimanja sudjeluju s 5,1%.

Budući da Osječko-baranjsku županiju čine 58% poljoprivrednih površina i 20% šume, iznimno je važan razvoj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (‐Obiteljska poljoprivredna gospodarstva su ključna za globalnu sigurnost hrane i očuvanje prirodnih resursa‐ FAO - iz govora generalnog direktora José Graziano da Silve), jer pozitivno utječu na ukupnu prehrambenu sigurnost, čuvaju poljoprivrednu bioraznolikost i održivost prirodnih resursa, te čuvaju ruralni prostor, jačaju lokalnu ekonomiju i zapošljavaju ljude. Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi (<http://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednih-gospodarstava-1149.aspx>) u Osječko-baranjskoj županiji 2014. godine registrirano je 14.777 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Gospodarskom krizom, te ulaskom Hrvatske u EU (uvođenje novih zakonskih propisa za poduzetnike - poljoprivrednike), njihov broj se iz dana u dan smanjuje. To potvrđuje podatak da se broj OPG-a u odnosu na 2011. godinu smanjio za 12,2% ili 2.056 OPG-a, kao i prema podacima zaposlenih poljoprivrednika, odnosno korisnika mirovinskog osiguranja (Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Statistička izvješća). Broj zaposlenih od 2002. do 2013. godine smanjio se za 40,6% ili 1.489 poljoprivrednika, korisnika mirovinskog osiguranja.

Tablica 5. Poljoprivrednici (osiguranici) u Osječko-baranjskoj županiji i Republici Hrvatskoj					
Godina 31.12.	Osječko-baranjska županija			Republika Hrvatska	
	Broj	Verižni indeks	Udio % u RH	Broj	Verižni indeks
2002.	3.671		5,5	67.217	
2003.	3.461	94,3	5,8	59.226	88,1
2004.	3.283	94,9	6,3	51.791	87,4
2005.	3.160	96,3	6,8	46.726	90,2
2006.	3.150	99,7	7,3	43.219	92,5
2007.	3.010	95,6	7,6	39.824	92,1
2008.	2.903	96,4	7,9	36.777	92,3
2009.	2.766	95,3	8,2	33.806	91,9
2010.	2.815	101,8	8,9	31.703	93,8
2011.	2.769	98,4	9,1	30.378	95,8
2012.	2.558	92,4	9,3	27.555	90,7
2013.	2.182	85,3	9,2	23.795	86,4

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje Statistička izvješća, Obrada HZZ PU Osijek

Osnovne slabosti koje doprinose smanjenju broja poljoprivrednih gospodarstava je prvenstveno visoka starost nositelja gospodarstava, te nedovoljna stručna osposobljenost i nedostatak znanja vezanih za konkretna područja poljoprivredne proizvodnje veće dodane vrijednosti, kao što su vinarstvo, stočarstvo i ekološka poljoprivreda. Nezagađenost prostora čini izvrstan preduvjet za razvoj ekološke proizvodnje koji treba bolje iskoristiti.

2.1.3.3. Malo i srednje poduzetništvo – sektori

Prema podacima FINA-e (izvor: HGK Županijska komora Osijek, www.hgk.hr) 2013. godine od ukupnog broja poduzetnika, 97,7% je malih, 1,7% srednjih i 0,6% velikih poduzetnika. Ako ovome pridodamo i obrtnike, koji ulaze u kategoriju malih poduzetnika, možemo zaključiti da dominiraju mali poslovni subjekti s udjelom od 98,8%, dok srednji i veliki sudjeluju s udjelom od 1,2%.

Osim pokazatelja o strukturi postojećih poduzetnika, važno je i promatrati razvoj poduzetništva u smislu otvaranja novih poduzeća tj. pokretanja novih poduzetničkih pothvata. S ciljem praćenje i razvijanja indikatora kojima se mjeri poduzetnička aktivnost, od 2002. godine i Republika Hrvatska se uključila u GEM projekt, te od tada svake godine objavljuje indikatore ukupne poduzetničke aktivnosti i poduzetničke okoline u obliku izvještaja globalnih rezultata (svih uključenih zemalja), te izvještajem analize nacionalne poduzetničke aktivnosti. Nositelji hrvatskog GEM projekta su CEPOR Zagreb - Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i Ekonomski fakultet u Osijeku, pod vodstvom prof.dr.sc. Slavice Singer.

U nacionalnim analizama poduzetničkih aktivnosti, hrvatske županije su grupirane u šest regija po kriteriju geografsko-povijesnog poimanja regionalne strukture Hrvatske. Prema tom kriteriju, Osječko-baranjska županija, zajedno s Brodsko-posavskom, Požeško-slavonskom i Vukovarsko-srijemskom županijom, pripada regiji Slavonija i Baranja. Kao što smo naveli, GEM istraživanja uključuju i indikatore poduzetničke okoline, međutim, ovdje navodimo samo nekoliko vezanih uz poduzetničku aktivnost:

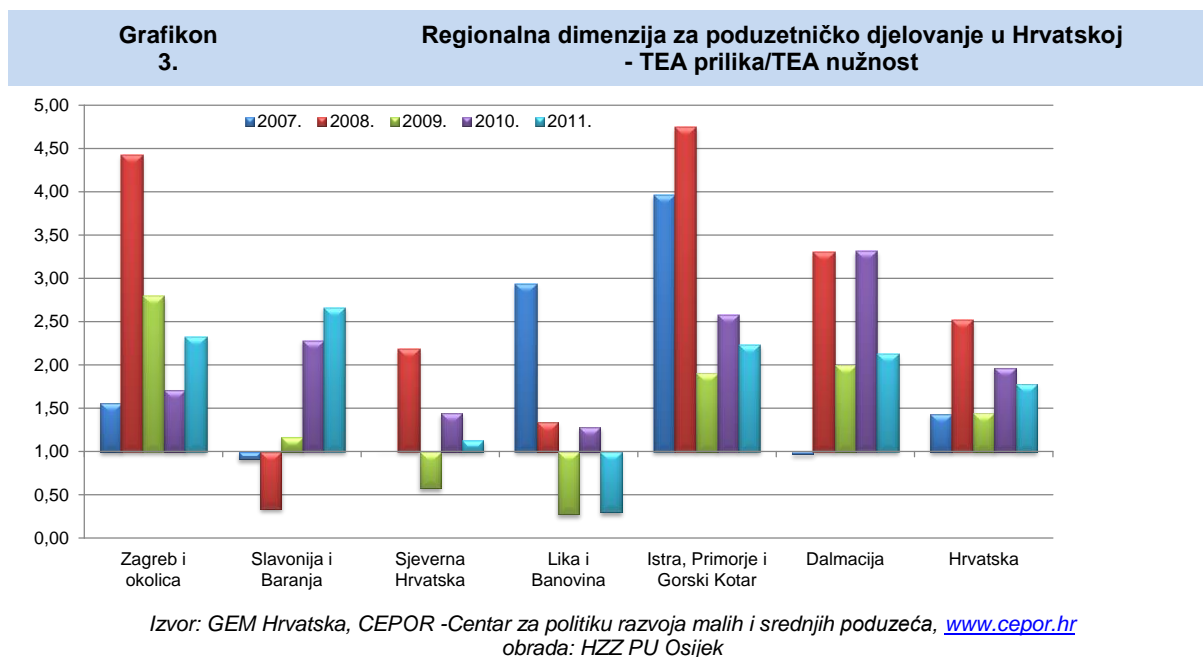
1. **TEA indeks** predstavlja broj poduzetnički aktivnih ljudi (koji kombinira broj ljudi koji pokreću poduzetnički pothvat i broj ljudi koji su vlasnici ili vlasnici/manageri poduzeća mlađih od 42 mjeseca) u odnosu na 100 ispitanika između 18 i 64 godine starosti
2. **TEA Prilika**: broj poduzetnika na 100 odraslih stanovnika, starosti od 18 do 64 godine, koji su se opredijelili za poduzetničku aktivnost jer su uočili poslovnu priliku
3. **TEA Nužnost**: broj poduzetnika na 100 odraslih stanovnika, starosti od 18 do 64 godine, koji su se opredijelili za poduzetničku aktivnost natjerani situacijom u kojoj su se našli (ostali bez posla, nisu mogli naći drugo zaposlenje itd.)
4. **TEA Žene**: broj poduzetnički aktivnih žena; **TEA Muškarci**: broj poduzetnički aktivnih muškaraca

Tablica 6. Regionalna dimenzija poduzetničkog kapaciteta Hrvatske - TEA indeksi, %							
Godina	Zagreb i okolica	Slavonija i Baranja	Sjeverna Hrvatska	Lika i Banovina	Istra, Primorje i Gorski Kotar	Dalmacija	Hrvatska
2002.	4,89	2,11	2,83	2,71	4,47	3,95	3,62
2003.	4,30	1,00	1,99	1,78	3,05	2,43	2,56
2004.	4,42	4,44	3,00	3,99	5,29	1,68	3,73
2005.	8,43	4,91	4,40	5,11	5,74	6,34	6,11
2006.	7,77	8,84	9,15	8,69	7,10	9,85	8,58
2007.	6,44	7,18	4,69	8,81	9,60	8,92	7,27
2008.	7,07	4,55	5,57	8,05	10,00	11,00	7,59
2009.	6,24	5,82	3,92	3,85	5,53	6,97	5,58
2010.	7,06	3,94	4,51	6,04	6,00	5,18	5,52
2011.	9,14	4,74	5,17	7,16	8,68	8,57	7,32
2012.	9,15	5,19	5,23	3,48	12,23	12,64	8,27

Izvor: GEM Hrvatska, CEPOR -Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća, www.cepor.hr

U razdoblju od 2002. do 2012. godine, regija Slavonije i Baranje najviše novih poduzetničkih aktivnosti (TEA indeks) imala je 2006. godine, kada je TEA indeks bio 8,84 i samo je te godine imala bolji rang (rang 3) u odnosu na ostale godine, kada se nalazila pri samom dnu zajedno s Likom i Banovinom.

Što se tiče motivacijskog koeficijenta, tj. motivacije za pokretanje poslovnog pothvata, odnosa TEA prilika i TEA nužnost, posljednjih godina 2010. i 2011. godine, koeficijent se neznatno popravio u odnosu na 2007. i 2008. godinu kada je bio ispod 1. Visoka nezaposlenost još uvijek je jedan od najvećih razloga (motivacija) zbog kojeg se pokreće poduzetnička aktivnost.

Kako su posljednjih godina rastom nezaposlenosti u Slavoniji i Baranji, nesigurnošću zaposlenja, podjednako pogođene i žene i muškarci, tako ponovno više muškaraca nego žena ulazi u poduzetničku aktivnost. Tako je odnos TEA muškarci/ TEA žene u 2011. godini bio 5,97. U ostalim regijama je bio ispod 3, u Istri, Primorju i Gorskom kotaru 1,40, Sjevernoj Hrvatskoj 1,45, Hrvatskoj 2,13.

I na kraju o stavovima o poduzetništvu regije Slavonije i Baranje 2012., u % od anketirane populacije:

- 23,0% - namjera pokretanja poslovnog pothvata u iduće 3 godine
- 12,2% - vide priliku za pokretanje poslovnog pothvata u idućih 6 mjeseci
- 36,6% - ima potrebno znanje vještine i iskustvo za pokretanje poslovnog pothvata
- 68,2% - većina ljudi poduzetništvo smatraju dobrim izborom karijere
- 38,3% - mediji utječu pozitivno na razvoj poduzetničke klime

Poduzetnička kompetencija predstavlja jednu od osam ključnih životnih kompetencija, koje su važan preduvjet za osobno ispunjenje i razvoj pojedinca, ulogu aktivnog građanina u društvu, socijalnu inkluziju i zapošljivost. Učenje o poduzetništvu i za poduzetništvo predstavlja važan aspekt obrazovnih programa u zemljama članicama EU. Hrvatska je 2010. godine usvojila Strategiju učenja za poduzetništvo 2010. – 2014. čiji su ciljevi senzibilizirati javnost o poduzetništvu, razviti pozitivan stav prema cjeloživotnom učenju za poduzetništvo, te uvesti učenje i osposobljavanje za poduzetništvo kao ključne kompetencije u sve oblike, vrste i razine formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja i učenja. U Strategiji se navode razlozi učenja za poduzetništvo, prijedlog provedbe programa učenja za poduzetništvo u obrazovni sustav kao i očekivani rezultati razvoja obrazovanja za poduzetništvo.

Sektor poljoprivredne proizvodnje i prehrambene industrije najznačajniji je sektor gospodarstva u Osječko-baranjskoj županiji. Osječko-baranjska županija pretežito je ravničarsko područje s 212.013 ha obradive poljoprivredne površine. Najzastupljenije kulture su pšenica i kukuruz od žitarica, te šećerna repa i suncokret od industrijskog bilja. Vlažnija tla uz rijeke pogodna su za uzgoj povrća, a uzvisine i obronci gora za voće i vinovu lozu. Na ovu proizvodnju nadovezuje se stočarstvo, osobito uzgoj svinja i goveda. Proizvodni kapaciteti u primarnom dijelu poljoprivrede svrstavaju Osječko-baranjsku županiju u najkvalitetniji dio hrvatske žitnice. Od ukupne površine županije poljoprivredne površine čine 63%.

Proizvodnja poljoprivrednih proizvoda čini sirovinску osnovicu prehrambenoj industriji koja je razvila visoke kapacitete i predstavlja najznačajniji proizvodni sektor u županiji. Razvijena je mlinsko-pekarska industrija, proizvodnja šećera, ulja, stočne hrane, klaonička industrija, industrija prerade mlijeka, proizvodnja vina i piva, prerada voća i povrća te konditorska industrija.

Prema podacima iz Godišnjih financijskih izvještaja za 2013.g. poljoprivreda i prehrambena industrija županije sudjeluju s 20-40% u ukupnom prihodu županije, ukupnom broju zaposlenih i ostvarenom izvozu.

Tablica 7. Poljoprivreda i prehrambena industrija Osječko-baranjske županije 2013.			
	Poljoprivreda	Prehrambena industrija	Udio (%) u ukupnom gospodarstvu OBŽ
Broj tvrtki	214	82	7,8
Broj zaposlenih	4.599	3.549	22,7
Ukupni prihod u mln Eura	737	336	36,7
Izvoz u mln Eura	42	51	21,8

Izvor: FINA obrada: HGK ŽK Osijek

Najveći iznos investicija u županiji je u poljoprivredi i prehrambenoj industriji.

Tablica 8. Udio investicija u poljoprivredi i prehrambenoj industriji u ukupnim investicijama u gospodarstvu županije			
	2011.	2012.	2013.
Poljoprivreda	32,9	22,5	26,3
Prehrambena industrija	3,4	4,3	6,5
Ukupno	36,3	26,8	32,8

Izvor: FINA obrada: HGK ŽK Osijek

Od tristotinjak tvrtki čija je osnovna djelatnost poljoprivreda odnosno proizvodnja hrane i pića deset je velikih tvrtki. U poljoprivredi to su: Belje d.d. iz Darde, Žito d.o.o. iz Osijeka, Osatina grupa d.o.o. iz Semeljaca, Novi agrar d.o.o. iz Osijeka i PPK Valpovo d.o.o. iz Valpova. Velike tvrtke iz djelatnosti proizvodnje hrane su: Tvornica šećera Osijek d.o.o., Meggle Hrvatska d.o.o., mljekarska industrija iz Osijeka, Kandid d.o.o. za proizvodnju bombona i čokolade iz Osijeka, Centar Škojo d.o.o. proizvodnja kruha, peciva i kolača iz Osijeka i Karolina d.o.o. za proizvodnja keksa i vafila iz Osijeka. I neke po veličini srednje tvrtke značajne su u prehrambenoj industriji županije: Tvornica ulja Čepin, Eurovoće d.o.o. za preradu voća iz Donjeg Miholjca, Mesna industrija Ravlić d.o.o.

Lokacijski koeficijent za prehrambenu industriju županije govori o boljoj zastupljenosti ove djelatnosti na razini županije u odnosu na Hrvatsku. U 2013. godini on iznosi 1,8 što ukazuje na veću koncentraciju zaposlenih u ovom sektoru na razini županije nego što je to slučaj na razini Hrvatske.

Tablica 9. Lokacijski koeficijent (LQ) prema zaposlenim u pravnim osobama u djelatnosti proizvodnje prehrambenih proizvoda i pića					
Godina	Broj zaposlenih				LQ
	Osječko-baranjska županija		Republika Hrvatska		
	Prehrambena industrija	Ukupno gospodarstvo	Prehrambena industrija	Ukupno gospodarstvo	
2011.	3.263	39.506	44.584	806.449	1,49
2012.	3.632	36.322	44.141	787.526	1,78
2013.	3.549	35.838	44.226	789.863	1,77

Izvor: FINA obrada: HGK ŽK Osijek

Osječko-baranjska županija svojim zemljopisnim obilježjima pripada skupini **kontinentalnog turizma**. Kontinentalnom turizmu u Republici Hrvatskoj nije se posvećivala dovoljna pozornost. U posljednje vrijeme odnos prema kontinentalnom turizmu se mijenja pod utjecajem zbivanja na svjetskom turističkom tržištu. Naime turistički trendovi u svijetu sve više pokazuju promjenu ponašanja turista koji nastoje doživjeti što je više moguće različitih iskustava tijekom svog puta, tako se u posljednjem desetljeću pokazuju sve izraženiji znakovi zanimanja za tzv. "eko-turizam", "ruralni turizam", "seoski turizam", "obrazovni turizam" "avanturistički" i sl.

Slika 2. Glavne turističke atrakcije na području Hrvatskog Podunavlja
(Investicijski vodič za ulaganje u sektor turizma u Hrvatskom Podunavlju, Datourway RRA SiB)

Za ovaj oblik potražnje odgovara koncept ruralnog turizma koji integrira kulturni, seoski, eko, sportski, lovni, lječilišni, avanturistički, znanstveni, vjerski, sakralni, tematski (obrazovanje) i etno turizam, kongresni, tranzitni i druge selektivne oblike turizma. Pitanja okoliša, održivog razvoja i različitosti ponude u cjelini, postali su izuzetno privlačni čimbenici u turizmu Županije. Osnovnu pretpostavku za turistički razvitak Osječko-baranjske županije predstavlja visoko vrijedan prostor, koji je strateški resurs turizma i temeljno nacionalno dobro. Svjesni kako turizam kao gospodarska grana u našoj Županiji ima tendenciju uspona, predstavlja značajan izvozni proizvod i pruža veće mogućnosti zapošljavanja stanovništva različitog profila zanimanja i dobni skupina. Županija je prepoznala (Županijska razvojna strategija, Master plan turizma, te

Prostorni plan Osječko-baranjske županije) ovaj potencijal i nastoji razvijati te ponuditi programe kontinentalnog turizma.

Prijašnjih godina pretežni pravni status poduzeća u turizmu bilo je društvo s ograničenom odgovornošću (71 trgovačko društvo), međutim, prema bazi podataka Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, na kraju 2013. godine dominira 88 obrtnika i 60-ak (procjena) obiteljskih gospodarstva, koji se sve više zbog zajedničkog izlaska na tržište udružuju u zadruge.

Što se tiče smještajnih kapaciteta, oni iz godine u godinu rastu, nešto usporenije uslijed gospodarske krize, te se tako broj smještajnih objekata u posljednjih deset godina povećao za 435 objekata (soba, apartmana) ili 60,5% i stalnih postelja za 869 ili 61,0%.

Tablica 10. Smještajni kapaciteti Osječko-baranjska županija						
Godina	Smještajni objekti (sobe, apartmani)				Stalne postelje	
	Ukupno	Udio (%) u KH*	Kolektivni	Privatni	Ukupno	Udio (%) u KH*
2010.	1.142	14,6	974	168	2.228	11,9
2011.	1.076	14,1	914	162	2.087	11,1
2012.	1.106	13,3	931	175	2.250	10,4
2013.	1.154	13,2	962	192	2.293	10,7

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, Statistička izvješća 1515/2014. obrada: HZZ PU Osijek

* KH - Kontinentalna Hrvatska (bez Grada Zagreba)

Posljednjih godina koncentracija zaposlenosti u djelatnosti turizma na području Osječko-baranjske županije je nešto veća od koncentracije zaposlenosti na području Kontinentalne Hrvatske (izračun bez Grada Zagreba), što ukazuje da je turizam djelatnost koja zadovoljava lokalnu potražnju, ali i djelatnost koja bi mogla predstavljati osnovu razvoja županije i kojoj treba omogućiti nesmetan razvoj. Iako je lokacijski koeficijent u odnosu na Republiku Hrvatsku ispod 1 (0,72), podaci pokazuju posljednjih godina blagi rast, tj. približavanju prosjeka koncentracije zaposlenosti u turizmu na području Republike Hrvatske.

Lokacijski koeficijent (LQ) prema zaposlenim u pravnim osobama, obrtima i slobodnim profesijama u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane					
Tablica 11.					
Godina	Broj zaposlenih				LQ
	Osječko-baranjska županija		Kontinentalna Hrvatska (bez Grada Zagreba)		
	Ugostiteljstvo i turizam	Ukupno	Ugostiteljstvo i turizam	Ukupno	
2009.	3.503	91.218	21.131	571.900	1,04
2010.	3.354	83.961	19.693	533.814	1,08
2011.	3.246	84.265	19.047	525.979	1,06
2012.	3.222	83.450	18.478	517.204	1,08
2013.	3.133	78.539	18.399	504.463	1,08

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, Statistička izvješća 1526/2014. obrada: HZZ PU Osijek

Lokacijski koeficijent je usporedba udjela turizma u gospodarstvu županije s udjelom turizma u gospodarstvu Kontinentalne Hrvatske/Republike Hrvatske (najčešće korišten kriterij - zaposlenost).

Prema dolascima turista i ostvarenim noćenjima Osječko-baranjska županija do 2008. godine imala je ubrzani rast, na što je utjecao rast investicijskih ulaganja, odnosno kapaciteta, kao i bolje marketinške kampanje. Međutim, ove dvije kategorije moramo promatrati u vezi, odnosno koliko turisti u prosjeku borave u županiji. Prosječan boravak turista je nešto manje od dva i pol dana (u Kontinentalnoj Hrvatskoj bez Grada

Zagreba je 2 dana), bez obzira radi li se o domaćim ili stranim turistima. Tako se otvara potreba i mogućnosti uvođenja novih i proširivanja postojećih sadržaja turističke ponude, kako bi se produžio boravak turista.

Tablica 12. Tržište - dolasci turista i ostvarena noćenja Osječko-baranjska županija								
Godina	Dolasci				Noćenja			
	Ukupno	Verižni indeks	Domaći turisti	Strani turisti	Ukupno	Verižni indeks	Domaći turisti	Strani turisti
2004.	53.510	97,5	41.002	12.508	110.939	96,0	85.202	25.737
2005.	62.651	117,1	47.783	14.868	143.774	129,6	113.063	30.711
2006.	76.313	121,8	59.162	17.151	163.363	113,6	125.098	38.265
2007.	84.724	111,0	65.118	19.606	176.856	108,3	137.252	39.604
2008.	89.386	105,5	69.765	19.621	188.926	106,8	151.414	37.512
2009.	78.382	87,7	58.870	19.512	187.422	99,2	139.741	47.681
2010.	71.749	91,5	52.465	19.284	159.261	85,0	118.283	40.978
2011.	77.697	108,3	56.573	21.124	173.892	109,2	127.704	46.188
2012.	74.373	95,7	52.005	22.368	168.122	96,7	122.156	45.966
2013.	75.177	101,1	51.252	23.925	169.952	101,1	114.908	55.044

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, Statistička izvješća 1515/2014. obrada: HZZ PU Osijek

Brojni međunarodni sporazumi (Kyoto) ali i strateški dokumenti ukazuju na značaj potrebe povećanja udjela **obnovljivih izvora** u ukupnim utrošenim energentima. Hrvatska je ratificirala Kyotski protokol 30. svibnja 2007. godine cilj: smanjenje emisije stakleničkih plinova od 5% u odnosu na 1990. godinu, udio emisija stakleničkih plinova iz poljoprivrede: 10,8%, a iz energetike: 28,6%. Županijska razvojna strategija Osječko-baranjske županije 2011-2013. godine, Akcijski plan provedbe županijske razvojne strategije i Komunikacijska strategija; kao temeljni Županijski strateški dokumenti prepoznaju energetiku, kao jedan od županijskih prioriteta.

Republika Hrvatska Strategijom postavlja cilj da iz poljoprivredne proizvodnje u energetske svrhe iskoristi u 2020. godini ekvivalent od barem 20% ukupnih uvjetnih grla i da tako proizvede oko 2,6 PJ energije iz bioplina odnosno oko 100 milijuna m³ bioplina. Republika Hrvatska će poticati proizvodnju i uporabu bioplina, domaću proizvodnju bioplinskih postrojenja te izgradnju distribuiranih izvora energije (iskoristivih za potrebe samih farmi, ali i lokalne zajednice) radi zbrinjavanja otpada iz poljoprivredne proizvodnje, smanjenja emisije stakleničkih plinova, ali i poticanja razvoja poljoprivrednih gospodarstva. Vlada Republike Hrvatske će svojim politikama unapređivati suradnju nadležnih ministarstva ali će i djelovati stvaranjem edukativnih programa usmjerenih prema korisnicima i potencijalnim poduzetnicima.

Na području Osječko-baranjske županije nafta se crpi na osam polja, a plin na jednom. Dva su značajna naftovoda na području Županije 50. Sustav plinovoda pokriva veći dio Županije, ali nije u cijelosti dovršen. Uglavnom postoji magistralna (veledistribucijska mreža), a razvoj distribucijske mreže se tek treba intenzivirati. Električna energija proizvodi se samo u Osijeku (TE-TO Osijek, snage 95MW) te u industrijskom energetsom postrojenju Belišća d.d. za vlastite potrebe. Ukupna potrošnja električne energije na području Osječko-baranjske županije (nešto ispod 1TWh), daleko nadilazi proizvodnju na području županije (oko 235 GWh), odnosno pokrivenost potrošnje vlastitom proizvodnjom je na razini oko 25%.

Osim sadnje biljaka koje su namijenjene isključivo proizvodnji bioplina (kukuruz, soja, lupina i dr.) (kao sirovine za proizvodnju bioplina mogu poslužiti sve vrste organskih otpada, ekskrementi domaćih životinja, posebno uzgojena biomasa, kanalizacijske vode i industrijske otpadne vode, ostaci poljoprivredne proizvodnje poput slame, glava šećerne repe, razno lišće, ostaci voća i povrća, stabljika, ljuske, šumska biomasa (iver, strugotine, piljevina) kao i ostaci hrane. Npr. uz osnovni proizvod bioetanol, dobija se sekundarni proizvod – suhe destilirane žitarice (proteinski proizvod za prehranu stoke i karbon-dioksidni plin;) odnosno kod bioplina - električna energija, te kao sekundarni proizvodi toplinska energija i humus.

Razvoj obnovljivih izvora energije utječe na otvaranje novih radnih mjesta i gospodarsku aktivnost (kroz velik broj kooperanata koje je moguće uključiti), te doprinosi povećanju standarda življenja u ruralnim sredinama (zadržavanje stanovništva). Za ovu sektorsku granu iznimno su značajni Poljoprivredni i Elektrotehnički fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.

ICT sektor jedna je od propulzivnijih grana koja nudi zanimljive mogućnosti za razvoj profesionalne karijere, kao i odlične uvjete samozapošljavanja. Osim što se pojedincima otvaraju zanimljive karijerne mogućnosti, jačanje ICT struke stimulirajuće djeluje na cjelokupno gospodarstvo, bez koje danas ne možemo govoriti o inovativnosti i konkurentnosti. ICT industrija je izvor velikih promjena u poslovnoj praksi drugih industrijskih djelatnosti; od potrošača i poduzeća danas se očekuje trenutna međusobna komunikacija. IT industrija bila je i izvor velikih povećanja produktivnosti u posljednjim desetljećima.

ICT sektor obuhvaća više djelatnosti iz klasifikacije djelatnosti NACE 2007, ali su u Osječko-baranjskoj županiji najznačajnije djelatnosti koje se svrstavaju pod šifrom J62 – Računalno programiranje, savjetovanje i djelatnosti povezane s njima i to kako po broju tvrtki, tako i po broju zaposlenih i ostvarenim rezultatima poslovanja. U ICT sektor ulaze djelatnosti proizvodnje računala, komunikacijske opreme, trgovina na veliko i na malo računalima i telekomunikacijskom opremom, savjetovanja, upravljanja i ostale uslužne djelatnosti vezane uz informacijsku tehnologiju i računala.

Tablica 13.	ICT sektor i njegova najznačajnija djelatnost J62 Tvrtnice sa sjedištem u Osječko-baranjskoj županiji 2013.		
	ICT ukupno	J62 Računalno programiranje	Indeks za J62 2013/2008
Broj tvrtki	135	83	148
Broj zaposlenih	472	311	137
Ukupni prihod u mln kuna	136	83	132
Dobit	13	10	129
Izvoz u mln kuna	26	26	589

Izvor: FINA obrada: HGK ŽK Osijek

Podaci pokazuju koliko je porast ove djelatnosti u promatranim pet godina, od 2008. do 2013: broj tvrtki je veći za 48%, broj zaposlenih za 37%, prihod za 32%, dobit za 29%, ali najznačajniji je podatak o porastu prihoda od prodaje u inozemstvu koji je veći gotovo šest puta u odnosu na 2008.

Županijski udio djelatnosti J62 - računalno programiranje u odnosu na cijelu Hrvatsku nije velik, ali se podaci odnose samo na tvrtke sa sjedištem u županiji, a treba imati na umu da na području Županije, odnosno u gradu Osijeku posluju i podružnice nekih većih IT tvrtki sa sjedištem u Zagrebu ili drugim dijelovima Hrvatske, npr. Siemens d.d., NTH Media i dr.

Tablica 14.	Djelatnost J62 Računalno programiranje 2013. u Osječko-baranjskoj županiji i Republici Hrvatskoj					
	Broj tvrtki	Broj zaposlenih	Neto plaće (u kn)	Ukupni prihod (u 000 tis.kn)	Izvoz (u 000 tis.kn)	Dobit (u tis.kn)
Republika Hrvatska	2.394	10.423	6.556	5.502	1.221	564.295
Osječko-baranjska županija	83	311	4.988	83	26	9.724
Udio (%) u RH	3,47	2,98	76,08	1,52	2,15	1,72

Izvor: FINA obrada: HGK ŽK Osijek

Glavni problemi IT industrije su brze promjene, a time i potreba za kontinuiranim ulaganjem koje nije uvijek moguće zbog nedostatka kapitala, zatim slaba infrastruktura, nedovoljni poticaji za tvrtke koje imaju vlastiti razvoj, nizak stupanj potražnje za uslugama ove industrije kao posljedica slabe svijesti o prednostima korištenja IT rješenja, malo domaće tržište i velika konkurencija te još uvijek niska razina ulaganja u javnom

sektoru. Informatizacija poslovnih procesa u drugim djelatnostima teče sporo, ali zato predstavlja veliki potencijal za rast IT sektora u županiji.

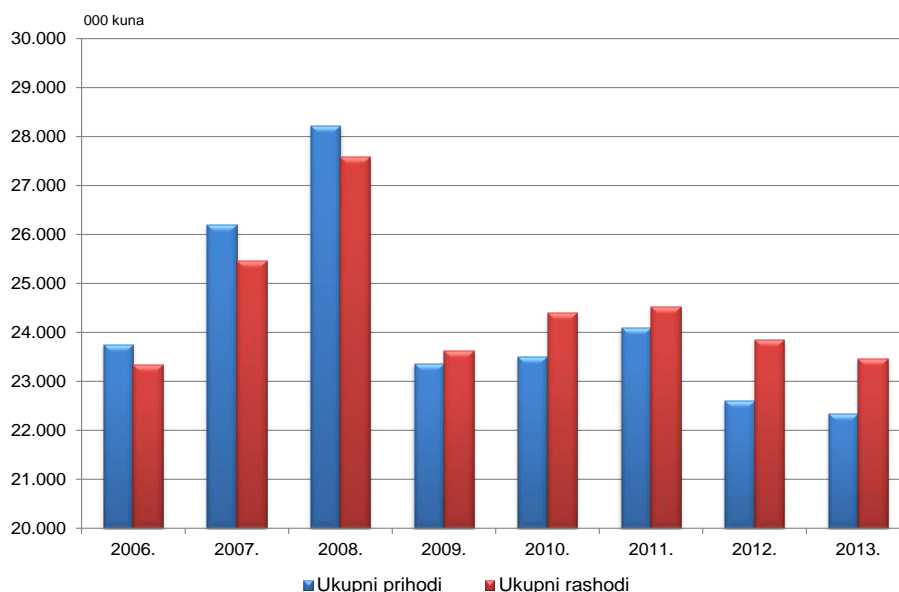
Problem IT sektora je i manjak obrazovane radne snage koja predstavlja najvažniji input ove industrije. Popularizaciji zanimanja iz IT sektora i povećanju atraktivnosti struke programera među mladima u novije vrijeme sve više pridonosi Udruga Osijek Software City koja je osnovana 2013.g. na inicijativu najznačajnijih tvrtki IT sektora županije, a čiji je cilj postići prepoznatljivost Osijeka u svijetu kao grada u kojemu žive i rade IT stručnjaci te kao grada u kojemu djeluje puno tvrtki koje proizvode dobar softver.

Razvijena poljoprivreda i prehrambena industrija, veliki potencijal kontinentalnog turizma i sve veća popularizacija industrije obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti odlična su platforma za razvoj IT sektora županije.

2.1.3.4. Financijski rezultati i investicije

Podaci o financijskom poslovanju tvrtki Osječko-baranjske županije ukazuju da je gospodarstvo županije još uvijek zahvaćeno recesijom, čiji je utjecaj vidljiv na financijskim pokazateljima poslovanja tvrtki još od 2009.g.

Grafikon 4. Kretanje ukupnih prihoda i rashoda poduzetnika Osječko-baranjske županije od 2006. do 2013. godine

Izvor: FINA obrada: HGK ŽK Osijek

Analiza poslovanja poduzeća u daljnjem tekstu odnosi se na aktivne tvrtke odnosno na 3.775 tvrtki koje su predale financijska izvješća o poslovanju u 2013. godini. Od ukupnog broja poduzetnika na velike tvrtke se odnosi 0,6%, na srednje 1,7% dok je preostalih 97,7% malih tvrtki. Broj aktivnih tvrtki se u odnosu na prethodnu, 2012. godinu, povećao za 7%.

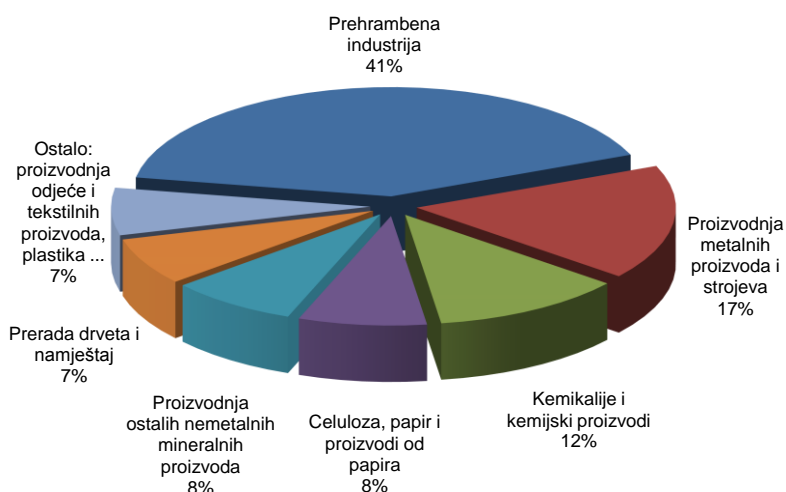
Gospodarstvo Osječko-baranjske županije razvijeno je u kontekstu svojih prirodnih obilježja i položaja. Uz 120.000 ha šume, 260.000 ha je poljoprivrednih površina, što je rezultiralo razvojem poljoprivredne proizvodnje, kako biljne tako i stočarske, koja je baza za razvoj prehrambene industrije, te drvne industrije, koja nije razvijena u onoj mjeri koliko bi se moglo očekivati s obzirom na kvalitetnu sirovinску osnovicu. Uz prehrambenu i drvnu razvijene su i neke druge grane prerađivačke industrije. Vrlo značajno mjesto u prerađivačkoj industriji Osječko-baranjske županije zauzima proizvodnja strojeva i proizvoda od metala,

kemijska industrija, proizvodnja celuloze i papira, zatim proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda (građevinski materijali) i.t.d.

Tablica 15. Udjeli (%) pojedinih industrija u ukupnoj prerađivačkoj industriji županije prema ostvarenom ukupnom prihodu		
Industrijska djelatnost	2009.	2013.
Prehrambena industrija	40	41
Proizvodnja metalnih proizvoda i strojeva	12	17
Kemikalije i kemijski proizvodi	9	12
Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	14	8
Celuloza, papir i proizvodi od papira	10	8
Prerada drveta i namještaj	7	7
Ostalo: proizvodnja odjeće i tekstilnih proizvoda, plastika ...	8	7

Izvor: FINA obrada: HGK ŽK Osijek

Grafikon 5. Udjeli pojedinih industrija u ukupnoj prerađivačkoj industriji županije prema ostvarenom ukupnom prihodu u 2013. godini

Izvor: FINA obrada: HGK ŽK Osijek

Uz vrlo razvijenu prerađivačku industriju koja je tijekom 2013. godine ostvarila 28% ukupnih prihoda, 32% dobiti, zapošljavala 31% djelatnika svih trgovačkih društava te ostvarila 70% ukupnog izvoza, značajnu ulogu u gospodarstvu Osječko-baranjske županije ima i trgovina (21% ukupnog prihoda, 16% dobiti, 14% zaposlenih i 6% izvoza). Podaci kojima raspolažemo odnose se na tvrtke koje se bave trgovinom, a imaju sjedište u Osječko-baranjskoj županiji. Učešće trgovine u svim pokazateljima bilo bi još veće kada bi se u obzir uzeli svi trgovački centri i lanci koji djeluju na ovom području, a svoje sjedište imaju izvan Osječko-baranjske županije. Ipak udio trgovine u ukupnom gospodarstvu županije polako opada.

Graditeljstvo je sljedeća važna djelatnost koja je do krize imala vrlo visoke stope rasta, no sada su one zaustavljene ili čak u padu. Tako je udio graditeljstva u ukupnim prihodima gospodarstva Osječko-baranjske županije u 2013. 10% dok je u 2009. bio 15,3%, udio u ukupnom broju zaposlenih se smanjio sa 17,3% na 13,7%. Ipak, pozitivan pokazatelj je što se udio u dobiti povećao s 15% u 2009. na 18,5% u 2013.g. Kako su graditeljske tvrtke vrlo kvalitetne, s dobrim referencama, a dio njih je svoje poslovanje ostvarivalo na području cijele Republike Hrvatske, pa i u susjednim zemljama, vjerojatno će se prolaskom krize i uloga graditeljstva u gospodarstvu Osječko-baranjske županije ponovno vratiti na stare pozicije.

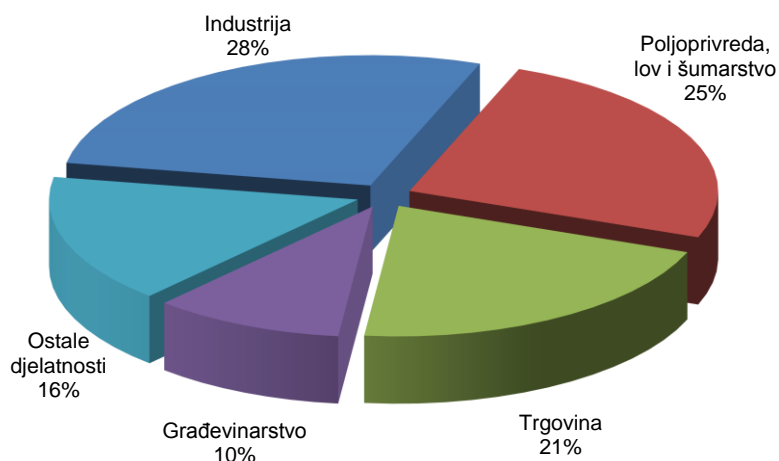
Poljoprivreda je djelatnost koja u ukupnom gospodarstvu županije bilježi sve veći udio: u 2013. godini ostvarila je 25% ukupnih prihoda poduzetnika, dok je u 2009. godini taj udio bio 12,2%. Njen udio u dobiti je

iznosio je 11,2%. U tvrtkama koje se bave poljoprivredom zaposleno je 12,8% ukupno zaposlenih u tvrtkama. Od ukupnog izvoza županije u 2013. godini tvrtke čija je osnovna djelatnost poljoprivreda ostvarile su 9,8%.

Grafikon 6.

Udjeli pojedinih djelatnosti Osječko-baranjske županije u ukupnom prihodu svih poduzetnika u 2013. godini

Izvor: FINA obrada: HGK ŽK Osijek

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (Statistička izvješća 1531/2014., ožujak 2014.) Osječko-baranjska županija u 2012. godini ostvarila je 2.090.819.000,00 kuna ulaganja u novu dugotrajnu imovinu ili 5,8% ukupnih investicija Republike Hrvatske. U odnosu na 2008. godinu, ostvarene investicije su se smanjile za 51,3% (u istom razdoblju smanjenje ostvarenih investicija u Hrvatskoj je bilo 46,1%)

Tablica 16. Ostvarene investicije u novu dugotrajnu imovinu Osječko-baranjska županija							
Godina	Ostvarene investicije			Verižni indeks RH	Struktura (%) prema karakteru gradnje		
	tis.HRK	Verižni indeks	Udio u RH %		Novi kapaciteti	Proširenje, rekonstrukcija i modernizacija	Održavanje razine postojećih kapaciteta
2004.	2.108.532		4,2		54,0	37,0	9,0
2005.	2.371.592	112,5	4,5	105,6	60,1	29,2	10,6
2006.	3.178.752	134,0	5,1	117,8	64,9	26,9	8,1
2007.	3.669.706	115,4	5,4	108,9	68,9	21,0	10,2
2008.	4.292.833	117,0	5,9	108,0	73,8	19,4	6,8
2009.	3.131.137	72,9	5,1	83,6	72,7	21,3	6,0
2010.	2.424.638	77,4	5,8	68,9	66,7	23,9	9,4
2011.	2.881.583	118,8	6,9	99,2	67,7	25,0	7,3
2012.	2.090.819	72,6	5,3	94,3	65,9	26,5	7,6

Izvor: Državni zavod za statistiku, Statistička izvješća 1531/2014., ožujak 2014. obrada: HZZ PU Osijek

Budući da se podaci o ostvarenim investicijama u novu dugotrajnu imovinu odnose na dio dugotrajne imovine koji je nabavljen neposredno od izvođača građevinskih radova, odnosno proizvođača opreme ili proizveden u vlastitoj režiji, odnosno na investicijska dobra koja još nisu bila predmet kupoprodaje između neposrednih korisnika, samo 1.256.369,00 kuna ili 60,1% je isplaćeno. Prema strukturi isplate, najviše je isplaćeno iz vlastitih sredstava i ostalih izvora (69,8%), a slijede sredstva fondova i proračuna (15,1%), financijski krediti (14,2%), te udružena sredstva (0,9%).

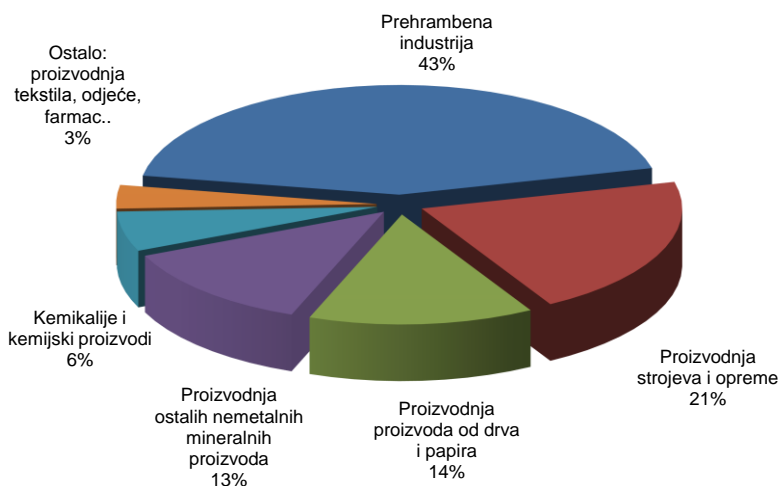
Smanjenje ostvarenih investicija u odnosu na 2008. godinu prisutno je u svim djelatnostima, a najizraženije u financijskoj djelatnosti (za 87,4%), a slijedi turizam (za 87,2%), umjetnost, zabava, rekreacija (za 81,4%), trgovina (za 80,4%), znanost i tehnika (za 75,5%), te javna uprava (za 72,1%).

Tablica 17. Struktura investicija prema djelatnostima					
Djelatnost	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Građevinarstvo	33,4	27,2	11,1	16,0	35,8
Poljoprivreda i ribarstvo	11,8	15,0	19,5	20,6	13,6
Prerađivačka industrija	10,3	8,1	11,9	14,1	10,9
Opskrba vodom	5,0	4,6	3,6	7,4	7,7
Opskrba električnom energijom	4,0	4,8	4,8	5,9	6,8
Poslovanje nekretninama	6,3	6,2	13,9	33,2	4,6
Trgovina	11,0	6,6	4,6	7,5	4,4
Informacije i komunikacije	2,4	3,7	3,1	2,4	3,0
Prijevoz	3,1	11,3	18,3	1,9	2,8
Zdravstvena zaštita	1,7	2,7	2,0	1,6	2,7
Obrazovanje	1,3	1,5	2,6	1,5	1,9
Umjetnost, zabava, rekreacija	3,9	2,5	1,0	1,3	1,5
Administracija	1,0	1,3	0,6	0,9	1,2
Rudarstvo	0,8	0,3	0,2	0,3	1,1
Javna uprava	1,1	1,7	0,8	1,3	0,6
Ostalo	0,2	0,4	0,2	0,3	0,5
Financijske djelatnosti	1,8	1,1	1,0	0,4	0,5
Znanost i tehnika	0,5	0,8	0,7	1,6	0,3
Turizam	0,4	0,2	0,2	0,5	0,1

Izvor: Državni zavod za statistiku, Statistička izvješća 1531/2014., ožujak 2014. obrada: HZZ PU Osijek

Grafikon 7.

Udjeli pojedinih industrija u ukupnoj prerađivačkoj industriji županije prema ostvarenim investicijama u 2012. godini

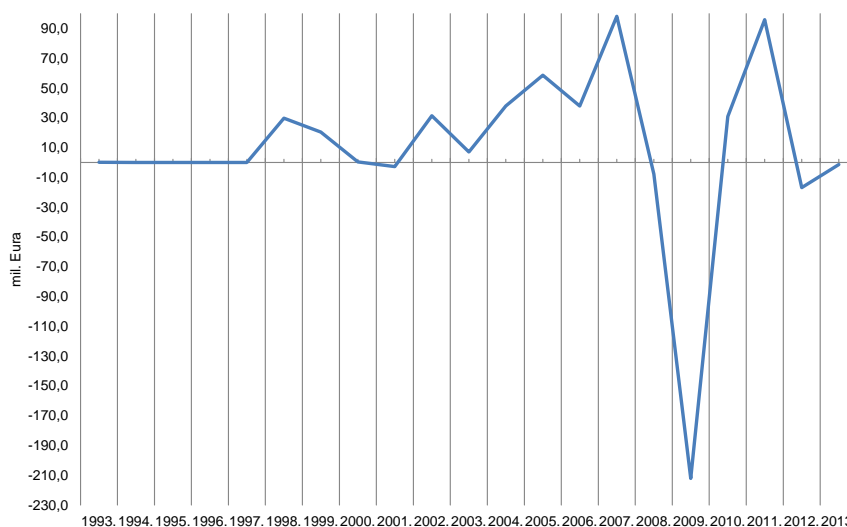
Izvor: Državni zavod za statistiku, Statistička izvješća 1531/2014., ožujak 2014. obrada: HZZ PU Osijek

Prva **inozemna izravna ulaganja** u tranzicijske zemlje zabilježena su već krajem 80-ih dok su u Hrvatskoj zabilježena mnogo kasnije, uslijed rata i nesigurnosti. Izravna ulaganja u Osječko-baranjsku županiju kreću i

nešto kasnije, nakon mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja, te je ukupan iznos stranih ulaganja u razdoblju od 1998. do kraja 2013. godine 207,9 milijuna Eura.

Grafikon 8.

Inozemna izravna ulaganja u Osječko-baranjsku županiju po godinama

Izvor: HNB, obrada: HGK ŽK Osijek

Tablica 18. : Inozemna izravna ulaganja u Osječko-baranjskoj županiji po zemljama ulagačima u mil. EUR-a, 1998-2013.g.

Zemlja	Iznos
AUSTRIJA	95,6
NJEMAČKA	50,8
NIZOZEMSKA	28,5
MAĐARSKA	27,1
BOSNA I HERCEGOVINA	24,4
DANSKA	7,4
Ostale zemlje	-25,9
UKUPNO	207,9

Izvor: HNB, obrada: HGK ŽK Osijek

U razdoblju od početka priljeva stranog kapitala do kraja 2013. godine najviše inozemnih izravnih ulaganja u Osječko-baranjsku županiju pristiglo je iz Austrije (95,6 milijuna Eura), Njemačke (50,8 milijuna), te Nizozemske (28,5 milijuna) i Mađarske (27,1 milijuna).

Uvidom u visinu ulaganja prema djelatnostima, utvrđeno je kako se najviše ulagalo u proizvodnju celuloze, papira i proizvoda od papira (40,9 milijuna), proizvodnju strojeva (39 milijuna), poljoprivredu (32 milijuna), i tako dalje. U proizvodnju hrane i pića strana ulaganja u promatranom razdoblju su iznosila 16,9 milijuna Eura.

Tablica 19. Inozemna izravna ulaganja u Osječko-baranjskoj županiji po djelatnostima u mil. EUR-a, 1998-2013.g.			
NKD	Djelatnost	Iznos	Udio (%)
21	PROIZVODNJA CELULOZE, PAPIRA I PROIZVODA OD PAPIRA	40,9	19,68
29	PROIZVODNJA STROJEVA I UREĐAJA, D. N.	38,0	18,29
01	POLJOPRIVREDA, LOV I USLUGE POVEZANE S NJIMA	32,0	15,38
26	PROIZVODNJA OSTALIH NEMETALNIH MINERALNIH PROIZVODA	25,7	12,35
45	GRAĐEVINARSTVO	21,4	10,32
24	PROIZVODNJA KEMIČALIJA I KEMIJSKIH PROIZVODA	18,0	8,65
15	PROIZVODNJA HRANE I PIĆA	16,9	8,11
18	PROIZVODNJA ODJEĆE; DORADA I BOJENJE KRZNA	14,7	7,06
	<i>Ostale djelatnosti</i>	0,3	0,17

Izvor: HNB, obrada: HGK ŽK Osijek

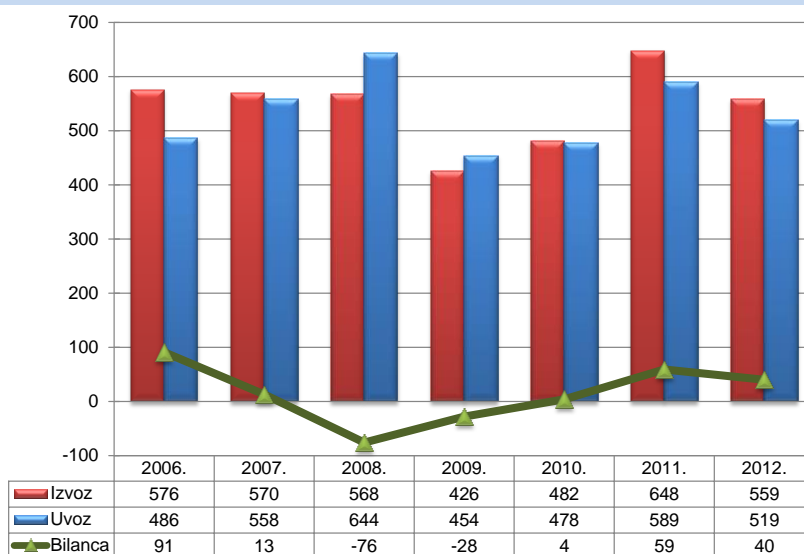
2.1.3.5. Vanjsko-trgovinska razmjena

Na međunarodnom tržištu Osječko-baranjska županija posluje s oko stotinjak zemalja. Najvažniji partneri su joj Njemačka, Italija, Bosna i Hercegovina, Srbija i Slovenija s kojima ostvaruje 54% svoje vanjskotrgovinske razmjene. Vrijednost vanjskotrgovinske razmjene u 2012. godini iznosila je 1,1 milijardu američkih dolara, a 61% ovog iznosa je ostvaren sa zemljama Europske Unije.

Važno je istaknuti da je do pojave krize gospodarstvo Osječko-baranjske županije imalo uzlazne trendove razmjene s inozemstvom i ostvarivalo je pozitivan saldo razmjene, odnosno izvoz je bio veći od uvoza. Pad izvoza u 2007. i 2008. godini rezultirao je negativnim saldom razmjene, a 2009. godine došlo je do velikog pada kako izvoza, tako i uvoza zbog smanjenja narudžbi, ali i naših narudžbi prema inozemstvu, do čega je došlo zbog zaustavljanja i pada aktivnosti u gospodarstvu. Nakon toga ponovno raste i izvoz i uvoz i dostiže rezultate prije krize i to uz pozitivan saldo razmjene.

Grafikon 9.

Vanjsko-trgovinska razmjena Osječko-baranjske županije od 2006. do 2012. godine (u mil. USD)

Izvor: Državni zavod za statistiku RH obrada: HGK ŽK Osijek

Tablica 20.		Vanjsko-trgovinski saldo u tis. USD (tekući tečaj) po djelatnostima Osječko-baranjska županija			
Djelatnost		2009.	2010.	2011.	2012.
Sveukupno		-33.643	4.010	58.811	39.590
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	-35.092	-51.730	-47.927	-28.217
B	Rudarstvo i vađenje	-10	-14	-16	-17
C	Prerađivačka industrija	119.936	147.789	181.328	142.425
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	-1	-5	-31	-48
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	7.992	20.475	30.521	25.575
F	Građevinarstvo	-16.770	-9.313	-7.909	-12.386
G	Trgovina na veliko i na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala	-98.934	-94.663	-88.766	-82.994
H	Prijevoz i skladištenje	-3.477	-1.815	-1.164	-1.175
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	-347	-4.746	-1.383	-95
J	Informacije i komunikacije	-842	-281	-637	-967
K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	-28	0	-1	0
L	Poslovanje nekretninama	-586	-28	-61	-90
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	-2.249	-92	-3.110	-588
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	-1.069	-630	-585	-548
O	Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	-11	0	-25	0
P	Obrazovanje	-36	-16	-81	-106
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	-280	-88	-100	-105
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	-232	-67	-127	-181
S	Ostale uslužne djelatnosti	-1.606	-766	-1.117	-894

Izvor: FINA obrada: HGK Županijska komora Osijek

Tablica 21. Izvoz i uvoz u tis. kuna prema djelatnosti poduzetnika Osječko-baranjska županija							
Djelatnost	Izvoz			Uvoz			Saldo 2013.
	2013.	Indeks 13/12.	udio %	2013.	Indeks 13/12.	udio %	
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	318.988	89,4	9,8	350.394	79,2	17,0	-31.406
Prerađivačka industrija	2.279.632	94,6	70,0	938.815	113,4	45,6	1.340.817
Proizvodnja prehrambenih proizvoda	388.443	83,9	11,9	226.764	145,0	11,0	161.679
Prerada drva i proizvoda od drva, osim namještaja	182.644	117,0	5,6	5.415	91,9	0,3	177.230
Proizvodnja papira i proizvoda od papira	278.830	73,4	8,6	192.630	131,5	9,4	86.200
Proizvodnja kemikalija i kem. proizvoda	336.762	111,3	10,3	293.115	103,4	14,2	43.647
Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	147.498	99,2	4,5	84.818	89,3	4,1	62.680
Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme	113.675	92,8	3,5	51.748	106,5	2,5	61.927
Proizvodnja strojeva i uređaja, d.n.	662.470	108,3	20,3	26.409	70,1	1,3	636.061
Proizvodnja namještaja	73.494	58,7	2,3	6.741	56,3	0,3	66.753
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	259.050	95,6	8,0	131.192	114,1	6,4	127.858
Građevinarstvo	7.466	18,7	0,2	86.969	103,6	4,2	-79.503
Trgovina na veliko i na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala	196.901	59,5	6,0	516.038	123,9	25,1	-319.137
Ostale djelatnosti	193.386	177,3	5,9	34.183	52,7	1,7	-3.796
UKUPNO gospodarstvo:	3.255.423	92,5	100,0	2.057.591	105,5	100,0	1.197.832

Izvor: FINA obrada: HGK Županijska komora Osijek

2.1.3.6. Konkurentnost i indeks razvijenosti

Prihvatanje koncepta konkurentnosti ključno je pitanje daljnjeg razvoja Osječko-baranjske županije jer su brojna istraživanja pokazala snažnu vezu između pokazatelja konkurentnosti i dinamike gospodarskog rasta, a to povratno utječe na zaposlenost, privlačenje stranih ulaganja, ublažavanje siromaštva i nejednakosti, političku stabilnost i dr. U ostvarivanju konkurentnosti gospodarstva posebno se ističe važnost konkurentnosti radne snage, jer najkonkurentnija gospodarstva imaju i najkvalitetniju radnu snagu. Najvažniji čimbenici konkurentnosti radne snage jesu obrazovna struktura, kompatibilnost (podudarnost) ponude i potražnje rada u smislu znanja, stručnosti i sposobnosti te troškovi rada.

Regionalna konkurentnost govori o kvaliteti faktora, politika i institucija koji svojom isprepletenošću utječu na održivu produktivnost u nekoj podnacionalnoj administrativnoj ili upravnoj cjelini. U tom kontekstu cilj i uloga praćenja podnacionalne konkurentnosti leži u procjeni kvalitete **poslovnog okruženja** i **poslovnog sektora** te u **procjeni kvalitete** njihove interakcije (Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013, Nacionalno vijeće za konkurentnost). Konkurentnost je sposobnost natjecanja i postizanja uspjeha koji vodi visokoproduktivnom gospodarstvu, ekonomskom rastu i boljem životnom standardu za cjelokupno stanovništvo, te se regionalna konkurentnost treba temeljiti na identifikaciji i jačanju jedinstvene kombinacije specifičnih resursa koje regija posjeduje, sposobnost regije da osigura ekonomski rast tijekom vremena, uključujući sposobnost privlačenja i zadržavanja kapitala i ljudskih resursa te sposobnost da bude inovativna.

Osječko-baranjska županija u 2013. godini rangirana je na 11. mjestu po konkurentnosti. I pored toga što je ostvarila jačanje konkurentnosti u odnosu na 2010. godinu, kada je bila na 13. mjestu, postoji velika razlika u rangiranju kvalitete poslovnog okruženja: statistički rang - 19, perceptivni rang - 5, te kvalitete poslovnog sektora: statistički rang - 12, perceptivni rang - 4. Tako Osječko-baranjska županija ulazi u grupu optimista -

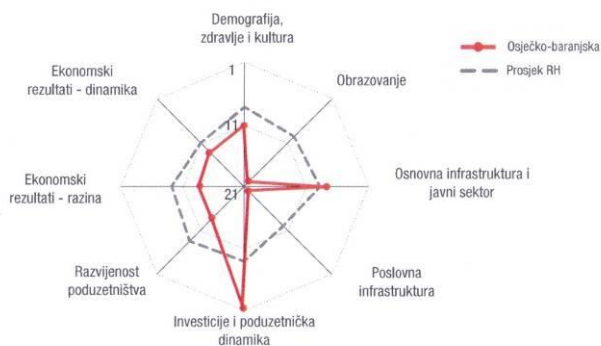
županije čije su percepcije konkurentnosti bolje nego što im za to daju razloga statistički pokazatelji. Ako je percepcija o konkurentnosti bolja nego što govore "čvrsti" (statistički) pokazatelji, onda je riječ ili o tome da se ne zna o čemu ovisi konkurentnost ili o pokušaju da se optimizmom stvori potrebna energija za promjenu (kratkoročno, to bi moglo djelovati, ali dugoročno je pogubno).

Tablica 22. Profil konkurentnosti Osječko-baranjske županije					
Statistički indikatori	2013.	Prosjek Hrvatska 2013.*	Anketni (perceptivni) indikatori	2013.	Prosjek Hrvatska 2013.*
Demografija, zdravlje i kultura	11	8	Lokacijske prednosti	3,96	3,99
Obrazovanje	20	9	Lokalna uprava	3,95	3,76
Osnovna infrastruktura i javni sektor	8	9	Fizička infrastruktura	4,26	4,35
Poslovna infrastruktura	20	12	Vladavina prava	4,45	4,19
Investicije i poduzetnička dinamika	1	10	Obrazovanje	4,80	4,40
Razvijenost poduzetništva	14	9	Financijsko tržište i lokalna konkurencija	3,74	3,49
Ekonomski rezultati - razina	14	9	Tehnologija, inovativnost	4,11	3,93
Ekonomski rezultati - dinamika	13	11	Klasteri	4,26	3,73
			Marketing i management	4,10	4,01

* ponderirana vrijednost, s obzirom na broj stanovnika

* ponderirani prosjek (s obzirom na broj stanovnika) izračunat na temelju prosjeka dviju godina

Profil konkurentnosti Osječko-baranjske županije - statistički („čvrsti“) indikatori

Profil konkurentnosti Osječko-baranjske županije - anketni (perceptivni) indikatori

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013. Nacionalno vijeće za konkurentnost obrada: HZZ PU Osijek

Indeks razvijenosti izračunava se na temelju pokazatelja: stope nezaposlenosti, dohotka po stanovniku, proračunskih prihoda jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave po stanovniku, općeg kretanja stanovništva, stope obrazovanosti (udio stanovništva sa završenom srednjom školom i višom razinom obrazovanosti u ukupnom stanovništvu dobi između 16 i 65 godina). Prema podacima Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije (Ocjenjivanje i razvrstavanje županija prema razvijenosti, 27.12.2013.), Osječko-baranjska županija s indeksom razvijenosti od 46,07% ulazi u skupinu županija s niskom stopom razvijenosti (>75%), odnosno nalazi se na 7. mjestu po nerazvijenosti.

2.2. Obrazovanje

Školski sustav je strogo centraliziran: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta preuzelo je punu kontrolu i odgovornost nad provjerama i odobrenjima detaljnih nastavnih planova i programa osnovnih i srednjih škola, kao i udžbenika koje preporučuju za uporabu. Međutim, školama je dopuštena prilagodba školskih programa prema potrebama lokalne sredine i mogućnostima učenika. Nastavni planovi određuju glavne ciljeve svakog programa, broj obveznih predmeta i poduka/sati po tjednu, materijale koji se koriste za nastavu, nastavne metode i ispite.

Hrvatska je izabrala obrazovni sustav sličan onima u gospodarski, znanstveno i tehnološki razvijenim državama i trenutna obrazovna reforma je bez sumnje jedan od najzahtjevnijih procesa s kojim se Hrvatska susreće na početku 21. stoljeća.

2.2.1. Opći podaci

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, krajem 2013. godine u Osječko-baranjskoj županiji u djelatnosti obrazovanja bilo je zaposleno 8.348 osoba ili 10,7% ukupno zaposlenih. Budući da uglavnom žene završavaju obrazovanje za profesorska i učiteljska zanimanja, 75,7%tni udio žena u zaposlenima je očekivan. Što se tiče završenog obrazovanja, profesori i učitelji sudjeluju sa 78,4% u zaposlenima. Može se reći da je na području Osječko-baranjske županije mreža ustanova u djelatnosti obrazovanja razvijena, ali s potrebom daljnjeg razvoja na ruralnim područjima te u pojedinim razinama obrazovanja koje nisu zastupljene ili su nedovoljno zastupljene.

2.2.2. Redovno obrazovanje

Predškolsko obrazovanje. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (Priopćenje br. 8.1.8. svibanj 2014.) početkom pedagoške godine 2013./2014. na području Osječko-baranjske djelovalo je 77 dječjih vrtića i 25 drugih pravnih osoba (programi pri osnovnim školama, zdravstvenim ustanovama za djecu s teškoćama u razvoju, igraonice u knjižnicama, kraći programi pri sportskim, kulturnim ustanovama i udrugama). Većina vrtića su u vlasništvu jedinica lokalne samouprave, 59 ili 76,6%. Preostalih 18 je privatno ili su osnivači vjerske zajednice. Predškolskim odgojem obuhvaćeno je 5.908 djece (33% djece dobi od 1 do 6 godina - procjena prema Popisu stanovništva 2011), od kojih 5.284 pohađa predškolsko obrazovanje (45% djece dobi od 3 do 6 godina - procjena prema Popisu stanovništva 2011). Osim što još uvijek veliki broj djece ne pohađa predškolsko obrazovanje, problem je malog broja predškolskih ustanova koja uključuju djecu dobi od 6 mjeseci do 3 godine, uključena samo 624 djeteta ili 10% djece dobi od 1 do 3 godine (procjena prema Popisu stanovništva 2011). Od ukupno 693 zaposlena u vrtićima, 460 ili 66,4% su odgajatelji i učitelji, te 25 ili 3,6% zdravstveni radnici.

Osnovnoškolsko obrazovanje. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (Priopćenje br. 8.1.2. travanj 2014.) početkom školske godine 2013./2014. na području Osječko-baranjske županije djelovalo je 187 osnovnih škola (uključujući 71 matičnu sa 107 područnih škola, škole s nastavom na jeziku i pismu nacionalnih manjina, škole za djecu i mladež s teškoćama u razvoju, umjetničke škole, škole za odrasle) sa 1.407 razrednih odjela. Od ukupno 23.751 upisanog učenika, 11.394 ili 48,0% su učenici od I. do IV. razreda, a 12.357 ili 52,0% su učenici od V. do VIII. razreda. 2.379 učitelja predaje u jednoj ili više školskih jedinica (područnih škola/odjela), te odnos učitelja i učenika u redovitom osnovnoškolskom obrazovanju je jedan učitelj na 10 učenika.

Srednjoškolsko obrazovanje. Prema podacima Ureda državne uprave u Osječko-baranjskoj županiji Službe za društvene djelatnosti, na početku školske godine 2013./2014. na području Osječko-baranjske županije djelovalo je 30 srednjih škola od kojih je 27 osnivač Osječko-baranjska županija, dok je osnivač Isusovačke klasične gimnazije s pravom javnosti Provincijalat Družbe Isusove, Prosvjetno-kulturnog centra

Mađara u Republici Hrvatskoj Republika Hrvatska, te Gaudeamus privatna škola koju su osnovale fizičke osobe. Tri srednje škole u svom sastavu imaju učeničke domove.

Srednjoškolsko obrazovanje pohađa 13.730 učenika, raspoređenih u 592 razredna odjela. Najveći broj učenika je u tehničkim i srodnim školama (6.093 učenika), potom u gimnazijama (3.900 učenika), strukovnim školama koje obrazuju učenike za industrijska zanimanja i obrtničkim školama koje obrazuju učenike po jedinstvenom modelu obrazovanja na način da učenici praktični dio nastave obavljaju prema ugovoru u licenciranim radionicama (3.065 učenika), umjetničkim školama (562 učenika), te 110 učenika po programima za djecu s teškoćama u razvoju. Iako je nešto više upisanih učenica (6.880 ili 50,1%), one dominiraju samo u gimnazijama (61,9%) i umjetničkim (68,95) školama. Najmanji udio učenica je u industrijskim i obrtničkim školama (35,7%). Osim 110 učenika koji pohađaju škole s teškoćama u razvoju, 239 učenika s teškoćama u razvoju pohađa ostale škole, prvenstveno industrijske i obrtničke (118 učenika), te tehničke i srodne (95 učenika). 1.865 nastavnika predaje u jednoj ili više srednjih škola.

Tablica 23. Srednjoškolsko obrazovanje, školska godina 2013./2014.						
Škole	Programa*	Razrednih odjela	Učenika			Integriranih s teškoćama
			Ukupno	Muških	Ženskih	
SVEUKUPNO	101	592	13.730	6.850	6.880	349
Gimnazije	5	148	3.900	1.487	2.413	25
Tehničke i srodne	35	259	6.093	3.160	2.933	95
Umjetničke	11	28	562	175	387	1
Industrijske i obrtničke	41	139	3.065	1.970	1.095	118
S teškoćama u razvoju	9	18	110	58	52	110

Izvor: Ured državne uprave OBŽ, Služba za društvene djelatnosti Obrada: HZZ PU Osijek

* nisu stavljani kao posebni programi - 3 programa nastava na mađarskom jeziku, 1 program nastava na srpskom jeziku (nije stavljeno kao poseban program), 1 program odjel za sportaše; stavljani kao posebni programi - 3 programa novi kurikulum

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (Priopćenje br. 8.1.9. lipanj 2014.) na području Osječko-baranjske županije, odnosno u gradu Osijeku, djeluju samo 4 učenička doma s 541 korisnikom. Budući da su dva doma u sastavu srednjih škola (nije uključen dom u sastavu škole za osposobljavanje i obrazovanje učenika s teškoćama u razvoju), većina korisnika pohađa srednjoškolsko obrazovanje. U posljednjih pet godina nije došlo do promjene broja korisnika, odnosno do proširenja kapaciteta domova. Isto tako ni do broja zaposlenih, 75 zaposlenih. Međutim, struktura zaposlenih se promijenila, odgajatelja je isto (24 zaposlena), administratori i ostali su se povećali (s 45 na 48 zaposlenih), dok se stručno osoblje (pedagog, psiholog, defektolog, socijalni radnik) smanjilo sa 6 na 3 zaposlena. Razlog tome je dugogodišnji nedostatak osoba sa završenim studijima defektologije, socijalne pedagogije, socijalnog rada, koji imaju iskustva u radu s djecom i mladeži, kao i rad u specifičnim uvjetima (pokrivenost 24 sata, praznicima, subotama i nedjeljama). Iz istih razloga, nije zaposlena niti jedna zdravstvena osoba.

Visokoškolsko obrazovanje. Na području Osječko-baranjske županije djeluju dva visoka učilišta: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Visoko Evanđeosko teološko učilište Osijek. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku u svom sastavu ima 11 fakulteta, 5 odjela i jednu akademiju, te djeluje u području: prirodnih znanosti (Odjel za matematiku, Odjel za biologiju, Odjel za fiziku, Odjel za kemiju), tehničkih znanosti (Elektrotehnički fakultet, Građevinski fakultet, Strojarski fakultet), biomedicine i zdravstva (Medicinski fakultet), biotehničkih znanosti (Poljoprivredni fakultet, Prehrambeno-tehnološki fakultet), društvenih znanost (Ekonomski fakultet, Pravni fakultet, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti), humanističkih znanosti (Filozofski fakultet, Katolički bogoslovni fakultet), umjetnosti (Umjetnička akademija), te interdisciplinarno područje znanosti (Odjel za kulturologiju). Svi fakulteti locirani su u Osječko-baranjskoj županiji osim Strojarskog fakulteta u Slavonskom Brodu. Ostale sastavnice Sveučilišta su: ustanove - Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek, Studentski centar u Osijeku i Studentski centar u Slavonskom Brodu, te trgovačko društvo Tehnologijsko-razvojni centar d.o.o. (zajedničko vlasništvo Sveučilišta, Grada i Županije).

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (Statističko izvješće 1499/2013. svibanj 2014.) na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u zimskom semestru akademske godine 2012./2013. upisan je 17.261 student (2.228 na stručnom i 14.703 na sveučilišnom studiju), koji čine 10,8% upisanih studenata Republike Hrvatske, odnosno 13,8% upisanih studenata na fakultetima Republike Hrvatske. Dominiraju upisane studentice, njih 9.699 ili 56,2%, međutim, prema znanstvenim/umjetničkim područjima, njihov udio u tehničkim znanostima tek je 16,6%. Većina studenata, njih 12.564 ili 72,8% su redoviti studenti. Poslijediplomski specijalistički studij upisalo je 140 osoba (10,0% Republike Hrvatske), a 378 osoba (10,4% Republike Hrvatske) bilo je u postupku stjecanja doktorata znanosti.

Tablica 24. Upisani studenti, akademska godina 2012./2013.						
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku	Ukupno		Spol		Način studiranja	
	Broj	Udio %	Studenti	Studentice	Redoviti	Studentice
Ukupno	17.261	100,0	7.562	9.699	12.564	7.252
Stručni studij	2.558	14,8	1.394	1.164	1.436	628
Sveučilišni studij	14.703	85,2	6.168	8.535	11.128	6.624
Prirodne znanosti	844	4,9	240	604	841	603
Tehničke znanosti	4.091	23,7	3.410	681	3.009	535
Biomedicinske i zdravstvene znanosti	901	5,2	234	667	644	444
Biotehničke znanosti	1.923	11,1	848	1.075	1.588	952
Društvene znanosti	7.323	42,4	2.281	5.042	4.402	3.155
Humanističke znanosti	1.616	9,4	372	1.244	1.615	1.244
Interdisciplinarno područje znanosti	355	2,1	87	268	259	202
Umjetničko područje	208	1,2	90	118	206	117

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, Statističko izvješće 1499/2013. svibanj 2014. obrada: HZZ PU Osijek

Prema istom izvoru podataka, na svim visokim učilištima Republike Hrvatske u zimskom semestru akademske godine 2012./2013. upisana su 10.104 studenta sa stalnim prebivalištem u Osječko-baranjskoj županiji ili 6,8% studenata s prebivalištem u Republici Hrvatskoj. 8.985 ili 88,9% studenata pohađa fakultete (1.285 stručni studij i 7.700 sveučilišni studij), 769 ili 7,6% veleučilišta, 189 ili 1,9% visoke škole i 161 ili 1,6% umjetničke akademije.

Na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u akademskoj godini 2013./2014. (Priopćenje br. 8.1.1. ožujak 2014.) temeljem ugovora o radu zaposlena su 1.182 (606 žena) nastavnika i suradnika u nastavi: 991 na fakultetima, 131 u odjelima i 60 na umjetničkoj akademiji. Temeljem ugovora o djelu angažirana su 444 nastavnika i suradnika.

Tijekom 2013. godine na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera diplomiralo je 3.797 studenata, 617 studenta (284 studenta i 333 studentice) koji su studirali na stručnom studiju, 3.097 studenata (1.235 studenata i 1.862 studentice) sveučilišnog studija i 83 studenta (41 student i 42 studentice) umjetničke akademije (DZS, Priopćenje br. 8.1.6., srpanj 2014.). Tako diplomirani studenti čine 13,7% diplomiranih studenata Republike Hrvatske (16,1% stručnog studija, 13,3% sveučilišnog studija i 13,5% umjetničke akademije).

Tablica 25. Studenti koji su diplomirali na stručnom i sveučilišnom studiju u 2013. godini prema znanstvenim i umjetničkim područjima						
	2013.				Indeks 2013/09.	Stopa* zapošljavanja
	Ukupno		Spol			
	Broj	Udio %	Studenti	Studentice		
Republika Hrvatska	27.729	100,0	10.799	16.930	110,9	
Stručni studij	3.829	13,8	1.310	2.519	80,7	
Sveučilišni studij	23.286	84,0	9.254	14.032	117,7	
Umjetničke akademije	614	2,2	235	379	131,8	
Sveučilište J.J.Strossmayera	3.797	100,0	1.560	2.237	120,0	35,2
Stručni studij	617	16,2	284	333	77,8	32,9
Sveučilišni studij	3.097	81,6	1.235	1.862	131,8	36,4
Umjetničke akademije	83	2,2	41	42	377,3	42,2
Prirodne znanosti	130	3,4	37	93	86,7	24,2/63,2
Tehničke znanosti	896	23,6	731	165	149,6	29,0/36,1
Biomedicinske i zdravstvene znanosti	205	5,4	39	166	153,0	32,2/56,8
Biotehničke znanosti	407	10,7	197	210	150,2	30,2/36,7
Društvene znanosti	1.587	41,8	427	1.160	108,1	34,7/31,0
Humanističke znanosti	489	12,9	88	401	94,0	28,0/43,1
Umjetničko područje	83	2,2	41	42	377,3	26,5/46,5

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, Priopćenje br. 8.1.6., srpanj 2014. obrada: HZZ PU Osijek

* stopa zapošljavanja - udio zapošljavanja u ukupnoj nezaposlenosti (nezaposleni+novoprijavljeni) evidentiranih fakultetskih osoba do 39 godina starosti u razdoblju od 2008.-2013., bez obzira gdje su završili fakultet (prvi broj stručni, drugi broj sveučilišni studij)

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (Priopćenje br. 8.1.9. lipanj 2014.) pri Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayer, djeluju samo 2 studentska doma sa 707 studenata. U posljednjih pet godina nije došlo do promjene broja korisnika, odnosno do proširenja kapaciteta domova, tako da je još uvijek neriješen problem većeg broja zahtjeva za smještajem studenata koji dolaze iz udaljenijih dijelova županije, kao i drugih županija/država (prema podacima Studentskog centra procjena da se za jedan smještaj prijave dva studenta).

2.2.3. Kvaliteta i razvoj obrazovanja

Kontinuirano povećanje opsega aktivnosti sustava kvalitete od njegovog uvođenja do danas, povećani zahtjevi koje Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta te Agencije za znanost i visoko obrazovanje (AZVO) stavljaju pred hrvatska sveučilišta u području kvalitete obrazovanja, potreba za osiguranjem neovisnosti sustava kvalitete od uprave Sveučilišta i njegovih sastavnica te trajna strateška usmjerenost osječkog Sveučilišta ka unaprjeđenju kvalitete studiranja razlozi su za unaprjeđenje funkcioniranja dosadašnjeg modela sustava kvalitete.

Sustavno bavljenje kvalitetom obrazovanja na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku započelo je osnivanjem Odbora za kvalitetu i povjerenstava za kvalitetu na razini sastavnica te usvajanjem Pravilnika sustava kvalitete tijekom 2006. godine. Redovite aktivnosti sustava uključivale su provedbu sveučilišne studentske ankete, prikupljanje i analizu indikatora kvalitete studiranja, izradu samoanalize i godišnjih izvješća o radu sustava te koordinaciju sudionika sustava. Svakodnevne aktivnosti obuhvaćale su i rad Službe za profesionalno savjetovanje studenata, akademsko priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija, provedbu edukativnih radionica i sudjelovanje na seminarima i radionicama u Hrvatskoj i izvan nje, izradu analiza i akcijskih planova i u području znanstvene izvrsnosti sveučilišta, prijavu i provedbu projekta u području kvalitete i ishoda učenja, suradnju s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje, izradu publikacija i priručnika kvalitete i drugo.

Osječko Sveučilište dosad je uspijevalo autonomno unaprijediti sustav kvalitete pa je kroz projekte Hrvatske zaklade za znanost iniciralo uspostavljanje sustava kvalitete. Potaknuta je edukacija i rad na definiranju ishoda učenja na svim sastavnicama.

Osiguravanje kvalitete (engl. Quality Assurance) označava sustav i postupke koje primjenjuje neka ustanova s ciljem očuvanja dogovorenih standarda svojih proizvoda i usluga, te njihovoga stalnog unaprjeđenja. Kvaliteta je jedno od osnovnih svojstava ishoda učenja, a time i cjelovite kvalifikacije kojom se iskazuje pouzdanost svih onih drugih svojstava ishoda učenja, odnosno kvalifikacije (razine, obujma i profila). Osiguravanje kvalitete kvalifikacije tada označava sustav i postupke koje primjenjuje neka ustanova s ciljem očuvanja dogovorenih vrijednosti osnovnih svojstava (razine, obujma i profila) kvalifikacije, te njihovoga stalnog unaprjeđenja.

Prema Zakonu o hrvatskom kvalifikacijskom okviru (NN 22/13), načela i ciljevi HKO-a su:

- osiguravanje uvjeta za kvalitetno obrazovanje i učenje u skladu s potrebama osobnog, društvenog i gospodarskog razvoja, socijalne uključenosti te ukidanja svih oblika diskriminacije;
- razvijanje osobne i društvene odgovornosti te primjena demokratskih načela u poštivanju temeljnih sloboda i prava te ljudskog dostojanstva;
- jačanje uloge ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje;
- razvijanje kvalifikacija na osnovama jasno definiranih ishoda učenja;
- razumijevanje različitih kvalifikacija i ishoda učenja te njihovih međuodnosa;
- osiguravanje uvjeta za jednaku dostupnost obrazovanju tijekom cijelog života, za višesmjernu horizontalnu i vertikalnu prohodnost, stjecanje i priznavanje kvalifikacija;
- osiguravanje gospodarskog rasta temeljenog na znanstveno-tehnološkom razvoju;
- jačanje konkurentnosti hrvatskoga gospodarstva koja se temelji na ljudskim potencijalima;
- postizanje zapošljivosti, pojedinačne i gospodarske konkurentnosti te usklađenoga društvenog razvoja temeljenog na obrazovanju;
- uspostavljanje koordiniranog sustava osiguravanja kvalitete postojećih i novih kvalifikacija;
- izgradnja sustava priznavanja i vrednovanja neformalnoga i informalnog učenja;
- uspostavljanje i održiv razvoj partnerstva između nositelja i dionika kvalifikacijskog sustava;
- jednostavnost prepoznavanja i priznavanja inozemnih kvalifikacija u Republici Hrvatskoj i hrvatskih kvalifikacija u inozemstvu;
- sudjelovanje u procesu europskih integracija uz uvažavanje odrednica koje daju EQF i QF-EHEA, smjernica Europske unije i međunarodnih propisa;
- očuvanje pozitivnih naslijeđa hrvatske obrazovne tradicije;
- unaprjeđenje i promoviranje obrazovanja u Republici Hrvatskoj.

U okviru hrvatskog kvalifikacijskog okvira, na svim razinama obrazovanja razvijaju se ključne kompetencije. One su prenosivi multifunkcionalni sklop znanja, vještina, nadarenosti i stavova koji su potrebni svim pojedincima za njihovu osobnu realizaciju i razvitak, uključivanje u društvo i zapošljavanje:

1. Komuniciranje na materinjem jeziku
2. Komuniciranje na stranom jeziku
3. Matematička pismenost, znanost i tehnologija
4. Digitalne kompetencije
5. Učiti kako učiti
6. Interpersonalne, interkulture, socijalne i građanske kompetencije
7. Poduzetništvo (inovativnost i poduzetnost)
8. Kulturna osviještenost

Ključne kompetencije su od bitne važnosti za tri aspekta života:

- osobno ostvarenje i razvitak tijekom čitavog života (kulturni kapital): ključne kompetencije moraju pojedincima omogućiti ostvarivanje vlastitih individualnih ciljeva koje im nameću njihovi osobni interesi, aspiracije i želja da nastave učiti tijekom čitavog života;
- aktivna građanska svijest i uključenost (društveni kapital): ključne kompetencije trebaju svakom pojedincu omogućiti da kao aktivni građani sudjeluju u društvu;

–sposobnost zapošljavanja (ljudski kapital): sposobnost svake pojedine osobe da na tržištu rada dobije pristojan posao.

Iako se konstantno radi na poboljšanju kvalitete svih razina obrazovanja, i razvoju ključnih kompetencija neophodnih za povećanje sposobnosti zapošljavanja, još uvijek je spora prilagodba obrazovanja s potrebama gospodarstva, odnosno slaba suradnja obrazovanja s gospodarstvom. Od 2010. godine (krajem godine, za slijedeću godinu) Hrvatski zavod za zapošljavanje Područni ured Osijek izrađuje *Preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja u Osječko-baranjskoj županiji*, na osnovi Uredbe o praćenju, analizi i predviđanju potreba tržišta rada za pojedinim zvanjima, te izradi i uzimanju u obzir preporuka za obrazovnu upisnu politiku. Analiza i prognoza potreba tržišta rada za pojedinim zvanjima (NSKO) provedi se na osnovi pokazatelja:

1. stope zapošljavanja nezaposlenih osoba dobi do 39 godina u posljednjem petogodišnjem razdoblju
2. brzine zapošljavanja nezaposlenih osoba dobi do 39 godina u posljednjem petogodišnjem razdoblju
3. lista lakše i teže zapošljivih zanimanja na osnovi iskustva savjetnika koji svakodnevno komuniciraju s poslodavcima
4. liste zanimanja s kojima su poslodavci imali poteškoća pri zapošljavanju (a koje su planirali zaposliti) prema Anketi poslodavaca.
5. upisanih učenika u prvi razred trogodišnjih i četverogodišnjih programa srednjih škola Osječko-baranjske županije u tekućoj školskoj godini te usporedba s prethodnim godinama i Preporukama
6. upisanih studenata na prvu godinu fakulteta, odjela i akademije Sveučilišta Josip Juraj Strossmayer u Osijeku u tekućoj akademskoj godini te usporedba s prethodnim godinama i Preporukama
7. Strategije razvoja Osječko-baranjske županije i sektorske studije
8. Industrijske strategije RH 2014-2020, Strategije razvoja poduzetništva RH 2013-2020

Na osnovi prognoziranog položaja pojedinih zvanja na tržištu rada izrađene su preporuke (za 2014. godinu) u pogledu povećanja ili smanjenja broja upisanih učenika i studenata u pojedine obrazovne programe (*programi kojih nema u školama/fakultetima na području Osječko-baranjske županije):

1. Obrazovni programi u kojima treba povećati broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata

<i>Trogodišnji srednjoškolski</i>	Zidar/zidarica Tesar/tesarica Bravar/bravarica Stolar/stolarica; Armirač/armiračica* Tapetar/tapetarka*
<i>Četverogodišnji srednjoškolski</i>	- nema
<i>Stručni studij</i>	Radiološka tehnologija* Sanitarno inženjerstvo*
<i>Sveučilišni studij</i>	Proizvodno strojarstvo Medicina Veterinarska medicina* Socijalni rad*; Logopedija*; Rehabilitacija*; Socijalna pedagogija*; Geodezija i geoinformatika*; Arhitektura i urbanizam*; Dentalna medicina*; Geografija (smjer:nastavnički)*

2. Obrazovni programi u kojima treba smanjiti broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata

<i>Trogodišnji srednjoškolski</i>	Prodavač/prodavačica Fotograf/fotografkinja Frizer/frizerka Cvječar/cvječarica
-----------------------------------	---

	Soboslikar-ličilac/soboslikarica-ličiteljica Autolimar/autolimarica Slastičar/slastičarka Pekar/pekarica
Četverogodišnji srednjoškolski	Ekonomist/ekonomistica Komercijalist/komercijalistica Upravni referent/upravna referentica Hotelijsko-turistički tehničar/hotelijsko-turistička tehničarka Poljoprivredni tehničar fitofarmaceut/poljoprivredna tehničarka fitofarmaceutkinja Poljoprivredni tehničar opći/ poljoprivredna tehničarka opća Poslovni tajnik/poslovna tajnica Ekološki tehničar/ekološka tehničarka Kozmetičar/kozmetičarka Grafički urednik-dizajner/grafička urednica-dizajnerica Grafički tehničar pripreme/grafička tehničarka pripreme Likovni umjetnik i dizajner/likovna umjetnica i dizajnerica Građevinski tehničar/gr građevinska tehničarka
Stručni studij	Poslovna ekonomija* Agrarno poduzetništvo Bilinogojstvo Zootehnika Mehanizacija u poljoprivredi Fizioterapija*
Sveučilišni studij	Hrvatski jezik i književnost Filozofija i hrvatski jezik i književnost Poslovna ekonomija Pravo Rani i predškolski odgoj i obrazovanje Filozofsko-teološki studij Psihologija Informatologija

Tako su za 2014. godinu *Promjene obrazovne upisne politike i politike stipendiranja*, na temelju preporuka Hrvatskog zavoda za zapošljavanje Područnog ureda Osijek, doprinijele usklađivanju obrazovanja s potrebama tržišta rada, odnosno smanjenju strukturne neusklađenosti između ponude rada i potražnje za radom, što je jedan od glavnih dugoročnih problema hrvatskog tržišta rada.

2.2.4. Cjeloživotno učenje i obrazovanje

Cjeloživotno učenje odnosi se na "svaku aktivnost učenja tijekom cijelog života s ciljem unaprjeđenja znanja, vještina i kompetencija u okviru osobnog, građanskog, društvenog ili profesionalnog djelovanja pojedinca". Ono obuhvaća učenje u svim životnim razdobljima (od rane mladosti do starosti) i u svim oblicima u kojima se ostvaruje (formalno, neformalno i informalno). (Commission of the European Communities, 2001., Making a European Area of Lifelong Learning a Reality.)

Koncept cjeloživotnog učenja zamisao je usustavljivanja učenja u svim životnim razdobljima (od rane mladosti do starosti) i u svim oblicima u kojima se ostvaruje: formalno (znanje stečeno u obrazovnim institucijama-školama, te na stručnim i sveučilišnim studijima), neformalno (procesi učenja usmjereni na osposobljavanje i usavršavanje za rad, za različite socijalne aktivnosti te za osobni razvoj; provodi se neovisno od formalnog obrazovnog sustava i ne vodi izdavanju javnih isprava) i informalno, međugeneracijsko učenje (prihvaćanje i razmjena stajališta i pozitivnih vrijednosti te vještina i znanja iz životnog i radnog iskustva, a koje se odvija svjesno ili nesvjesno). Učenje je pritom kontinuirani proces u kojem su rezultati i motiviranost pojedinca za učenje u određenom životnom razdoblju uvjetovani znanjem, navikama i iskustvima učenja stečenima u mlađoj životnoj dobi. Uz koncept cjeloživotnog učenja najčešće se vezuju ciljevi ekonomske prirode, primjerice postizanje veće konkurentnosti i poboljšane zapošljivosti. S druge strane ne smiju se zanemariti jednako važni ciljevi koji pridonose aktivnijoj ulozi pojedinca u društvu.

Ti su ciljevi poticanje društvene uključenosti, razvoj aktivnoga građanstva te razvijanje individualnih potencijala pojedinaca.

Tako se prema Zakonu o obrazovanju odraslih (NN 17/07, 107/07, 24/10), obrazovanje odraslih temelji na načelima: cjeloživotnog učenja; racionalnog korištenja obrazovnih mogućnosti, teritorijalne blizine i dostupnosti obrazovanja svima pod jednakim uvjetima, u skladu s njihovim sposobnostima; slobode i autonomije pri izboru načina, sadržaja, oblika, sredstava i metoda; uvažavanja različitosti i uključivanja; stručne i moralne odgovornosti andragoških djelatnika; jamstva kvalitete obrazovne ponude; poštovanja osobnosti i dostojanstva svakoga sudionika.

Prema Popisu stanovništva 2011. godine u Osječko-baranjskoj županiji od ukupnog broja stanovnika (starijih od 15 godina) 51,2% imalo je završenu srednju školu, 4,4% prvi stupanj fakulteta i 8,3% je završilo fakultet. Iako više od 50% stanovništva ima srednju razinu obrazovanja, ne možemo biti zadovoljni, jer to obrazovanje često ne odgovara potrebama tržišta rada. Kod fakultetski obrazovanih osoba taj nerazmjer između ponude i potražnje je još naglašeniji, pogotovo zato što samo nešto više od svake pete osobe u dobi između 25 i 34 godine ima fakultetsku diplomu (u EU svaka treća osoba, SAD 40%, Japan preko 50%).

Iako 55,0% stanovništva Osječko-baranjske županije (stariji od 10 godina) po vlastitim navodima koristi Internet (57,4% u Republici Hrvatskoj) – i to 50,0% poznaje obradu teksta, 44,1% tablične izračune, 50,6% elektroničku poštu, istovremeno je 1,0% stanovništva nepismeno (u Republici Hrvatskoj 0,8%).

Ovi pokazatelji ukazuju na potrebu cjeloživotnog učenja kroz različite oblike obrazovanja te njegovu aktivnu promociju. Posebno je potrebno raditi na motiviranju i ohrabriranju zaposlenih, ali i dugotrajno nezaposlenih osoba na uključivanje u obrazovanje i stjecanje izgubljenih ili nekih novih znanja.

Prema podacima Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta (<http://www.obrazovanje-odraslih.hr>) trenutno u Osječko-baranjskoj županiji djeluju 42 ustanove, učilišta, centri za obrazovanje odraslih. I pored toga što većinu ustanova čine srednje (15) i osnovne (6) škole, te dva fakulteta, obrazovanje odraslih većinom se odvija na pučkim otvorenim učilištima (8), učilištima/ustanovama/centrima (11) za obrazovanje odraslih. Osnivanje pučkih otvorenih učilišta regulirano je Zakonom o pučkim otvorenim učilištima (NN 54/97, 5/98, 109/99, 139/10) kojim mogu obavljati „djelatnosti osnovnoškolske i srednjoškolske naobrazbe odraslih, djelatnosti glazbenih i srodnih škola izvan redovitoga školskog sustava, djelatnosti javnog prikazivanja filmova, novinsko-nakladničke djelatnosti, radijske i televizijske djelatnosti te obavljanje djelatnosti u svezi s osposobljavanjem, usavršavanjem i prekvalifikacijom mladeži i odraslih izvan sustava redovite naobrazbe“. Prednosti pučkih otvorenih učilišta u odnosu na druge ustanove/učilišta/centre su, osim velikog broja aktivnosti kojima se mogu baviti, prvenstveno ponuda programa koje certificira Ministarstvo obrazovanja, te dostupnost u svim većim gradovima županije (Beli Manastir, Đakovo, Našice i Osijek). Pučka otvorena učilišta vrlo se brzo prilagođavaju potrebama tržišta rada (u većini programa je zastupljeniji praktični dio nastave), kao i sve više korištenje učenja na daljinu (e-učenje).

2.3. Analiza tržišta rada

2.3.1. Aktivnost stanovništva

Demografski oblik unutar kojeg se definira ekonomski aktivno stanovništvo ili radna snaga nekog društva je **radno sposobno stanovništvo**, odnosno stanovništvo starosne dobi od 15 do 64 godine. (napomena: zbog usporedbe s EU 2020 koristimo i stanovništvo starosne dobi od 20 do 64 godine. Prema procjeni Državnog zavoda za statistiku, sredinom 2013. godine 204.635 ili 68,0% stanovnika Osječko-baranjske županije bilo je radno sposobno, odnosno 185.928 ili 61,8% starosne dobi od 20 do 64 godine.

Čimbenici koji utječu na brojnost radno sposobnog stanovništva su demografski (natalitet i mortalitet) i ekonomski (oni koji utječu na migracije stanovništva). U razdoblju od 2009. do 2013. godine stanovništvo Osječko-baranjske županije i dalje bilježi negativan **prirodni prirast**, što je uostalom i nacionalni trend. Od 2007. godine do 2009. godine negativni prirodni prirast pokazuje trenda smanjenja (s -1.265 u 2007. na -881 u 2009. godini), međutim, 2010. godine ponovno se približava najvećoj zabilježenoj razini iz 2007. godine. Ako prirodni prirast usporedimo s procijenjenim brojem stanovnika, tj. na 1.000 stanovnika, vidimo da su negativne stope prirodnog prirasta daleko veće od negativnih stopa prirodnog prirasta u Republici Hrvatskoj.

Tablica 26. Prirodni prirast stanovništva Osječko-baranjske županije i Republike Hrvatske od 2005. do 2013. godine								
Godina	Osječko-baranjska županija				Republika Hrvatska			
	Rođeni	Umrli	Prirodni prirast	Stopa prirodnog prirasta (na 1.000 stanovnika)	Rođeni	Umrli	Prirodni prirast	Stopa prirodnog prirasta (na 1.000 stanovnika)
2005.	3.061	3.976	-915	-2,8	42.492	51.790	-9.298	-2,1
2006.	2.928	3.924	-996	-3,1	41.446	50.378	-8.932	-2,0
2007.	2.869	4.134	-1.265	-3,9	41.910	52.367	-10.457	-2,4
2008.	2.991	3.970	-979	-3,1	43.753	52.151	-8.398	-1,9
2009.	3.116	3.997	-881	-2,8	44.577	52.414	-7.837	-1,8
2010.	2.856	4.063	-1.207	-3,8	43.361	52.096	-8.735	-2,0
2011.	2.835	3.914	-1.079	-3,5	41.197	51.019	-9.822	-2,3
2012.	2.919	4.096	-1.177	-3,9	41.771	51.710	-9.939	-2,3
2013.	2.786	3.825	-1.039	-3,5	39.939	50.386	-10.447	-2,5

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, Priopćenje br. 7.1.1. obrada: HZZ PU Osijek

Osim negativnog prirodnog prirasta stanovništva, Osječko-baranjska županija je u promatranom razdoblju imala i negativan **migracijski saldo**, odnosno trend iseljavanja stanovništva iz Županije. Najviši je bio u 2007. godini, -1.053 osobe, nakon čega je u laganom padu. U 2009. godini Županija je zauzela peto mjesto po broju odseljenih osoba među županijama Republike Hrvatske.

Tablica 27. Migracijski saldo na području Osječko-baranjske županije od 2005. do 2013. godine										
Godina	Dospeljeni			Odseljeni			Saldo migracije			
	Ukupno	Iz druge županije	Iz inozem.	Ukupno	U drugu županiju	U inozem.	Ukupno	Među župan.	S inozemstvom	
									OBŽ	RH
2005.	1.790	1.202	588	2 413	1.806	607	-623	-604	-19	8.218
2006.	1.860	1.164	696	2.711	1.848	863	-851	-684	-167	7.286
2007.	2.027	1.306	721	3.080	2.038	42	-1.053	-732	-321	5.620
2008.	2.050	1.285	765	2.357	1.714	643	-307	-429	122	7.053
2009.	1.640	1.199	441	2.205	1.587	618	-565	-388	-177	-1.472
2010.	1.352	1.120	232	1.976	1.437	539	-624	-317	-307	-4.875
2011.	1.594	1.193	401	2.148	1.537	611	-554	-344	-210	-4.165
2012.	1.527	1.100	427	2.293	1.547	746	-766	-447	-319	-3.918
2013.	1.547	1.152	395	2.754	1.771	983	-1.207	-619	-588	-4.884

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, Priopćenje br. 7.1.2. obrada: HZZ PU Osijek

Osim brojnosti radno sposobnog stanovništva, značajan pokazatelj ekonomskog razvoja društva je i njegova struktura, odnosno stopa aktivnosti stanovništva. Kao što smo naveli, sredinom 2013. godine Osječko-baranjska županija imala je 204.635 (185.928 od 20 do 64 godine) radno sposobnih stanovnika. Istovremeno, prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje registrirano je 86.585 zaposlenih i 34.072 nezaposlene osobe registrirane u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje. Ako oduzmemo zaposlene (42,3% ili 46,6%) i nezaposlene (16,7% ili 18,3%), odnosno ekonomski aktivne stanovnike, možemo zaključiti da je čak 83.978 (ili 65.271) radno sposobnih stanovnika ili 41,0% (ili 35,1%) neaktivno: na školovanju, u mirovini, ne traži aktivno posao i slično. Ovdje moramo napomenuti da je, zbog nedostatka podataka, u neaktivnima i jedan dio aktivnog stanovništva koje je privremeno udaljeno iz aktivnosti kao npr. osobe na porodiljskom dopustu, dužem bolovanju i slično. Međutim, kod analiza tržišta rada posebnu pažnju treba obratiti na neaktivno stanovništvo, koje ne traži aktivno posao, jer ono svojim ulascima/izlascima iz aktivnosti značajno utječu na dinamiku tržišta rada. Za primjer možemo uzeti osobe koje se bave obvezama u kućanstvu kojih je prema popisu stanovništva 2011. godine bilo 20.217.

Tablica 28. Procjena stope zaposlenosti za Osječko-baranjsku županiju i Republiku Hrvatsku od 2007. do 2013. godine							
Godina	Spol	Osječko-baranjska županija		Republika Hrvatska		Procjena stope (%) zaposlenosti	
		Radno sposobno stanovništvo (15-64)	Zaposleni (HZMO)	Radno sposobno stanovništvo (15-64)	Zaposleni (HZMO)	OBŽ	RH
2007.	sv.	217.068	96.609	2.983.961	1.582.670	44,5	53,0
	m	108.599	54.445	1.487.963	866.704	50,1	58,2
	ž	108.469	42.164	1.495.998	715.966	38,9	47,9
2008.	sv.	216.248	98.256	2.971.935	1.624.197	45,4	54,7
	m	108.420	55.122	1.483.359	888.272	50,8	59,9
	ž	107.828	43.134	1.488.576	735.925	40,0	49,4
2009.	sv.	215.801	95.238	2.971.468	1.589.761	44,1	53,5
	m	108.350	53.126	1.483.784	865.458	49,0	58,3
	ž	107.451	42.112	1.487.684	724.303	39,2	48,7
2010.	sv.	215.649	89.407	2.970.035	1.525.732	41,5	51,4
	m	108.377	49.562	1.483.180	821.171	45,7	55,4
	ž	107.272	39.845	1.486.855	704.561	37,1	47,4
Popis 2011	sv.	206.692	90.191	2.873.828	1.514.499	43,6	52,7
	m	103.747	49.754	1.435.402	811.265	48,0	56,5
	ž	102.945	40.437	1.438.426	703.234	39,3	48,9
2012.	sv.	205.755	89.241	2.858.379	1.505.307	43,4	52,7
	m	103.381	48.687	1.428.603	802.935	47,1	56,2
	ž	102.374	40.554	1.429.776	702.372	39,6	49,1
2013.	sv.	204.635	86.585	2.846.724	1.490.934	42,3	52,4
	m	102.945	47.157	1.423.480	792.863	45,8	55,7
	ž	101.690	39.428	1.423.244	698.071	38,8	49,0

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, Priopćenje br. 7.1.4, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Statistička izvješća, obrada: HZZ PU Osijek

Prema prethodno navedenim podacima **procijenjena stopa zaposlenosti** (Tablica 28.) sredinom 2013. godine bila je 42,3% (38,8% kod žena, 45,8% kod muškaraca). Istovremeno procijenjena stopa zaposlenosti u Republici Hrvatskoj bila je 52,4%.

Tablica 29. Procjena stope zaposlenosti za Osječko-baranjsku županiju i Republiku Hrvatsku od 2007. do 2013. godine							
Godina	Spol	Osječko-baranjska županija		Republika Hrvatska		Procjena stope (%) zaposlenosti	
		Radno sposobno stanovništvo (20-64)	Zaposleni (HZMO)	Radno sposobno stanovništvo (20-64)	Zaposleni (HZMO)	OBŽ	RH
2007.	sv.	196.849	96.609	2.716.235	1.582.670	49,1	58,3
	m	98.249	54.445	1.351.108	866.704	55,4	64,1
	ž	98.600	42.164	1.365.127	715.966	42,8	52,4
2008.	sv.	196.422	98.256	2.710.109	1.624.197	50,0	59,9
	m	98.213	55.122	1.349.291	888.272	56,1	65,8
	ž	98.209	43.134	1.360.818	735.925	43,9	54,1
2009.	sv.	196.294	95.238	2.714.015	1.589.761	48,5	58,6
	m	98.258	53.126	1.351.944	865.458	54,1	64,0
	ž	98.036	42.112	1.362.071	724.303	43,0	53,2
2010.	sv.	196.335	89.407	2.715.376	1.525.732	45,5	56,2
	m	98.354	49.562	1.352.848	821.171	50,4	60,7
	ž	97.981	39.845	1.362.528	704.561	40,7	51,7
Popis 2011	sv.	187.983	90.191	2.629.651	1.514.499	48,0	57,6
	m	94.061	49.754	1.310.484	811.265	52,9	61,9
	ž	93.922	40.437	1.319.167	703.234	43,1	53,3
2012.	sv.	186.902	89.241	2.612.236	1.505.307	47,7	57,6
	m	93.614	48.687	1.302.753	802.935	52,0	61,6
	ž	93.288	40.554	1.309.483	702.372	43,5	53,6
2013.	sv.	185.928	86.585	2.600.759	1.490.934	46,6	57,3
	m	93.300	47.157	1.297.860	792.863	50,5	61,1
	ž	92.628	39.428	1.302.899	698.071	42,6	53,6

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, Priopćenje br. 7.1.4, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Statistička izvješća, obrada: HZZ PU Osijek

Prema radno sposobnom stanovništvu od 20 do 64 godine, županijska procijenjena stopa zaposlenosti (Tablica 29.) bila je 46,6% (42,6% kod žena i 50,5% kod muškaraca), a republička 57,3%. Kad se uzme u obzir da je stopa zaposlenosti u Europskoj uniji 69%, onda se može govoriti o poražavajućim brojkama. Prema dokumentu Europe 2020, cilj Europske unije je podići stopu zaposlenosti sa sadašnje razine od 69% na najmanje 75% do 2020.godine. Stoga pitanje podizanja stope zaposlenosti radno sposobnog stanovništva ostaje i dalje izazov ne samo na razini regionalne samouprave, već i na nacionalnoj razini.

2.3.2. Ekonomski aktivno stanovništvo (radna snaga)

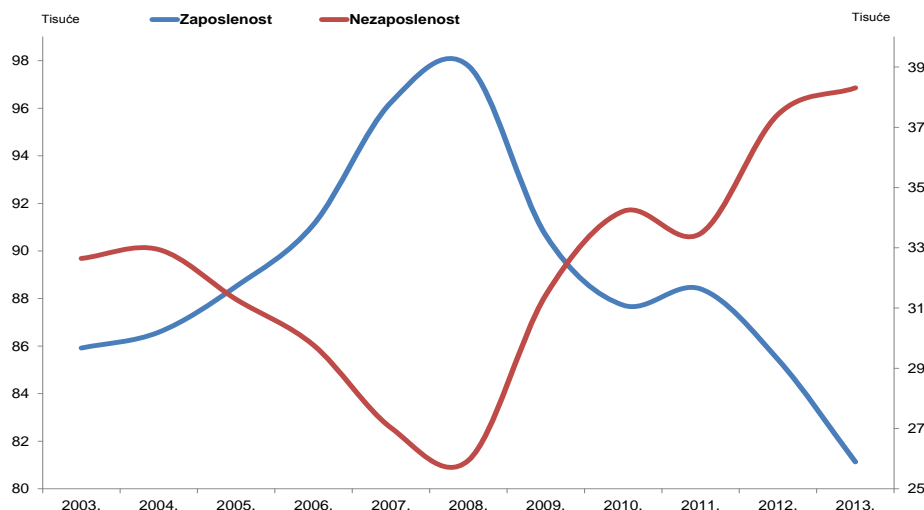
Kada govorimo o ekonomski aktivnom stanovništvu ili radnoj snazi onda prvenstveno mislimo na zaposlene i nezaposlene koji aktivno traže zaposlenje. Za praćenje se koriste administrativni izvori zbog nedostupnosti podataka Ankete radne snage na županijskoj razini.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (Statističke informacije, www.mirovinsko.hr) i Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u prosincu 2013. godine Osječko-baranjska županija imala je 119.440 **ekonomski aktivna stanovnika (radne snage)**, odnosno 2,8% ili 3.424 osobe manje nego istog mjeseca

prethodne godine. Tom smanjenju pridonijelo je smanjenje broja zaposlenog stanovništva (za 4.307 osoba ili 5,0%), uz istodobno povećanje broja nezaposlenog stanovništva (za 883 osobe ili 8,6%). Prema spolu, ekonomski aktivniji su muškarci, odnosno 51,4% radne snage su muškarci, a 48,6% žene. I pored toga što žene dominiraju u nezaposlenosti (54,4% nezaposlenih), razlog tome je veći udio muškog stanovništva u zaposlenosti (54,1% zaposlenih).

Grafikon 10.

Zaposlenost i nezaposlenost u Osječko-baranjskoj županiji od 2003. do 2013. godine (stanje 31. prosinca)

Izvor: HZMO i HZZ, obrada: HZZ PU Osijek

Smanjenje broja zaposlenih i povećanje broja nezaposlenih utjecalo je i na rast **procijenjene stope nezaposlenosti**. Procijenjena stopa registrirane nezaposlenosti u Osječko-baranjskoj županiji povećana je za 1,6 postotnih bodova, odnosno s 30,5% u prosincu 2012. na 32,1% u prosincu 2013. godine. Istodobno, prema istim izvorima, u Republici Hrvatskoj procijenjena stopa nezaposlenosti povećana je za 0,6 postotnih bodova i u prosincu 2013. godine bila je 20,7%.

Tablica 30.

Radna snaga i procjena stope nezaposlenosti u Osječko-baranjskoj županiji od 2005. do 2013. godine

Stanje 31.12.	Zaposleni		Nezaposleni		Radna snaga			Stopa nezaposlenosti
	Broj	Verižni indeks	Broj	Verižni indeks	Broj	Udio u RH	Verižni indeks	
2005.	88.514	102,2	31.288	95,0	119.802	6,7	100,2	26,1
2006.	91.115	102,9	29.767	95,1	120.882	6,6	100,9	24,6
2007.	96.246	105,6	27.025	90,8	123.271	6,7	102,0	21,9
2008.	97.782	101,6	25.942	96,0	123.724	6,7	100,4	21,0
2009.	90.659	92,7	31.430	121,2	122.089	6,7	98,7	25,7
2010.	87.721	96,8	34.211	108,8	121.932	6,8	99,9	28,1
2011.	88.404	100,8	33.474	97,8	121.878	6,9	100,0	27,5
2012.	85.438	96,6	37.426	111,8	122.864	6,9	100,8	30,5
2013.	81.131	95,0	38.309	102,4	119.440	6,8	97,2	32,1

Izvor: HZMO i HZZ, obrada: HZZ PU Osijek

Napomena: u zaposlenima i radnoj snazi nisu uključeni osiguranici produženog osiguranja

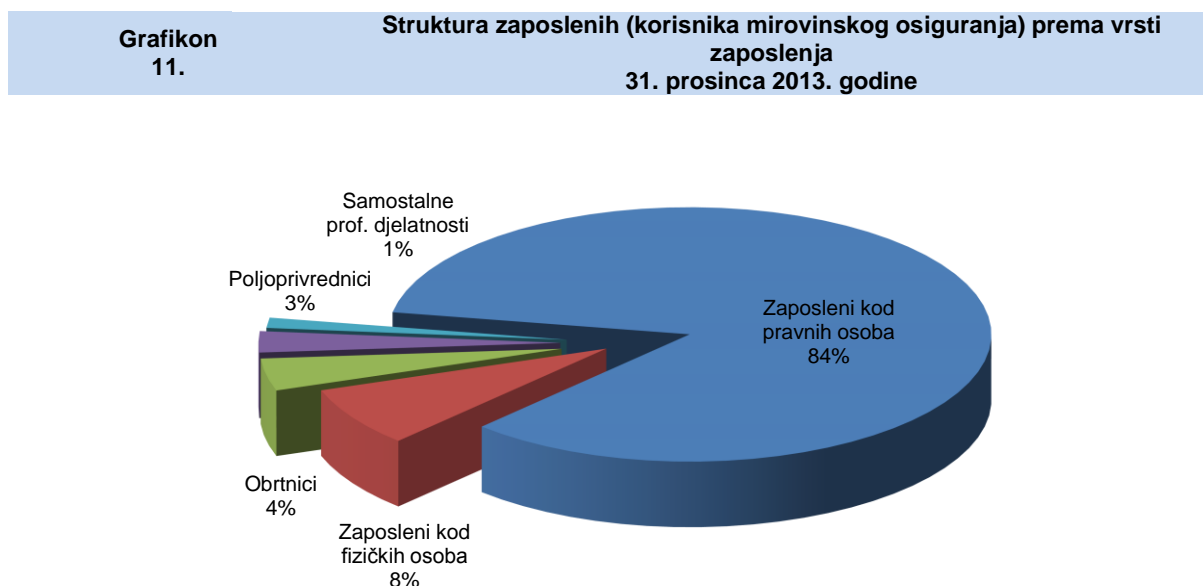
Među hrvatskim županijama Osječko-baranjska županija zauzima 5. mjesto s najvećim stopama nezaposlenosti. U ostalim županijama stope nezaposlenosti kretale su se od najniže 9,8% u Gradu Zagrebu do najviše 36,9% u Vukovarsko-srijemskoj. Niže stope dominiraju i u Istarskoj (12,2%), Varaždinskoj

(15,1%), Primorsko-goranskoj županiji (16,5%), dok vrlo visoke u Virovitičko-podravskoj (36,2%), Brodsko-posavskoj (35,6%) i Sisačko-moslavačkoj županiji (35,3%). Ako promatramo stopu nezaposlenosti prema rastu/padu u odnosu na prosinac 2012. godine, Vukovarsko-srijemska županija je prva s rastom od 2,1%, a slijede Bjelovarsko-bilogorska (za 1,9%), Osječko-baranjska i Koprivničko-križevačka županija s rastom od 1,6%. Najveće smanjenje stope nezaposlenosti zabilježeno je u Krapinsko-zagorskoj županiji (0,7%).

Procijenjene stope nezaposlenosti različite su i prema spolu, 28,5% (18,8% u Republici Hrvatskoj) kod muškaraca i 35,9% (22,7% u Republici Hrvatskoj) kod žena.

2.3.2.1. Zaposlenost i plaće

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (Statističke informacije, www.mirovinsko.hr) u prosincu 2013. godine Osječko-baranjska županija je imala 81.131 **zaposlenog**, odnosno 5,0% ili 4.307 osoba manje nego istog mjeseca prethodne godine. Od ukupno zaposlenih, 68.437 radnika (84,4%) bilo je zaposleno kod pravnih i 6.204 (7,6%) kod fizičkih osoba. 3.286 (4,1%) je obrtnika, 2.182 (2,7%) poljoprivrednika, te 1.022 (1,3%) radnika koji obavljaju samostalne profesionalne djelatnosti. U odnosu na isti mjesec prethodne godine broj zaposlenih smanjio se kod svih kategorija, pravnih osoba za 4,9% (3.523 osobe), fizičkih osoba za 5,2% (339 osoba), u obrtu za 1,1% (37 osoba), individualnih poljoprivrednika za 14,7% (376 osoba), te u samostalnim profesionalnim djelatnostima za 3,0% (32 osobe). Po broju zaposlenih, s udjelom od 5,8%, županija se nalazi na 4. mjestu među hrvatskim županijama.

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje obrada: HZZ PU Osijek

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (Statistička izvješća 526/2014. www.dzs.hr) u ožujku 2013. godine Osječko-baranjska županija je imala 78.538 zaposlenih, odnosno 67.695 osoba ili 86,2% u pravnim osobama i 10.844 osobe ili 13,8% u obrtu. Prema istim izvorima, broj zaposlenih se u odnosu na isti mjesec prethodne godine smanjio za 5,9% ili 4.911 osoba, u pravnim osobama za 6,5% ili 4.700 osoba, te u obrtima za 1,9% ili 211 osoba. Po broju zaposlenih, s udjelom od 5,9%, županija se nalazi na 4. mjestu među hrvatskim županijama.

Prema **spolu**, dominiraju zaposleni muškarci s udjelom od 55,1% naspram 44,9% zaposlenih žena (u RH 53,5% muškarci i 46,5% žene), te u odnosu na prethodnu 2012. godinu smanjio se udio žena za 0,3 postotna boda. Prema istom izvoru, većina zaposlenih u pravnim osobama su starosne dobi od 40 do 49 godina, njih 28,5% ukupno zaposlenih, te od 30 do 39 godina (28,1%). Slijede dobne skupine od 55 do 59 godina (24,8%) i mladi do 29 godina čiji je udio samo 13,5%. Zastupljenost zaposlenih starijih od 60 godina (pred odlaskom u mirovinu) je 5,1%.

Među zaposlenima dominiraju osobe sa završenom četverogodišnjom srednjom školom, 50,6% od ukupno zaposlenih. Slijede osobe sa završenim fakultetom (19,8%), srednjom trogodišnjom školom (13,8%), osnovnom školom (8,6%), te prvim stupnjem fakulteta, stručnim studijem i višom školom (7,2%). Koliko je loša kvalifikacijska struktura zaposlenih govore nam podaci za usporedbu s Republikom Hrvatskom, gdje je 30,0% zaposlenih fakultetski obrazovano (u županiji je 27,0%), a 8,0% ima osnovno obrazovanje (u županiji je 8,6%).

Tablica 31. Zaposleni u pravnim osobama prema stupnju stručnog obrazovanja 31.03.2013.								
Djelatnost NKD 2007	Ukupno	Visoko			Više	Srednje	Niže, VK, KV	PKV, NKV
		Ukupno	Doktori	Magistri				
Sveukupno	63.924	12.642	874	436	4.633	32.359	8.806	5.484
Žene	28.505	7.235	400	214	2.709	14.036	2.231	2.294
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	3.796	499	7	25	112	1.839	549	797
B Rudarstvo i vađenje	182	21			4	80	72	5
C Prerađivačka industrija	11.523	880	2	35	366	6.193	2.342	1.742
D Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	1.238	213	4	16	104	461	420	40
E Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospod. otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	1.457	101	2	3	67	680	364	245
F Građevinarstvo	5.159	344		9	270	2.460	1.330	755
G Trgovina na veliko i na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala	7.602	713		19	335	5.614	670	270
H Prijevoz i skladištenje	3.225	153		5	158	2.135	690	89
I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	1.348	109			28	809	290	112
J Informacije i komunikacije	1.315	399	2	25	131	713	41	31
K Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	1.556	467	3	35	166	900	17	6
L Poslovanje nekretninama	146	24			16	83	11	12
M Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	1.898	813	48	36	144	741	116	84
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1.590	146	2	3	48	986	260	150
O Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	6.785	1.399	3	38	544	3.782	735	325
P Obrazovanje	7.800	4.732	668	122	1.380	1.006	298	384
Q Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	5.699	1.290	125	47	661	2.939	463	346
R Umjetnost, zabava i rekreacija	896	223	7	14	54	508	98	13
S Ostale uslužne djelatnosti	709	116	1	4	45	430	40	78

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, Statistička izvješća 1526/2014. obrada: HZZ PU Osijek

Rad u nepunom radnom vremenu gotovo je nepoznat u Osječko-baranjskoj županiji, tako da su poslodavci u 2013. godini zapošljavali samo 3% na nepuno radno vrijeme (Državni zavod za statistiku, Zaposlenost i plaće, Statistička izvješća 1526/2014.). To potvrđuje i Anketa poslodavaca 2013 (kao i u prethodnim anketama, za 2014. nije rađeno ovo područje), prema kojoj su samo 64 poslodavca (10,3% anketiranih) zapošljavala 229 radnika na nepuno radno vrijeme ili 3,0% od ukupnog zapošljavanja u 2012. godini. Za očekivati je da je ovakav način zapošljavanja prisutan u obrazovanju (108 radnika ili 47,2% od ukupno zaposlenih na nepuno radno vrijeme), zbog smanjivanja broja djece (razrednih odjela), dugogodišnjeg nedostatka prosvjetnih radnika poput učitelja likovne kulture, školskih defektologa i pedagoga, odnosno zbog rada prosvjetnih radnika u više škola.

Tablica 32. Radno vrijeme zaposlenih u pravnim osobama 31.3.2013.							
	Ukupno	Puno		Nepuno		Skraćeno	
		svega	žene	svega	žene	svega	žene
Osječko-baranjska županija	63.924	61.854	27.231	1.939	1.216	131	58
Republika Hrvatska	1.035.356	1.002.976	469.628	30.627	20.931	1.753	1.246

Izvor: Državni zavod za statistiku, Statistička izvješća 1526/2014.obrada: HZZ PU Osijek

Po broju zaposlenih dominiraju **djelatnosti** (Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Direkcija Zagreb, Obrada HZZ PU Osijek) prerađivačke industrije (16,0%), trgovine (16,0%), obrazovanja (10,7%), javne uprave i obrane (10,3%), te djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (7,7%). Unutar prerađivačke industrije najveći broj zaposlenih je u proizvodnji prehrambenih proizvoda (22,2%), proizvodnji odjeće (9,7%), proizvodnji gotovih metalnih proizvoda (8,8%) te proizvodnji strojeva i uređaja (8,8%). Prema istom izvoru, u odnosu na kraj 2012. godine zaposlenost je smanjena za 2,2%, na što je utjecalo smanjenje zaposlenih u četiri velike djelatnosti, trgovini, građevinarstvu, prerađivačkoj industriji, te poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu (298 osoba). Povećanje zaposlenih zabilježeno je u administrativnim i pomoćnim uslužnim djelatnostima, obrazovanju, te stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima.

Kad govorimo o **prostornoj** zaposlenosti Osječko-baranjske županije, uočavamo još veći nesrazmjer u odnosu na gustoću stanovnika između gradskih i negradskih naselja. Tako prema mjestu rada 84,2% zaposlenih radi u gradovima, a samo 15,8% u vangradskim naseljima. Ovaj podatak nam ukazuje na vrlo velike dnevne migracije stanovništva s aspekta zaposlenja, jer znamo da i pored dobre prometne povezanosti, migracije povećavaju troškove zaposlenih.

Tijekom 2012. godine (Državni zavod za statistiku, Statistička izvješća 1526/2014.) prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom bila je 5.011 kuna, najveća u opskrbi električnom energijom, plinom, parom i klimatizacijom (6.941 kuna) i najniža u administrativnim i pomoćnim uslužnim djelatnostima (3.476 kuna). I pored toga što je prosječna neto plaća po zaposlenom povećana u odnosu na 2011. godinu za 119 kuna ili 2,4% (u odnosu na 2008. godinu za 411 kuna ili 8,9%), smanjenjem plaća najviše su pogođeni radnici umjetnosti, zabave i rekreacije (za 341 kunu ili 7,0%), financijskih djelatnosti i djelatnosti osiguranja (111 kuna ili 1,8%), te djelatnosti prijevoza i skladištenja (107 kuna ili 2,2%). Prosječna neto plaća ostvarena u Županiji čini tek 91,6% plaće ostvarene na razini države. Drugim riječima, prosječna neto plaća u Županiji zaostajala je za republičkim prosjekom za 8,4%. Međutim, razlika je još veća kod plaća visoke stručne spreme, pokretača gospodarskog razvoja, za 9,7% ili 799 kuna. I na kraju, zaposlene žene Osječko-baranjske županije mnogo su manje plaćene od muškaraca. Osim što zaostaju za plaćama zaposlenih žena Republike Hrvatske (za 8%), zaostaju i za plaćama zaposlenih muškaraca za 8%.

Tablica 33. Prosječne mjesečne isplaćene NETO plaće u 2012.									
	Ukupno	Prema stupnju stručne spreme za rad na radnom mjestu							
		visoka	viša	srednja	niža	VKV	KV	PKV	NKV
Osječko-baranjska županija	5.011	7.464	6.069	4.480	3.586	5.475	4.022	3.673	3.284
Republika Hrvatska	5.469	8.263	6.376	4.701	3.788	5.819	4.175	3.783	3.368

Izvor: Državni zavod za statistiku, Statistička izvješća 1526/2014.obrada: HZZ PU Osijek

2.3.2.3. Nezaposlenost

Tijekom 2013. godine u Hrvatskom je zavodu za zapošljavanje, Područnom uredu Osijek, registrirano prosječno mjesečno 36.627 nezaposlenih osoba, što je za 6,4% ili 2.189 osoba više od prosjeka prethodne godine. Po broju nezaposlenih osoba, s udjelom od 10,6%, županija se nalazi na 3. mjestu među hrvatskim županijama (iza Splitsko-dalmatinske županije i Grada Zagreba).

Smanjivanje gospodarskih aktivnosti unazad nekoliko godina u Osječko-baranjskoj županiji, kao i cijeloj Republici Hrvatskoj, negativno se odrazilo na tržište rada i zabilježen je stalni rast nezaposlenosti. Od kolovoza 2008. godine nezaposlenost, uzrokovana gospodarskom krizom, uz sezonske oscilacije, stalno raste. Tako je bila na vrhuncu u veljači 2013. godine (38.975 nezaposlenih) i od tada u blagom padu.

Na smanjenje/rast nezaposlenosti utječu ulasci i izlasci nezaposlenih osoba u(iz) evidenciju(e) nezaposlenih. Tako je na povećanje nezaposlenosti u 2013. godini utjecao izraženiji priljev od odljeva s evidencije, tj. veći broj novoprijavljenih osoba na evidenciju od brisanih osoba s evidencije. Na evidenciju se prijavilo 31.409 novih osoba, što je za 2,2% ili 677 osoba više nego u 2012. godini. Većina novoprijavljenih, njih 80,8%, bilo je zaposleno, a najčešći dolazak u evidenciju je zbog isteka ugovora na određeno vrijeme (67,7%), te zbog poslovno uvjetovanog otkaza (4.527 osoba ili 17,9%) nastalog iz gospodarskih, tehničkih ili organizacijskih razloga. Prema aktivnosti prije ulaska u evidenciju nezaposlenih, najviše osoba došlo je direktno iz radnog odnosa (63,8%) i iz neaktivnosti (24,5%). Preostalih 11,7% pristiglo je iz redovnog školovanja (10,1%) ili nekog drugog oblika rada.

2.3.3. Ponuda i potražnja radne snage

2.3.3.1. Ponuda radne snage

Nezaposlenost je jedan od najozbiljnijih problema s kojima se suočava suvremeno društvo. Budući da nezaposleni čine potencijal za postizanje gospodarskog razvoja, od njihove motiviranosti, osposobljenosti i prilagodljivosti ovisi koliko će biti konkurentni na tržištu rada. Točnije razvoj gospodarstva velikim dijelom ovisi i o ljudskim potencijalima s kojima raspolaže tržište, jer nove tehnologije zahtijevaju i nova znanja i vještine. Koliko je radna snaga nefleksibilna pokazuje vrlo loša struktura nezaposlenih:

Spolna struktura. U 2013. godini prosječni broj nezaposlenih povećao se za 6,4% u usporedbi s prethodnom godinom. Međutim, postotak povećanja nezaposlenosti nije bio jednak u oba spola. Zbog većeg broja novoprijavljenih muškaraca koji su došli iz tkz. „muških“ djelatnosti u kojima zabilježeno značajno smanjenje zaposlenih (Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo, Građevinarstvo, te Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacijom), prosječni broj nezaposlenih muškaraca povećao se za 7,4%, a nezaposlenih žena za 5,5%. Budući da je postotno povećanje prosječna broja nezaposlenih muškaraca bilo veće od postotnog povećanja prosječna broja nezaposlenih žena, smanjio se udio žena u ukupnom broju nezaposlenih s 54,4% u 2012. godini na 54,0% u 2013. godini.

Dobna struktura. Gledano prema dobi, najveći udio u prosječnoj nezaposlenosti imale su osobe starije od 50 godina (25,5%), dok je udio mladih osoba u dobi od 15 do 24 godine iznosio 20,0%. Broj nezaposlenih povećao se u svim dobnim skupinama, a najviše u dobnoj skupini od 35 do 39 godina (za 10,2%), te najstarijim dobnim skupinama od 50 do 54 godine (za 8,5%) i od 55 i više godina (za 9,1%). Tijekom jednogodišnjeg razdoblja udio najstarijih nezaposlenih osoba (starijih od 50 godina) u prosječnoj nezaposlenosti povećao se za 0,5 postotnih bodova, te i dalje čine više od jedne četvrtine nezaposlenih (25,5%). Potrebno je napomenuti da se radi o jednoj od najugroženijih kategorija na tržištu rada danas. Naime, kada ostanu nezaposlene, te osobe vrlo teško nalaze novi posao te najčešće upadaju u zamku dugotrajne nezaposlenosti. Iako se udio mladih osoba od 15 do 24 godine smanjio s 20,5% u 2012. godini na 20,0% u 2013. godini i dalje treba obraćati posebnu pozornost na njihovo što brže zapošljavanje, jer

dužim čekanjem na zaposlenje gube znanja i vještine koje su stekli u obrazovanju, te tako smanjuju šanse za stjecanjem radnog iskustva.

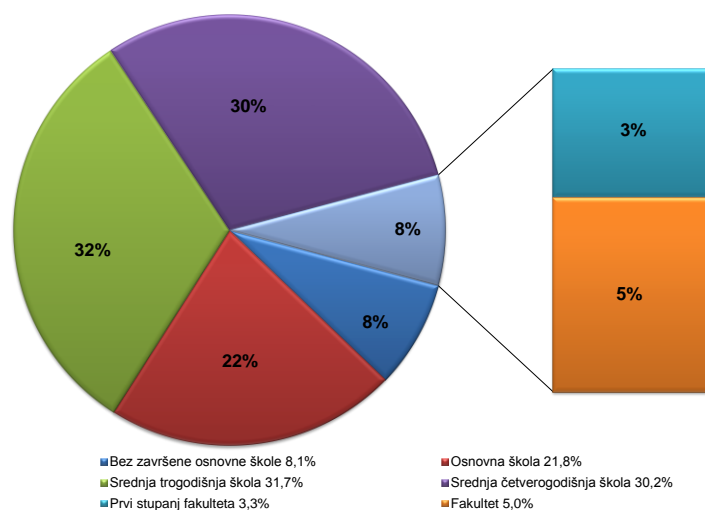
Tablica 34. Struktura nezaposlenih osoba Osječko-baranjske županije prema spolu i dobi u 2013. godini (prosjeak)						
Dobna skupina	Ukupno		Muškarci		Žene	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
do 19	1.831	5,6	1.018	7,1	813	4,4
20 - 24	4.831	14,8	2.396	16,7	2.435	13,3
25 - 29	4.734	14,5	1.962	13,6	2.772	15,1
30 - 34	3.725	11,4	1.360	9,5	2.365	12,9
35 - 39	3.063	9,4	999	6,9	2.064	11,3
40 - 44	3.227	9,9	1.075	7,5	2.152	11,7
45 - 49	3.401	10,4	1.296	9,0	2.105	11,5
50 - 54	3.733	11,4	1.533	10,7	2.200	12,0
55 i više	4.178	12,8	2.748	19,1	1.430	7,8
Ukupno	32.723	100,0	14.387	100,0	18.336	100,0

Izvor: HZZ Područni ured Osijek Godišnjak 2013.

Razina obrazovanja. U evidentiranoj nezaposlenosti prevladavaju osobe sa završenom trogodišnjom srednjom školom, 31,7% od prosječna broja nezaposlenih tijekom 2013. godine. Nakon te skupine, slijedi skupina osoba sa srednjom školom za zanimanja u trajanju od 4 i više godina i gimnazijom (30,2%) i sa završenom osnovnom školom (21,8%). Osobe sa završenom srednjom školom bilo koje vrste čine gotovo 62% ukupnog prosječnog broja nezaposlenih. Međutim, ne treba izgubiti iz vida da osobe s nezavršenom ili završenom osnovnom školom čine 29,9% nezaposlenih. Naposljetku, udio osoba sa završenim prvim stupnjem fakulteta, fakultetom i akademijom čini manjinu nezaposlenih (8,8%), međutim, njihov udio posljednjih godina doživljava najveći rast. Struktura nezaposlenih žena prema završenom obrazovanju nešto je povoljnija od strukture nezaposlenih muškaraca. Tako je 33,2% nezaposlenih žena četverogodišnjeg srednjoškolskog obrazovanja, a muškaraca 26,6%. Žene su i fakultetski obrazovane (9,3% nezaposlenih žena), međutim, tu moramo uzeti u obzir činjenicu da se fakultetski obrazovani muškarci (7,0% nezaposlenih muškaraca) brže zapošljavaju. Udio nezaposlenih muškaraca bez završene osnovne škole je 8,5%, dok je kod žena 7,7%.

Grafikon 12.

Struktura nezaposlenih osoba Osječko-baranjske županije prema razini obrazovanja u 2013. godini (prosjeak)

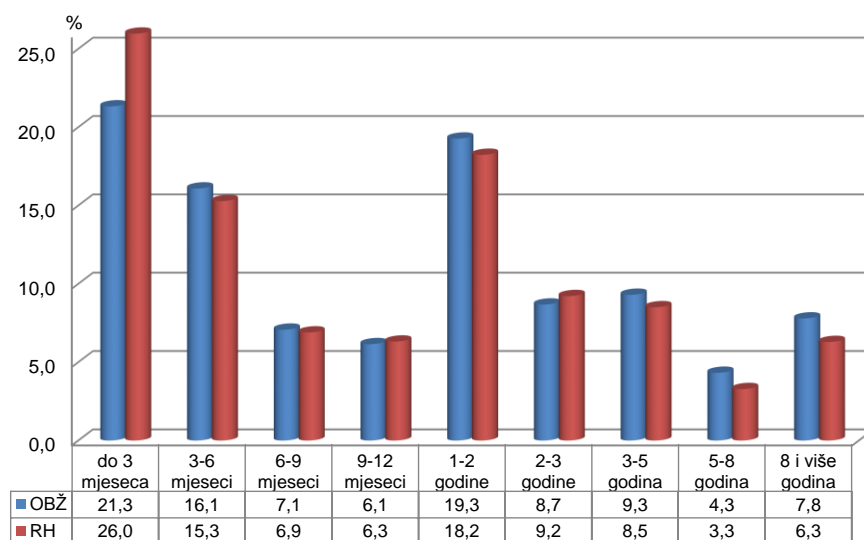

Izvor: HZZ Područni ured Osijek Godišnjak 2013.

Radni staž i djelatnosti prethodnog zaposlenja. Prema prethodnom radnom iskustvu 18,6% nezaposlenih je bez radnog staža. Povećanje broja novoprijavljenih s prethodnim radnim iskustvom utjecalo je na smanjivanje njihovog udjela u ukupnoj prosječnoj nezaposlenosti za 0,3 postotna boda, tako da se njihov broj tijekom godine povećao za 4,9% ili za 1,5% manje od ukupne nezaposlenosti. Udio nezaposlenih žena bez radnog iskustva je 55,2%, što je veći udio od ukupne nezaposlenosti za 1,2 postotna boda. Dakle, kudikamo veći broj nezaposlenih jesu osobe s prethodnim radnim iskustvom, gdje dominiraju osobe s radnim iskustvom do jedne godine, 14,5%. Zabrinjava vrlo visok udio nezaposlenih sa stažem od 20 i više godina (15,9%), jer su to osobe koje pripadaju starijim dobnim skupinama (od 50 i više godina). U odnosu na 2012. godinu prosječni broj nezaposlenih s radnim iskustvom povećao se za 6,7% ili 1.871 osoba.

Značajne se razlike u broju nezaposlenih osoba, koje su prethodno bile zaposlene, pojavljuju ako se one razvrstaju prema djelatnosti prethodnog zaposlenja. Tako je, primjerice, najveće povećanje broja nezaposlenih zabilježeno među osobama koje su prethodno radile putem javnih radova u javnoj upravi i obrani, trgovini, prerađivačkoj industriji, dok najveće smanjenje osoba koje su došle iz ostalih uslužnih djelatnosti. Te promjene donijele su bitnu preinaku sastava ukupna broja nezaposlenih. Tako se udio nezaposlenih koji su prethodno radili u prerađivačkoj industriji (22,2% nezaposlenih) smanjio za 0,9 postotnih bodova, dok se u javnoj upravi i obrani (8,9% nezaposlenih) povećao za 2,8 postotnih bodova. Udio nezaposlenih koji su prethodno radili u prerađivačkoj industriji ostao je nešto manji od jedne četvrtine i na prvom mjestu. Slijede skupine nezaposlenih koji su prethodno bili zaposleni u trgovini (15,9%), građevinarstvu (10,3%), te djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (10,2%), što je posljedica sezonskog zapošljavanja u građevinarstvu i turizmu.

Trajanje nezaposlenosti. I pored rasta novoprijavljenih osoba na evidenciju Zavoda, potkraj 2013. godine prosječno trajanje nezaposlenosti bilo je 12 mjeseci, što je za mjesec dana više nego na kraju 2012. godine. Tijekom godine 57,2% nezaposlenih osoba bilo je nezaposleno duže od 6 mjeseci, a 49,2% duže od jedne godine. U usporedbi s prethodnom godinom, smanjio se udio osoba dužeg trajanja nezaposlenosti, a povećao udio kratkotrajno nezaposlenih osoba (za 0,3 postotna boda). Osim što nezaposlene žene čine veći udio u ukupnoj nezaposlenosti, one i duže čekaju na zaposlenje. 51,2% nezaposlenih žena čekalo je na zaposlenje duže od godinu dana, dok je taj udio kod nezaposlenih muškaraca bio 46,8%. Trajanje nezaposlenosti različito je s obzirom na razinu završenog obrazovanja, tj. trajanje nezaposlenosti opada s povećanjem razine obrazovanosti. Kratkotrajna nezaposlenost (do jedne godine) bila je najučestalija kod osoba sa završenim fakultetom - 68,2% nezaposlenih tijekom 2013. čekalo je na posao do jedne godine. U najnepovoljnijem položaju bile su osobe bez škole i sa završenom osnovnom školom, od kojih je 62,0% odnosno 56,2% čekalo na posao duže od godinu dana. Dugotrajna nezaposlenost najizraženija je kod nezaposlenih osoba najstarijih dobnih skupina. Međutim, ako znamo da duže čekanje na posao (preko godinu dana) otežava povratak u aktivnost, možemo reći da su i mlađe nezaposlene osobe pogođene dugotrajnom nezaposlenošću. Tako u svim dobnim skupinama od 35 godina, više od 50% nezaposlenih čekalo je posao duže od godine dana: od 35 do 39 godina 50,3%, od 40 do 44 godine 54,9%, od 45 do 49 godina 55,6% i 66,0% nezaposlenih osoba životne dobi od 50 i više godina čekalo je posao duže od godinu dana.

Grafikon
13.Struktura nezaposlenih osoba Osječko-baranjske županije i Republike
Hrvatske
prema dužini čekanja na zaposlenje 31. prosinca 2013. godine

Izvor: HZZ Područni ured Osijek

Prostorna nezaposlenost. Kad govorimo o prostornoj nezaposlenosti Osječko-baranjske županije, uočavamo još veći nesrazmjer u odnosu na gustoću stanovništva između gradskih i negradskih naselja. Iako 58,3% nezaposlenih osoba stanuje u gradovima, veća koncentriranost nezaposlenosti je u vangradskim naseljima. To nam potvrđuje podatak da prema Popisu stanovništva 2011. u vangradskim naseljima živi tek 35,8% radno sposobnog (od 15 do 64 godine) stanovništva Osječko-baranjske županije.

2.3.3.2. Potražnja radne snage

Budući da je Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju od 8. ožujka 2002. prestala obveza poslodavaca da prijave slobodna radna mjesta Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, realniju sliku potražnje radne snage nam daju podaci o strukturi prošlog i budućeg zapošljavanja.

Kao posljedicu pada gospodarske aktivnosti u Osječko-baranjskoj županiji, 2013. godinu bilježimo kao jednu od najtežih godina na tržištu rada. To se prvenstveno odnosi na veliki broj otpuštanja radnika (što je uzrokovalo porast nezaposlenosti), ali i smanjene potražnje za novim radnicima. I pored rasta zapošljavanja u 2013. godini (kada je zaposleno 20.858 osoba, od toga 18.546 na temelju radnog odnosa) ne možemo reći da je počeo oporavak, jer je još uvijek prisutan veliki broj otpuštanja radnika. Tako je zapošljavanje u odnosu na 2012. godinu poraslo za 15,3% (temeljem radnog odnosa za 9,0%), dok se broj novoprijavljenih osoba koje su bile zaposlene povećao za 1,3%. Međutim, ako dodamo one koji su došli iz škole, broj novoprijavljenih je porastao za 2,2%. Prema ovim pokazateljima, možemo zaključiti da potražnja radne snage u 2013. godini doživljava određenu stagnaciju.

Obrazovanje, znanje i inovacije prodiru u sve djelatnosti i vezani su s gotovo svakom vrstom poslovanja i tvrtkama svih veličina. Zbog toga potražnju za radom treba više promatrati kroz njezinu strukturu, odnosno kroz pitanje koji su to profili radnika koje gospodarstvo treba: prema spolu, dobi, završenom obrazovanju i vještinama. Kao što smo već naveli, najbolji odgovor na ovo pitanje mogu nam dati podaci o strukturi prošlog i budućeg zapošljavanja. Osim strukture zapošljavanja s evidencije Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, za analizu koristimo i rezultate istraživanja Ankete poslodavaca za 2014. godinu u Osječko-baranjskoj županiji, koju je proveo Područni ured Osijek Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

Tijekom 2013. godine od ukupna broja zaposlenih na temelju radnog odnosa, 9.242 osobe bile su **žene**, s udjelom u ukupnom zapošljavanju od 49,8%, naspram 50,4% u 2012. godini. U odnosu na 2012. godinu zapošljavanje žena povećalo se za 7,9%, dok zapošljavanje muškaraca za 10,1%. Prema **razini**

obrazovanja, gotovo 70% evidentiranog zapošljavanja odnosi se na osobe sa srednjoškolskim obrazovanjem, uključujući osobe sa završenom trogodišnjom (35,4%) i četverogodišnjom srednjom školom (33,1%). Najmanji udio zapošljavanja bio je kod osoba sa završenom višom školom, 3,5%. U usporedbi s prethodnom godinom povećano je evidentirano zapošljavanje kod viših obrazovnih razina, tj. smanjeno je samo kod zapošljavanja osoba bez i sa završenom osnovnom školom. Najizraženiji rast zapošljavanja na temelju radnog odnosa je kod osoba sa završenim prvim stupnjem fakulteta (za 20,8%) i četverogodišnjom srednjom školom (za 15,4%). S obzirom na **radno iskustvo**, od ukupna broja zaposlenih, 88,1% imalo je prethodno radno iskustvo, a 11,9% prvi put je zaposleno. U usporedbi s prethodnom godinom, smanjio se udio zaposlenih bez radnog iskustva za 0,7 postotnih bodova, a povećao udio zaposlenih s prethodnim radnim iskustvom. Prema **trajanju rada**, velika većina osoba zaposlena je na određeno vrijeme (93,9%) i u usporedbi s 2012. godinom povećan je udio zapošljavanja na određeno vrijeme, a smanjen na neodređeno vrijeme za 1,0 postotni bod.

Uobičajeno je da u evidenciju nezaposlenih najviše osoba s prethodnim radnim iskustvom dolazi iz prerađivačke industrije, trgovine, djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane. Međutim, ta tri područja djelatnosti, s građevinarstvom i poljoprivredom, šumarstvom, ribarstvom, istodobno i zapošljavaju najveći broj osoba. U 2013. godini udio pet vodećih djelatnosti u ukupnom zapošljavanju bio je 58,4%. Njihovo zapošljavanje utjecalo je i na promjene u ukupnom zapošljavanju, tako je u odnosu na prethodnu godinu zabilježeno povećanje zapošljavanja u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (za 18,6%), trgovini (za 8,8%), prerađivačkoj industriji (za 8,7%), građevinarstvu (za 8,7%), a smanjenje zapošljavanja u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu (za 10,0% ili 147 osoba).

Prema **prostornom zapošljavanju** najveći utjecaj imaju promjene zapošljavanja osoba iz Osijeka, budući da Osječani dominiraju s udjelom od 25,6% u ukupnom broju zaposlenih. Ako ovome pridodamo zapošljavanje osoba iz ostalih gradskih naselja, uočiti ćemo da se osobe koje žive u vangradskim naseljima puno teže zapošljavaju, prvenstveno zbog nedovoljne međugradske prometne povezanosti, kao i visokih troškova prijevoza. Tijekom 2013. godine s područja vangradskih naselja zaposleno je tek 44,8% osoba od ukupna broja zaposlenih i njihov udio se smanjio u odnosu na prethodnu godinu za 0,8 postotnih bodova.

I pored visoke nezaposlenosti, poslodavci koji su pokušavali zaposliti radnike u 2013. godini, njih 11,8% imalo je **poteškoće u pronalaženju odgovarajućih** radnika (HZZ Područni ured Osijek, Rezultati i analiza Ankete poslodavaca 2014, Osječko-baranjska županija, lipanj 2014.). Iako se broj poslodavaca koji su imali poteškoće pri zapošljavanju u odnosu na prethodnu 2012. godinu značajno smanjio, ne znači da poslodavci nemaju probleme kod zapošljavanja novih radnika, već da su smanjili zapošljavanje ili su imali veći izbor zbog rasta nezaposlenosti. To potvrđuje i podatak da su kao i prethodnih godina većina zanimanja s kojima su imali poteškoća građevinska (zidari i tesari, fasaderi i gipsari, diplomirani građevinski inženjeri) metalska (zavarivači, limari) i tekstilna (šivači, krojači). Ipak, iz godine u godinu raste nedostatak radnika zdravstvenih (doktori medicine, doktori dentalne medicine, magistri farmacije), socijalnih (školski defektolozi, socijalni radnici) i informatičkih (diplomirani informatičari, diplomirani programeri) zanimanja. Razlozi poteškoća u nalaženju radnika ostali su nepromijenjeni. I dalje, većina poslodavaca tvrdilo je kako kandidati nisu imali traženo zanimanje (58,7%) i iskustvo (55,6%). Iznenađujuće je, i pored velikog broja evidentiranih nezaposlenih osoba traženih zanimanja, da se 30,2% poslodavaca žalilo na nezainteresiranost i nemotiviranost radnika, kao i 20,6% zbog nesprenosti raditi za ponuđenu plaću. Kako bi otklonili poteškoće, poslodavci sve više smatraju da su radnicima neophodne i socijalne vještine: komunikativnost, timski rad, spremnost na učenje. Bez obzira na poteškoće pri zapošljavanju, većina poslodavaca je uspijevala naći potrebne radnike. Samo 3 poslodavaca to nije uspjelo, a najčešći razlog tome je što se radi o zanimanjima kojih već duže nema na tržištu rada Osječko-baranjske županije, poput diplomiranih programera i magistara farmacije. Ostali razlozi su nedostatak radnika s potrebnim znanjima i vještinama, te iskustvom, poput rukovoditelja računovodstva i financija.

Potrebne kompetencije i razine obrazovanja radnika. Anketirani su poslodavci (HZZ Područni ured Osijek, Rezultati i analiza Ankete poslodavaca 2014, Osječko-baranjska županija, lipanj 2014.) kroz ovogodišnji upitnik imali priliku identificirati generičke i strukovne kompetencije koje radnik, u za njih najtraženijem zanimanju, treba posjedovati. U odgovorima je za svaku od njih ponuđena mogućnost procjene od 1 (minimalno potrebna) do 5 (izrazito potrebna).

Na razini svih prepoznatih zanimanja, pokazuje se kako su poslodavcima potrebni *odgovorni* radnici u velikoj mjeri, približavajući se razini izrazito potrebna (4,4) i to kod poslodavaca svih veličina i oblika vlasništva, što joj povećava značaj u cjelini. *Praktična znanja u okviru zanimanja* (4,1), *fleksibilnost* (4,1), *rad u timu* (4,0) i *emocionalna samokontrola* (4,0) također su iskazane kao potrebne u velikoj mjeri. U srednjoj su mjeri ocijenjene kao potrebne sljedeće vještine: *usmjerenost na potrebe stranaka* (3,8) gotovo podjednako kod svih poslodavaca, *teorijska znanja u okviru zanimanja* (3,6) i to uglavnom kod srednjih i velikih poslodavaca; *kreativnost i inovativnost* (3,4), i to najviše kod mikro poslodavaca; *uvjeravanje* (3,3) te *empatija* (3,1) i to u nešto većoj mjeri kod srednjih poslodavaca (3,3) i poslodavaca udruga, zadruga ili sličnog oblika vlasništva.

Tablica 35. Iskazane potrebe za vještinama radnika koje poslodavci planiraju zaposliti u 2014. godini, prosječne procjene											
	Upravljanje ljudima i resursima	Timski rad	Emocionalna samokontrola	Fleksibilnost	Uvjeravanje	Empatija	Usmjerenost na potrebe stranaka	Kreativnost i inovativnost	Odgovornost	Teorijska znanja u okviru zanimanja	Praktična znanja u okviru zanimanja
UKUPNO	2,8	4,0	4,0	4,1	3,3	3,1	3,8	3,4	4,4	3,6	4,1
Veličina poslodavca:											
Mikro	2,9	4,1	3,9	4,1	3,4	3,2	3,9	3,7	4,4	3,5	3,9
Mali	2,7	4,1	4,1	4,2	3,2	3,0	3,7	3,3	4,4	3,6	4,2
Srednji	2,8	4,0	4,0	4,2	3,3	3,3	3,8	3,2	4,3	3,8	4,3
Veliki	2,3	4,0	3,6	3,8	3,1	3,1	3,5	3,1	4,5	4,2	4,4
Sektor vlasništva:											
Privatno/pretežito privatno	2,7	4,0	3,9	4,1	3,3	2,9	3,8	3,4	4,4	3,6	4,2
Državno/javno/pretežito državno	2,7	4,0	4,0	4,1	3,4	3,3	3,9	3,4	4,3	3,7	4,0
Ostalo	3,2	4,4	4,5	4,4	3,3	3,8	3,9	3,5	4,6	3,7	4,2

1 - minimalno potrebna; 2 - potrebna u maloj mjeri; 3 - potrebna u srednjoj mjeri; 4 - potrebna u velikoj mjeri; 5 - izrazito potrebna

Potrebe za pojedinim kompetencijama razlikuju se među rodovima zanimanja. *Upravljanje ljudskim potencijalima* u nešto se većoj mjeri traži od znanstvenika, inženjera i stručnjaka (3,2) i administrativnih službenika (3,2), dok se gotovo nikada ne traži od zaposlenih u jednostavnim i poljoprivrednim zanimanjima. *Timski rad* u velikoj se mjeri traži od stručnjaka (4,4), ali i tehničara, administrativnih službenika i zaposlenih u uslužnim i obrtničkim zanimanjima, dok je blizu srednje vrijednosti za zaposlenike u jednostavnim zanimanjima. Sličan je obrazac vidljiv i kod *emocionalne samokontrole*, s time da se ona u nešto manjoj mjeri traži kod stručnjaka (4,3), a nešto više kod administrativnih službenika (4,4) i uslužnih zanimanja (4,4). *Fleksibilnost* se također u izrazitoj mjeri traži od stručnjaka (4,4), ali su zahtjevi gotovo identični i za zaposlenike u svim drugim skupinama zanimanja, osim poljoprivrednika, obrtničkih te jednostavnih zanimanja. *Sposobnost uvjeravanja* u nešto je većoj mjeri tražena kod stručnjaka (4,0), administrativnih službenika, tehničara i uslužnih radnika, dok su u ostalim rodovima zanimanja u pravilu donekle tražena, a najmanje kod poljoprivrednih radnika i radnika jednostavnih zanimanja. *Empatiju* u prosjeku poslodavci u velikoj mjeri očekuju samo od stručnjaka (3,7), te u određenoj mjeri od službenika i radnika u uslužnim zanimanjima. Najmanje se traži od radnika u jednostavnim zanimanjima.

Usmjerenost na potrebe stranaka najčešće se navodi kao vrlo potrebna za uslužna i trgovačka zanimanja (4,5), stručnjake te službenička zanimanja; u tehničkim zanimanjima i zanimanjima obrtnika je donekle potrebna, dok je kod radnika u jednostavnim i poljoprivrednim zanimanjima najmanje tražena. *Kreativnost* je jedna od slabije traženih karakteristika, koja se u prosjeku u velikoj mjeri očekuje tek od stručnjaka, a prosječnu potrebu višu od vrijednosti donekle (3) poslodavci za ovu kompetenciju stavljaju pred tehničare, radnike u uslužnim i trgovačkim zanimanjima, te obrtu i pojedinačnoj proizvodnji. I ova se karakteristika u pravilu ne očekuje od radnika u jednostavnim ili poljoprivrednim zanimanjima. *Odgovornost* poslodavci u

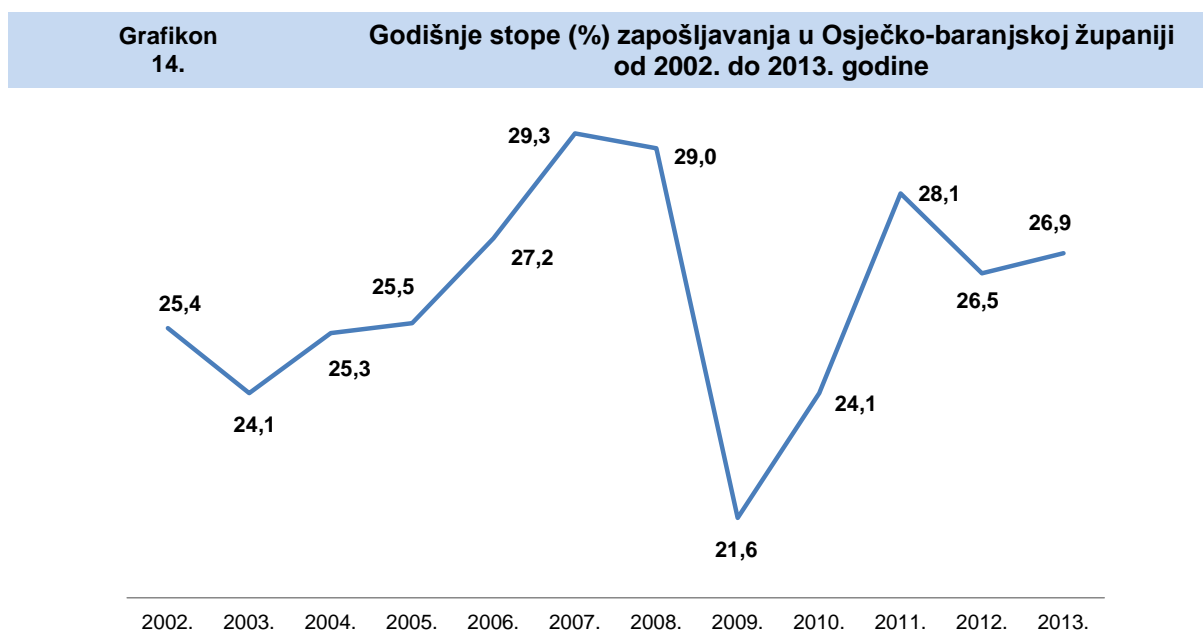
prosjeku izrazito traže od radnika u svim rodovima zanimanja (prosjek od 4,3 do 4,7), uz ipak nešto manja očekivanja od radnika u poljoprivrednim i jednostavnim zanimanjima. *Teorijska znanja iz struke* poslodavci u velikoj mjeri traže od stručnjaka (4,5), dok je za ostale rodove zanimanja procjena potrebe umjerenih od 3,3 do 3,7. I ova se znanja tek donekle traže od radnika u poljoprivrednim i u maloj mjeri od zaposlenih u jednostavnim zanimanjima. Kod *praktičnih znanja iz struke* situacija je nešto drugačija, te ih poslodavci u prosjeku u velikoj mjeri traže od radnika u svim zanimanjima (od 4,1 do 4,5), neznatno manje od službenika (3,9) i poljoprivrednika, te donekle od radnika u jednostavnim zanimanjima.

Sumarno, poslodavci procjenjuju da zanimanja iz roda znanstvenika, inženjera i stručnjaka u prosjeku traže najvišu razinu svih kompetencija, uz izuzetak praktičnih znanja traženih u svim osim jednostavnim zanimanjima, odgovornosti koju poslodavci izrazito traže od zaposlenika u svim osim poljoprivrednim i jednostavnim zanimanjima, te usmjerenosti na potrebe klijenta koja se u sličnoj mjeri traži od stručnjaka, službenika i zaposlenih u uslužnim zanimanjima. Visoke razine socijalnih kompetencija traže se od zaposlenih u službeničkim i uslužnim zanimanjima, a manje od zaposlenih u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji. Daleko niže kompetencije iz svih ispitivanih područja traže se od zaposlenih u poljoprivrednim, te posebno jednostavnim zanimanjima.

2.3.3.3. Odnos ponude i potražnje radne snage

Prema ekonomskoj teoriji postoji više načina izračuna odnosa ponude i potražnje radne snage. Zbog nedostatka podataka, kao što je npr. Anketa radne snage, Hrvatski zavod za zapošljavanje Područni ured Osijek koristi dostupne podatke i prati taj odnos kroz godišnju stopu zapošljavanja. Godišnja **stopa zapošljavanja** pokazuje koliko se osoba zaposlilo na temelju radnog odnosa od ukupna broja nezaposlenih (nezaposleni i novoprijavljeni) koji su tijekom godine tražili zaposlenje. U 2013. godini stopa zapošljavanja iznosila je 26,9%, što znači da se na sto novoprijavljenih i nezaposlenih osoba zaposlilo 27 osoba. U odnosu na prethodnu godinu stopa zapošljavanja povećala se za 0,4 postotna boda.

Postoje značajne razlike u stopi zapošljavanja prema završenom obrazovanju, koja se kretala od 17,6% za radnike bez završene osnovne škole i 21,9% sa završenom osnovnom školom, preko 26,7% za radnike s prvim stupnjem fakulteta i 28,5% sa završenom četverogodišnjom srednjom školom, do 29,5% sa završenom trogodišnjom srednjom školom i 31,9% s fakultetom.

Izvor: HZZ Područni ured Osijek

Na kraju, prema svim pokazateljima, u Osječko-baranjskoj županiji će sljedećih godini rasti zapošljavanje (kroz pretežno sezonsko zapošljavanje), međutim, ukupna zaposlenost će stagnirati, odnosno uz povoljniju

gospodarsku situaciju neznatno rasti. Bez obzira na rast i smanjivanje nezaposlenosti, poslodavci će sve više tražiti radnike koji posjeduju određene kompetencije prilagođene njihovom razvoju i djelatnostima u kojima djeluju: znanje i vještine, komunikacija na materinjem jeziku, komunikacija na stranom jeziku, matematička pismenost, znanost i tehnologija, informatička pismenost, učiti kako se uči, međuljudska, međukulturalna i socijalna kompetencija, poduzetništvo i inovativnost, građanska kompetencija. To potvrđuje i Cedefopova analiza (Cedefop, Nova potreba za vještinama, Naglasak na 2010. Luxemburg, 2008.) prema kojoj će u EU 25 između 2006. i 2020. godine, broj poslova za koje će biti potrebna visoka stručna sprema porast će s 25,1% na 31,3% ukupna broja poslova. Također broj poslova za koje će biti potrebna srednja stručna sprema porast će sa 48,3% na 50,1%, dok će se udio poslova za koje je potrebna niža stručna sprema smanjiti s 26,2% na 18,5%.

2.3.4. Položaj ranjivih skupina na tržištu rada

Socijalna isključenost kao posljedica gospodarske krize ima za posljedicu povećanje broja ljudi koji su dugotrajno isključeni sa tržišta rada, žive na rubu egzistencije i primorani su koristiti socijalne usluge institucija u zemlji kao i novčanu pomoć. Ovakav način života najizraženiji je kod dugotrajno nezaposlenih, građana romske nacionalnosti, osoba s invaliditetom, hrvatskih branitelja, starijih osoba i mladih u socijalno nepovoljnom položaju. Većina podataka o ranjivim skupinama na tržištu rada prezentirana je u analizi ponude i potražnje za radnom snagom, tako da u sljedećim poglavljima izdvajamo specifičnosti po pojedinim ranjivim skupinama.

2.3.4.1. Osobe s invaliditetom

U skladu s Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda i Akcijskim planom Vijeća Europe, Vlada Republike Hrvatske 5. listopada 2007. donijela je drugu Nacionalnu strategiju izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine, prema kojoj je „pravo na rad i zapošljavanje osoba s invaliditetom jedno je od temeljnih ljudskih prava i onemogućavanje ostvarivanje toga prava predstavlja njihovo kršenje i diskriminaciju.“

Ciljevi Nacionalne strategije:

- ☐ učiniti hrvatsko društvo što osjetljivijim i prilagođenijim za nužne promjene u korist izjednačavanja mogućnosti osoba s invaliditetom
- ☐ stvoriti uvjete za njihovo aktivno uključivanje i ravnopravno sudjelovanje u društvu
- ☐ poštivanje urođenog dostojanstva i uvažavanje posebnih interesa
- ☐ sprečavanje bilo kakve diskriminacije i snaženje svih oblika društvene solidarnosti

Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (Izvešće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, siječanj 2013.) na početku 2013. godine u Osječko-baranjskoj županiji živjelo je 34.390 osoba s invaliditetom ili 11,3% ukupnog stanovništva županije, te je treća županija po broju stanovnika s invaliditetom u Hrvatskoj, iza Grada Zagreba i Splitsko-dalmatinske županije. Većina osoba s invaliditetom su muškarci (63,7%), radno aktivne dobi od 20 do 64 godine (58,3%). 74% osoba s invaliditetom, prema dostupnim podacima o obrazovanju, nema završenu osnovnu školu ili ima samo osnovnoškolsko obrazovanje (76,1%), 20% ima srednju stručnu spremu, dok je 2% osoba s visokom ili višom stručnom spremom. Najčešće vrste oštećenja kod osoba s invaliditetom su oštećenja lokomotornog sustava (27,2%) te duševni poremećaji (25,0%). U Osječko-baranjskoj županiji 26,2% osoba s invaliditetom ima višestruka oštećenja koja pridonose funkcionalnom oštećenju osobe s invaliditetom.

Najveći broj osoba ostvaruje svoja invalidska prava preko Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje. Iz Osječko-baranjske županije, u Registar osoba s invaliditetom, pristigla su rješenja o primjerenom obliku školovanja za 3.089 osoba s time da je veći broj muških osoba (60%). Postojanje više vrsta teškoća u

psihofizičkom razvoju te poremećaji govorno-glasovne komunikacije i specifične poteškoće u učenju najčešći su specificirani uzroci koji određuju potrebu primjerenog oblika školovanja dok je potpuna odgojno obrazovna integracija prilagođenim nastavnim postupcima najčešći oblik njezinog specificiranog provođenja. 6.265 osoba s invaliditetom, oko 19% od ukupnog broja, vještačeno je u sustavu socijalne skrbi. U Osječko-baranjskoj županiji živi 6.296 branitelja s invaliditetom.

Prema istim izvorima, u Osječko-baranjskoj županiji su 624 zaposlene (zaposlenih, privremeno radno nesposobnih) osobe s invaliditetom s udjelom 69% muških i 31% ženskih osoba. Najčešća zvanja kod zaposlenih osoba s invaliditetom su trgovac, strojobravar, NKV radnik, te automehaničar.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje Područnog ureda Osijek krajem 2013. godine evidentirane su 724 osobe s invaliditetom, odnosno 16 osoba (2,2%) manje nego u prosincu 2012. godine i udio nezaposlenih osoba s invaliditetom u ukupnoj nezaposlenosti bio je 1,9%. Istovremeno u Republici Hrvatskoj evidentirano je 6.789 osoba s invaliditetom (1,9% od ukupna broja nezaposlenih osoba), te je Osječko-baranjska županija s udjelom od 10,7% druga po broju evidentiranih osoba s invaliditetom (iza Grada Zagreba). Većina nezaposlenih osoba s invaliditetom su muškarci (56,2%), sa završenom trogodišnjom srednjom školom (78,5%), bez radnog iskustva ili imaju staža do jedne godine (60,7%), te čekaju na posao duže od jedne godine (71,3%). Prema vrsti invalidnosti, dominiraju osobe s mentalnom retardacijom (37,2%) i kombiniranim smetnjama (30,5%). Slijede nezaposleni s tjelesnim invaliditetom (13,4%), oštećenjem sluha (8,1%), psihičkim i organskim smetnjama (4,6%), oštećenjem vida (3,3%), kroničnim bolestima (1,5%), te poremećajima u glasovno – govornim komunikacijama (1,4%).

Tijekom 2013. godine s evidencije Područnog ureda Osijek temeljem radnog odnosa zaposleno je 158 osoba s invaliditetom (12 osoba zaposleno je temeljem drugih poslovnih aktivnosti), odnosno 16 osoba (11,3%) više nego u 2012. godini i udio u ukupnom zapošljavanju bio je 0,9%. Istovremeno u Republici Hrvatskoj zaposlene su 1.744 osobe s invaliditetom (0,9% od ukupna broja zaposlenih osoba), te je Osječko-baranjska županija s udjelom od 9,1% druga po broju zaposlenih osoba s invaliditetom (iza Grada Zagreba).

Kako je velika uloga savjetnika u posredovanju pri zapošljavanju, u Područnom uredu Osijek radi savjetnik specijaliziran za rad s nezaposlenim osobama s invaliditetom. Naglašen je individualni rad s nezaposlenim osobama s invaliditetom kako bi što bolje i pouzdanije utvrdili njihove osobne i radne potencijale te u konačnici napravili realne profesionalne planove koji bi bili u skladu sa stvarnim mogućnostima osoba s invaliditetom, ali i potrebama otvorenog tržišta rada. Osim rada s nezaposlenim osobama s invaliditetom, savjetnik sudjeluje u aktivnostima vezanim uz rad udruga, poslodavaca, lokalne uprave i samouprave, kako u izradi zakonskih i strateških dokumenata (projekata), tako i u pomoći kod prilagođavanja radnih mjesta osobama s invaliditetom.

Hrvatski zavod za zapošljavanje provodi mjere aktivne politike zapošljavanja od kojih su neke namijenjene skupinama teško zapošljivih osoba, među kojima su i nezaposlene osobe s invaliditetom. Riječ je o **sufinanciranju zapošljavanja osoba s invaliditetom**: obuhvaća nezaposlene osobe s invaliditetom koje su prijavljene na evidenciji Zavoda i zaposlene osobe s invaliditetom koje su u otkaznom roku temeljem viška radnika ili poslovno uvjetovanog otkaza. Sufinanciranje traje 12 mjeseci za osobe svih razina obrazovanja. Tijekom 2013. godine, 111 osoba s invaliditetom bilo je uključeno u mjere aktivne politike zapošljavanja: 11 osoba u program sufinanciranja zapošljavanja osoba s invaliditetom, 91 osoba u program javnih radova, 3 osobe u program stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa, te 6 osoba u program sufinanciranja samozapošljavanja.

2.3.4.2. Spolna jednakost

I pored činjenice da Hrvatska ima Zakon o ravnopravnosti spolova iz 2008. godine (koji je zamijenio Zakon o ravnopravnosti spolova iz 2003. godine), Nacionalnu politiku za ravnopravnost spolova 2011.-2015. i Strategiju razvoja ženskog poduzetništva 2014.-2020., muškarci i žene još uvijek nemaju jednake mogućnosti na tržištu rada. Zakonom o ravnopravnosti spolova koji je donesen je u srpnju 2008. utvrđuju se opće osnove za zaštitu i promicanje ravnopravnosti spolova kao temeljne vrednote ustavnog poretka

Republike Hrvatske te definira i uređuje način zaštite od diskriminacije na temelju spola i stvaranje jednakih mogućnosti za žene i muškarce.

Kao što smo naveli, udio nezaposlenih žena Osječko-baranjske županije u ukupnoj nezaposlenosti smanjen je s 54,4% u 2012. godini na 54,0% u 2013. godini. Međutim, ovaj podatak ne govori o poboljšanom položaju žena, već utjecaju povećana broja novoprijavljenih muškaraca na evidenciju nezaposlenih. Tako su žene 2008. godine sudjelovale s udjelom od 63,0% ukupne nezaposlenosti, dok na primjer 1996. godine, ulaskom velikog broja nezaposlenih hrvatskih branitelja na evidenciju nezaposlenih, s tek 50,7% nezaposlenosti.

I pored toga što su žene obrazovanije od muškaraca, 33,2% nezaposlenih žena ima četverogodišnje srednjoškolsko (kod muškaraca taj udio je 26,6%) i 9,3% fakultetsko obrazovanje (kod muškaraca taj udio je 7,0%), žene mnogo duže čekaju na zaposlenje. 51,2% nezaposlenih žena čeka na zaposlenje duže od godinu dana, dok je kod muškaraca udio dugotrajno nezaposlenih 46,8%. Nezaposlene žene su nešto starije od muškaraca, što nam govori da još uvijek dominira tradicionalna podjela rada, tj. mlađe žene teže se odlučuju za ulazak u zaposlenost zbog troškova čuvanja djece, udaljenosti dječjih vrtića i slično. Tradicionalna podjela rada rezultat je i velikog broja nezaposlenih žena koje nisu registrirane u evidenciji nezaposlenih, tj. ne traže aktivno posao.

Razlike između muške i ženske populacije produbljuju se ako usporedimo stope zapošljavanja. Tijekom 2013. godine ukupna stopa zapošljavanja (odnos zapošljavanja u nezaposlenosti) bila je 26,9%, kod žena 25,6%, a kod muškaraca 28,5%. Poslodavci se još uvijek više odlučuju na zapošljavanje muškaraca. Razlog tome je, kao što smo naveli, zastupljena tradicionalna podjela rada koja je prisutna i kod pitanja podjele na muško-ženska zanimanja, odnosno muško-ženske poslove, kao i manje zapošljavanje žena dobi od 25 do 40 godina tj. s godinama rađanja i stvaranja obitelji, zbog bojazni poslodavaca da će češće izostajati s posla.

To potvrđuje da se žene najviše zapošljavaju u djelatnosti pružanja smještaja te pripremi hrane (22,0%), prerađivačkoj industriji (16,7%), te trgovini (16,5%). Ovdje nismo naveli vrlo visoko zapošljavanje žena putem javnih radova u javnoj upravi. Najizraženije razlike u zapošljavanju muškaraca i žena su u građevinarstvu, prijevozu i skladištenju, opskrbi vodom, uklanjanju otpadnih voda, opskrbi električnom energijom, plinom parom i klimatizacijom, informacijama i komunikacijama, odnosno tehničkim djelatnostima (gdje dominiraju muškarci), obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti i socijalnoj skrbi, financijskim djelatnostima i djelatnostima osiguranja, djelatnosti pružanja smještaja te pripreme hrane, odnosno uslužnim djelatnostima (gdje dominiraju žene). U okviru prerađivačke industrije najviše žena zapošljavalo se u proizvodnji prehrambenih proizvoda, proizvodnji odjeće i tekstila. I na kraju, zaposlene žene Osječko-baranjske županije mnogo su manje plaćene od muškaraca. Osim što zaostaju za plaćama zaposlenih žena Republike Hrvatske (za 8%), zaostaju i za plaćama zaposlenih muškaraca Osječko-baranjske županije za 8%.

2.3.4.3. Dobna jednakost

9. listopada 2014. godine Vlada Republike Hrvatske donijela je Nacionalni program za mlade za razdoblje od 2014. do 2017. godine. Mjere i zadaci Nacionalnog programa imaju sinergijski učinak usmjeren promicanju mladih kao prioritetnog područja čime se stvara pozitivno okruženje za unapređenje položaja i prava mladih. Dokument sadrži ukupno 7 prioritetnih područja s 40 mjera i 118 zadataka.

U prioritetu 2. Zapošljavanje i poduzetništvo, posebno su navedene aktivnosti (mjere) čiji je cilj Olakšati integraciju mladih na tržište rada: 1. Osiguranje uvjeta za učenje mladih na radnom mjestu, 2. Jačanje kapaciteta ključnih dionika na tržištu rada u području učenja na radnom mjestu kroz razmjenu iskustava sa stranim partnerima, 3. Poticanje dionika na tržištu rada na partnerski pristup unaprjeđenju uvjeta za zapošljavanje i poduzetništvo mladih, 4. Osnaživanje udruga mladih i za mlade kao dionika na tržištu rada, s naglaskom na provedbu Garancije za mlade 5. Izrada i provođenje novih te unaprjeđenje postojećih mjera za aktiviranje i zapošljavanje dugotrajno nezaposlenih mladih.

Mladi su u Republici Hrvatskoj, a posebno u Osječko-baranjskoj županiji, u posljednjih nekoliko godina suočeni s problemom integracije u društvo, što je posljedica gospodarske krize, nedostatka radnih mjesta, ukupnog smanjenja broja zaposlenih, nesigurnosti prilikom zaposlenja, a koja rezultira visokom stopom

nezaposlenosti mladih osoba (stopa nezaposlenosti mladih od 15 do 24 u 2012. iznosila je 43% u Republici Hrvatskoj, a procjenjuje se da je u Osječko-baranjskoj županiji veća od 45%). Nezaposlenost općenito, pa tako i nezaposlenost mladih može imati značajne negativne posljedice ne samo za pojedinca već i za cijelo društvo zbog neiskorištenosti resursa (znanja i vještina) koje mlade osobe posjeduju te zbog smanjivanja konkurentnosti čitave zemlje u odnosu na globalno gospodarstvo.

Od 2008. do 2013. godine položaj nezaposlenih **mladih osoba** u Osječko-baranjskoj županiji više se pogoršao nego ukupna nezaposlenost, što pokazuju prosječna godišnja povećanja od 8,4% nezaposlenih osoba dobne skupine od 15 do 29 godina. Istovremeno, prosječna godišnja povećanja nezaposlenosti bila su 7,5%. To potvrđuje i činjenica da mladi čine gotovo 34% nezaposlenih, dok je njihov udio kao u ukupnoj nezaposlenosti Republike Hrvatske 33%. Koliko su nefleksibilni, pokazuje vrlo loša struktura nezaposlenih osoba mlađih od 29 godina: 46% čeka na zaposlenje duže od 6 mjeseci, 41% je bez radnog iskustva i 12% je bez i sa završenom osnovnom školom. Za razliku od prijašnjih godina, a zbog ranijeg napuštanja školovanja, 51% nezaposlenih su muškarci.

Što se tiče zapošljavanja, mlade osobe su također u nepovoljnijem položaju u odnosu na ostalu populaciju nezaposlenih. Njihovo zapošljavanje (temeljem radog odnosa) posljednjih godina raslo je usporenije i unatoč rastu ukupnog zapošljavanja za 7,7% tijekom razdoblja od 2008. do 2013. godine, njihovo zapošljavanje povećano je za samo 3,7%. To potvrđuje i činjenica da mladi čine nešto više od 45% ukupnog zapošljavanja, a npr. 2007. godine taj udio je bio 58%. Razlog tome je što se mlađe osobe zapošljavaju uglavnom na određeno vrijeme (94%) i na neadekvatnim radnim mjestima, tj. radnim mjestima koja su ispod razine završenog obrazovanja. To potvrđuje podatak da veliki broj mlađih osoba koji odlaze tijekom turističke sezone na more i obavljaju poslove vezane uz ugostiteljstvo i trgovinu (konobari, prodavači), a znamo da je obrazovna struktura nezaposlenih osoba mlađih od 29 godina mnogo bolja od starijih (npr. gotovo 39% nezaposlenih osoba starijih od 29 godina je bez i sa završenom osnovnom školom).

I na kraju, koliko god je vrlo loš položaj mladih na tržištu rada, dugoročno gledano ne možemo isključiti potrebu za povećanjem participacije **starijih** ljudi na tržištu rada, kad znamo da u Osječko-baranjskoj županiji ubrzanije opada udio mladih osoba (do 14 godina), da je prosječna starost stanovništva 41,2 godina i da je na evidenciji Zavoda 25,5% nezaposlenih starijih od 50 i više godina od kojih 66,0% čeka na zaposlenje duže od godinu dana. Stariji radnici ne ostaju na tržištu rada, poslodavci ih rijetko zapošljavaju, a starije osobe su i slabo uključene u cjeloživotno obrazovanje. U tom smislu trebali bi se više prilagođavati prioritetima i politici Europske unije pod nazivom aktivno starenje: poticati starije radnike da ostanu na tržištu rada, poticati poslodavce da zapošljavaju i zadržavaju starije radnike, te što više uključivati starije osobe u cjeloživotno obrazovanje.

2.3.4.4. Korisnici socijalne skrbi

Prema podacima Ministarstva socijalne politike i mladih (Godišnje statističko izvješće 2013), na kraju prosinca 2013. godine 15.852 ili 5,2% stanovnika (Popis 2011) Osječko-baranjske županije, putem pet Centara za socijalnu skrb, koristili su stalnu pomoć na osnovi prava (prema odredbama Zakona o socijalnoj skrbi, NN 157/13) socijalne skrbi. Osim što je Osječko-baranjska županija s brojem korisnika socijalne skrbi prva u Republici Hrvatskoj s udjelom od 14,0%, velika razlika je i ako je usporedimo s drugom rangiranim Gradom Zagrebom, koji sudjeluje s 9,6%. Prema udjelu korisnika socijalne pomoći i broju stanovnika samo u Šibensko-kninskoj županiji je taj udio veći (7,6%). Nesrazmjer korisnika socijalne pomoći u odnosu na koncentraciju stanovništva prisutan je i unutar same županije. Najveći broj korisnika, njih 4.400 ili 3,2% stanovništva, je registrirano u Centru za socijalnu skrb Osijek. Slijede korisnici centara za socijalnu skrb iz Belog Manastira (4.289 ili 10,9% stanovništva područja Beli Manastir), Đakova (2.755 korisnika ili 5,8% stanovništva), Našica (2.085 korisnika ili 6,2% stanovništva), Valpova (1.630 korisnika ili 5,5% stanovništva), te Donjeg Miholjca (693 korisnika ili 4,1% stanovništva).

U Hrvatskom zavodu za zapošljavanje Područnom uredu Osijek, tijekom 2013. godine novčanu naknadu koristile su prosječno mjesečno 5.733 nezaposlene osobe (prema Zakonu o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti NN 80/08, 121/10, 25/12, 118/12 i 153/13), što je za 4,1% ili 228

korisnika više nego u 2012. godini. Od prosječna broja nezaposlenih novčanu naknadu koristilo je 15,7% nezaposlenih osoba.

2.3.4.5. Hrvatski branitelji

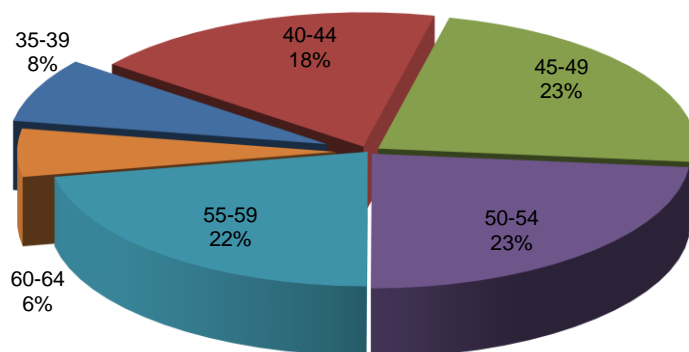
Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (Izvješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, siječanj 2013.) na početku 2013. godine u Osječko-baranjskoj županiji živjelo je 6.296 hrvatskih branitelja s invaliditetom, odnosno 10,4% ukupnih hrvatskih branitelja s invaliditetom Republike Hrvatske, te je treća županija po broju hrvatskih branitelja s invaliditetom, iza Splitsko-dalmatinske županije i Grada Zagreba.

U 2013. godini, rast nezaposlenih hrvatskih branitelja bio je značajno veći od ukupne nezaposlenosti. Tako je tijekom 2013. godine u Područnom uredu Osijek evidentirano prosječno mjesečno 3.048 hrvatskih branitelja, što je za 302 branitelja ili 11,0% više nego 2012. godine. Nezaposlenost hrvatskih branitelja tijekom godine kretala se kao i ukupna nezaposlenost, najviše evidentiranih nezaposlenih hrvatskih branitelja bilo je u veljači (3.190 branitelja), dok najmanje u kolovozu i rujnu (2.930 branitelja). Prosječno mjesečno prijavljivao se 151 novi nezaposleni hrvatski branitelj, dok se zapošljavalo 107 (ukupno zaposleno 1.278 hrvatskih branitelja) i brisana iz evidencije (iz ostalih razloga osim zaposlenja) prosječno mjesečno 52 hrvatska branitelja.

U strukturi nezaposlenih hrvatskih branitelja, prema završenom obrazovanju, najviše je bilo osoba sa završenom osnovnom školom, te je njihov udio (33,2%) mnogo veći od udjela ukupne nezaposlenosti (21,8%), dok je kod osoba sa završenom četverogodišnjom srednjom školom mnogo manji (21,2%). Izrazito veliki broj nezaposlenih hrvatskih branitelja ima završenu trogodišnju srednju školu, 33,0% hrvatskih branitelja.

Grafikon 15.

Struktura nezaposlenih hrvatskih branitelja prema dobnim skupinama prosjek 2013. godine

Izvor i obrada: HZZ Područni ured Osijek

2.3.4.6. Romi

U cilju poduzimanja mjera za poboljšanje uvjeta života romske nacionalne manjine i njihova uključivanja u društveni i javni život, usporedo s provođenjem Nacionalnog programa za Rome iz 2003. godine, Republika Hrvatska izrazila je spremnost da zajedno s još osam europskih zemalja pristupi Desetljeću za uključivanje Roma 2005.-2015., koje su pokrenuli Svjetska banka i Institut Otvoreno društvo. Time se ujedno primjenjuju osnovni ciljevi Milenijskog razvoja Ujedinjenih naroda i Programa socijalnog uključivanja Europske unije na programu namijenjenom najranjivijoj manjinskoj populaciji u Europi, Romima. Republika Hrvatska, kao i sve ostale države članice Desetljeća, izradila je svoj Akcijski plan komplementaran Nacionalnom programu za Rome iz 2003.

godine, kojim se potiče rješavanje teškoća s kojima se suočava romska populacija u četiri područja: obrazovanje, zdravstvo, zapošljavanje i stanovanje.

Prema Popisu stanovništva 2011., 1.874 (0,6%) stanovnika Osječko-baranjske županije, izjasnilo je pripadnost romskoj nacionalnoj manjini, te je s udjelom od 11,0% treća županija po broju Roma u Republici Hrvatskoj iza Međimurske županije i Grada Zagreba.

Prema procjeni (procjene o nezaposlenim osobama romske nacionalnosti rade se zbog stroge zakonske regulative prema kojoj se ne smiju voditi evidencije nezaposlenih prema nacionalnoj pripadnosti) Hrvatskog zavoda za zapošljavanje Područnog ureda Osijek krajem 2013. godine evidentirane su 904 osobe romske nacionalne manjine, te njihov udio u ukupnoj nezaposlenosti bio 2,5%. Većina nezaposlenih su, Romkinje 486 ili 53,7%, dobi do 29 godina (36,2%), bez škole i nezavršene osnovne škole (74,1%), te čekaju na posao duže od jedne godine (52,1%). Što se tiče zapošljavanja, procjenjuje se da su tijekom 2013. zaposlene (bez financiranja Zavoda) samo 43 osobe romske nacionalne manjine ili 0,2% ukupnog zapošljavanja na temelju radnog odnosa. Većina zaposlenih su, Romkinje (23 ili 53,5%), dobi do 29 godina (21 ili 48,8%), na jednostavnim poslovima poljoprivrede, građevinarstva, prerade plastike i sekundarnih sirovina.

2.3.5. Civilni sektor

Demokratska društva karakterizira supostojanje triju sektora: javnoga (država), privatnog (tržište) i građanskog (civilno društvo). Najkraće rečeno, civilno društvo su građani koji se aktivno i slobodno uključuju u sve sfere društvenog djelovanja.

Broj organizacija jedan je od važnijih pokazatelja razvoja civilnoga društva. Prema Registru udruga na dan 27. veljače 2015. godine u Osječko-baranjskoj županiji registrirano je 4.027 aktivnih udruga. U zadnjih nekoliko godina, organizacije civilnog društva postaju i značajan poslodavac, uglavnom kroz zapošljavanje na određeno vrijeme u okviru stručnih poslova na provedbi projekata koje financira EU.

2.3.5.1. Volontiranje

U svijetu je volontiranje definirano na različite načine i ima različite dimenzije, ali se može slobodno reći kako je u svojoj najširoj definiciji ono neplaćeno, nekarijerističko, neprofitno, slobodno izabrano djelovanje koje se javlja u različitim oblicima. Upravo na tome temelji se i definicija volonterstva koju je prihvatila Republika Hrvatska (Zakon o volonterstvu NN 58/07, 22/13) koja kaže: „Volontiranjem se smatra dobrovoljno ulaganje osobnog vremena, truda, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti za dobrobit druge osobe ili za zajedničku dobrobit, a obavljaju ih osobe na način predviđen ovim Zakonom, bez postojanja uvjeta isplate novčane nagrade ili potraživanja druge imovinske koristi za obavljeno volontiranje“.

„Ljudi diljem svijeta volontiraju zbog različitih razloga: kako bi pomogli u iskorjenjivanju siromaštva i poboljšanju osnovnog zdravstva i obrazovanja, kako bi osigurali sigurnu opskrbu vodom i odgovarajuće sanitarne uvjete, kako bi se bavili pitanjima zaštite okoliša i klimatskih promjena, smanjivali rizik od katastrofa i borili se protiv socijalne isključenosti i nasilnih sukoba. U svim tim područjima volonterstvo doprinosi miru i razvoju stvaranjem dobrobiti za ljude i njihove zajednice.“ (Izvešće o stanju volonterstva u svijetu, UN Volunteers, 2011.)

Brojke pokazuju da su se građani u Osječko-baranjskoj županiji 2013. godine više bavili volonterским radom nego prethodnih godine.

Osječko-baranjska županija

	2012.	2013.
Broj organizatora	41	64
Broj volontera	1.789	2.329
Broj sati	116.383	156.517

*Iz Izvešća organizatora volontiranja 2012. i 2013.
Obrađeno HZZ PU Osijek*

2.3.5.2. Društveno poduzetništvo

Društveno poduzetništvo jedan je od ključnih modela stvaranja kvalitetnih radnih mjesta, posebice za društveno isključene kategorije i teže zapošljive kategorije (osobe s invaliditetom, Romi, žene, mladi). Ono može značajno doprinijeti jačanju društvene kohezije, borbi protiv siromaštva i povećanom zapošljavanju, konkurentnosti, očuvanju resursa, vrednovanju baštine i bioraznolikosti, te unapređenju kvalitete života kroz poslovanje za društvenu dobrobit.

U Hrvatskoj se ono razvijalo u okviru OCD koje su nastojale iznaći model za samostalno stjecanje dohotka koji bi im osigurao veću razinu održivosti, ali i traženju mogućnosti zapošljavanja za korisnike/ce svojih programa. Značajan iskorak u procesu unapređenja društvenog poduzetništva u Hrvatskoj je izrada i donošenje Strategije razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2015. do 2020.

Ovom Strategijom društveno poduzetništvo definira se kao: Poslovanje temeljeno na načelima društvene, okolišne i ekonomske održivosti, kod kojeg se stvorena dobit/višk prihoda u cijelosti ili većim dijelom ulaže za dobrobit zajednice. Navedenom definicijom pokušale su se naglasiti temeljne odrednice društvenog poduzetništva koje se odnose na ispunjavanje društvenih ciljeva i ulaganje dobiti od društvenopoduzetničkih aktivnosti u daljnje ostvarenje svoje društvene misije.

Opći cilj Strategije za razvoj društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2015. do 2020. je uspostava poticajnog okruženja za promicanje i razvoj društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj kako bi se smanjile regionalne razlike i osiguralo povećanje razine zaposlenosti, te pravednija raspodjela i upravljanje društvenim bogatstvom. Posebni ciljevi: 1. Uspostava i unapređenje zakonodavnog i institucionalnog okvira za razvoj društvenog poduzetništva; 2. Uspostava financijskog okvira za učinkovit rad društvenih poduzetnika; 3. Promicanje važnosti i uloge društvenog poduzetništva kroz sve oblike obrazovanja; 4. Osiguranje vidljivosti uloge i mogućnosti društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj te informiranje opće javnosti o temama u vezi s društvenim poduzetništvom.

2.4. SWOT analiza

Osnovnom analizom obuhvaćena su sva relevantna obilježja Osječko-baranjske županije i njenih ljudskih potencijala u razvojnom kontekstu čime je stvoreno polazište za provedbu tzv. SWOT analize koja obuhvaća analizu razvojnih snaga i slabosti te mogućnosti i prijetnji, a koje čine polazišnu osnovu donošenja vizije, strateških razvojnih ciljeva, prioriteta i naposljetku konkretnih mjera.

Analiza razvojnih snaga, slabosti, mogućnosti i prijetnji ključni je instrument prepoznavanja razvojnih perspektiva. Razvojne snage i slabosti ukazuju na potencijal partnera Lokalnog partnerstva za zapošljavanje i ostalih dionika u Osječko-baranjskoj županiji, odnosno pokazuju što Lokalno partnerstvo za zapošljavanje može napraviti imajući u vidu mogućnosti i prijetnje iz šireg okruženja koje također predstavljaju neizostavni dio SWOT analize. SWOT analizom vrednuje se usklađenost sposobnosti dionika s uvjetima koji prevladavaju u njihovoj okolini čime se stvara ključni prijelaz iz osnovne analize ka strateškom promišljanju o budućim razvojnim pravcima.

Rezultat SWOT analize jest SWOT matrica u kojoj su transparentno prikazane, u osnovnoj analizi utvrđene, snage i slabosti partnera okupljenih u Lokalom partnerstvu za zapošljavanje te ostalih dionika Osječko-baranjske županije koje će se nastojati angažirati na način da se iskoriste mogućnosti i/ili minimiziraju prijetnje iz okruženja.

Izradi SWOT matrice pristupili smo na sljedeći način:

- Prepoznali smo i izdvojili razvojne snage i slabosti te utvrdili i izdvojili mogućnosti i prijetnje iz okruženja po pojedinim razvojnim područjima vezanim uz ljudske potencijale OBŽ;
- Utvrđene elemente SWOT analize rangirali smo prema važnosti i vjerojatnosti pojavljivanja;
- Analizirali smo međudnose mogućnosti sa snagama i slabostima te prijetnji sa snagama i slabostima čime smo stvorili polazište za donošenje vizije, strateških ciljeva, prioriteta i razvojnih mjera.

SWOT analiza razrađena je po sljedećim razvojnim područjima:

1. Gospodarstvo i tržište rada;
2. Obrazovanje; i
3. Jednake mogućnosti na tržištu rada.

GOSPODARSTVO I TRŽIŠTE RADA	SNAGE	SLABOSTI
	<ul style="list-style-type: none"> ▪Postojeća prometna infrastruktura pruža uvjete za razvoj gospodarstva i mobilnost radne snage ▪Postojeći prirodni resursi omogućavaju razvoj poljoprivrede, šumarstva, vodnog gospodarstva i kontinentalnog turizma ▪Poduzetnicima su dostupne potporne institucije za razvoj poslovanja te prostorni uvjeti za širenje poslovnih kapaciteta (gospodarske zone) ▪U određenim gospodarskim granama (drvena, metalska, IT, prehrambena) postoje kapaciteti za stvaranje nove vrijednosti u pojedinim tržišnim nišama te potencijal za zapošljavanje ▪OPG imaju potencijal za razvoj specifičnih proizvoda dodane vrijednosti 	<ul style="list-style-type: none"> ▪Niska produktivnost i konkurentnost gospodarstva – nedovoljne kompetencije i prilagodba radnika, poduzeća i poduzetnika promjenjivim gospodarskim okolnostima. ▪Slaba iskorištenost razvojnih mogućnosti unutar pojedinih sektora gospodarstva zbog niske razine obrazovanja, nepraćenja trendova, starosne strukture zaposlenih, nesklonosti suradnji unutar i izvan sektora... ▪Odljev stručnih i visokoobrazovanih kadrova zbog neodgovarajućih uvjeta rada ili nemogućnosti nalaženja posla. ▪Nedostatak stručne radne snage, odnosno radnika s kompetencijama koje odgovaraju potrebama gospodarstva (ne postoje mehanizmi za privlačenje potrebne radne snage) ▪Neusklađenost ponude i potražnje na tržištu rada bazirana na nedostatku sposobnosti predviđanja promjena i budućih potreba gospodarstva ▪Nedovoljno ulaganje privatnog sektora u razvoj ljudskih potencijala i razvoj konkurentnosti gospodarstva ▪Ograničena mobilnost radne snage (motiviranost, troškovi prijevoza, navike, stavovi, loša organizacija javnog prijevoza).
	PRILIKE	PRIJETNJE
	<ul style="list-style-type: none"> ▪Dostupnost EU fondova – mogućnost razvoja gospodarstva i zapošljavanja ▪Promjene radnog i poreznog zakonodavstva i pojednostavljeni uvjeti poslovanja radi usklađivanja s EU zakonodavstvom i strateškim dokumentima ▪Sloboda kretanja radne snage unutar EU otvara prilike za sticanje novog radnog iskustva i novih znanja ▪Sloboda kretanja roba i usluga omogućava pojednostavljen plasman na jedinstvenom europskom tržištu ▪Dostupnost aktivnih mjera na tržištu rada te drugih financijskih izvora za poticanje zapošljavanja i samozapošljavanja, te za očuvanje radnih mjesta 	<ul style="list-style-type: none"> ▪Višegodišnja recesija ima negativan utjecaj na ekonomiju ▪Depopulacija uslijed olakšane mobilnosti unutar EU - više stanovništva odlazi raditi u inozemstvo nego što ih dolazi u RH i OBŽ ▪Nestabilna i neprimjerena porezna politika koja utječe na investicije i konkurentnost gospodarstva. ▪Toleriranje poslovanja i rada na crno ▪Nedovoljna potpora javnog sektora u privlačenju investicija i stvaranju povoljne poslovne klime ▪Nesigurno poslovno okruženje zbog kojeg stanovništvo nije sklono riziku

OBRAZOVANJE	SNAGE	SLABOSTI
	<ul style="list-style-type: none"> ▪Dostupni izvori neformalnog obrazovanja, s raznovrsnim programima obrazovanja odraslih, cjeloživotnog i dodatnog obrazovanja te verificiranim programima prekvalifikacija, koja mogu reagirati na potrebe tržišta rada brže od formalnog sustava obrazovanja. ▪Dostupnost formalnog obrazovanja zbog razvijene mreže obrazovnih ustanova 	<ul style="list-style-type: none"> ▪Visoka cijena cjeloživotnog obrazovanja u odnosu na mogućnosti stanovništva ▪Obrazovni sustav nije usklađen sa potrebama gospodarstva, ne uključuje dovoljno praktičnog rada i ne koristi nove tehnologije ▪Obrazovne institucije nemaju adekvatnu infrastrukturu za nastavne, izvannastavne aktivnosti i smještaj ▪Nepopularnost određenih zanimanja, percepcija manje vrijednosti („rad se ne isplati“) ▪Tradicionalno razmišljanje – stroga podjela na muške i ženske poslove i zanimanja, koncentracija na rad „u struci“ ▪Otpor nastavnog osoblja prema novim vještinama, znanjima, tehnologijama, suradnji i projektima ▪Neusklađenost obrazovne strukture nezaposlenih sa potrebama tržišta rada (strukturna nezaposlenost) ▪Nerazvijena svijest lokalnog stanovništva o potrebi cjeloživotnog učenja, inertnost u stjecanju novih znanja i promjeni zanimanja ▪Gubitak kompetencija uslijed dugotrajne nezaposlenosti
	PRILIKE	PRIJETNJE
	<ul style="list-style-type: none"> ▪Proces decentralizacije i deregionalizacije ▪Interes institucija iz EU zemalja za uključivanjem institucija iz RH na projektima ▪Dostupnost programa EU mobilnosti za učenike, studente, profesore i poduzetnike ▪Fleksibilizacija obrazovnog sustava kroz implementaciju HKO-a i uključenje privatnog sektora u prilagodbu sustava 	<ul style="list-style-type: none"> ▪Nesrazmjer između postojećeg stanja i propisanih standarda u predškolskim i školskim ustanovama (opremljenost, pedagoški standardi itd.). ▪Inertni centralizirani obrazovni sustav koji producira nedovoljno osposobljen i nekvalificiran stručni kadar i sprečava promjene. ▪Institucionalna nepripremljenost za potrebne velike reforme u obrazovnom sektoru ▪Tromost Ministarstva za uvođenje obrazovnih programa

JEDNAKE MOGUĆNOSTI NA TRŽIŠTU RADA	SNAGE	SLABOSTI
	<ul style="list-style-type: none"> Postojanje mreže organizacija civilnog društva koja može odgovoriti na potrebe različitih ciljnih skupina Lokalno partnerstvo za zapošljavanje koje uključuje javni, poslovni i civilni sektor, potiče stvaranje svijesti o potrebi razvoja LJP, identificira nove prilike na tržištu rada, usmjerava dionike u provođenju aktivne politike tržišta rada, i bazira se na primjerima dobre prakse, suradnje i komunikacije Dobro raširena mreža područnih ureda Hrvatskog zavoda za zapošljavanje olakšava upravljanje ljudskim potencijalima te pomaže nezaposlenim osobama u profesionalnom usmjeravanju i traženju zaposlenja. Akumulirano iskustvo iz prethodnih međunarodnih projekata iz sektora tržišta rada omogućava korištenje najboljih svjetskih praksi. 	<ul style="list-style-type: none"> Niska stopa ukupne zaposlenosti i visoka stopa nezaposlenosti, naročito mladih i osoba u nepovoljnom položaju, te marginaliziranih skupina, socijalno ugroženih osoba i osoba s posebnim potrebama. Nedovoljna osvještenost poduzetnika o mogućnostima zapošljavanja osoba s invaliditetom Nedovoljno razvijenih usluga za marginalizirane skupine u društvu te programa za poticanje zapošljavanja Nedostatak stručnih kadrova za zdravstvene i socijalne djelatnosti u odnosu na propisane standarde, nerazvijen sustav profesionalne rehabilitacije Nedostatak vlastitih sredstava za sufinanciranje i predfinanciranje projekata te za kontinuiran rad udruga Niska svijest o građanskom aktivizmu i ulozi volontiranja
	PRILIKE	PRIJETNJE
	<ul style="list-style-type: none"> Trendovi umrežavanja organizacija civilnog društva u EU i na svjetskoj razini. Reforma sustava socijalne skrbi u skladu sa zahtjevima EU Zakonodavstvo i strateški okvir na nacionalnoj i EU razini potiče zapošljavanje osoba u neravnopravnom položaju, i suradnju svih sektora i skupina 	<ul style="list-style-type: none"> Neadekvatni institucionalni, ljudski i financijski kapaciteti na nacionalnoj razini za provedbu socijalne inkluzije i deinstitucionalizacije Postojanje zakona koji omogućavaju zadržavanje komunikacijskih barijera među različitim skupinama društva Prevelika, ograničavajuća administracija i regulativa u javnom, civilnom i privatnom sektoru Pritisak za institucionalizacijom u civilnom sektoru Nedostaje potpora „provedbenih tijela“ u praktičnoj provedbi projekata

3. VIZIJA RAZVOJA LJUDSKIH POTENCIJALA

U Osječko-baranjskoj županiji sustavno se pristupa upravljanju ljudskim potencijalima, održivo i inovativno koriste resursi i tradicija, pružaju jednake mogućnosti svima na funkcionalnom tržištu rada stvarajući time proaktivno i odgovorno stanovništvo.

3.1. Stvaranje vizije

Prilikom oblikovanja vizije zapravo smo odredili poželjnu sliku stanja u budućnosti koja mora biti utemeljena na realnim resursima, jasna, ali istovremeno i ambiciozna te privlačna i motivirajuća. Vizija predstavlja vrstu imidža koju želimo postići osiguravajući na taj način odgovarajuću mjeru fleksibilnosti koja je nužna za njezinu prilagodbu promjenama u okruženju.

Polazišna osnova oblikovanja vizije sadržana je u rezultatima SWOT analize kojom su naglašene unutarnje snage i slabosti te mogućnosti i prijetnje iz okruženja. Uzevši u obzir navedene elemente SWOT matrice, prilikom oblikovanja vizije vodili smo računa o potrebama različitih dionika te smo, u što je moguće većoj mjeri, uključili predstavnike skupina upoznatih sa stanjem i potrebama različitih razvojnih područja kako bi se u konačnici postigao opći konsenzus.

Jednom oblikovana vizija kao željena slika razvoja ljudskih potencijala u budućnosti bila je polazište za definiranje strateških razvojnih ciljeva koji se konkretno razrađuju u obliku prioriteta i mjera.

Vizija razvoja ljudskih potencijala Osječko-baranjske županije utvrđena je nakon provođenja detaljne osnovne i SWOT analize te uz aktivno uključivanje relevantnih dionika, sa ciljem osiguranja konsenzusa oko pravca budućeg razvoja koji bi u konačnici trebao rezultirati ostvarenjem postavljenih ciljeva i unapređenjem kvalitete i razvoja ljudskih potencijala OBŽ.

Vizija govori o sveukupnom stanovništvu OBŽ od kojeg se očekuje da odgovornim postupanjem sudjeluje u stvaranju budućnosti. Proaktivnost je ključna osobina koju treba razvijati, i prvenstveno se odnosi na odgovornost svakog stanovnika za vlastiti život. Ljudskim potencijalima se mora upravljati, a ne njihov razvoj prepuštati slučaju, te se razvoju treba pristupati sustavno, kako bi se osigurala održivost.

Bogata tradicija i resursi koji su na raspolaganju koriste se na inovativne načine, poštujući potrebu svih dionika da na odgovarajući način budu uključeni na tržište rada. Takvim pristupom se osigurava dugoročna funkcionalnost tržišta rada, i na najbolji mogući način razvijaju ljudski potencijali OBŽ.

3.2. Prioritetni ciljevi i mjere

Prioritetni cilj 1		Razvoj sustavnog upravljanja ljudskim potencijalima
	Mjera 1.1.	Osiguravanje efikasnog funkcioniranja Lokalnog partnerstva za zapošljavanje
	Mjera 1.2.	Povezivanje i dugoročna suradnja LPZ-a i ostalih dionika na provedbi Strategije razvoja ljudskih potencijala
	Mjera 1.3.	Usklađivanje ponude na tržištu rada s trendovima u gospodarstvu
Prioritetni cilj 2		Razvoj ljudskih potencijala
	Mjera 2.1.	Promoviranje cjeloživotnog učenja i obrazovanja
	Mjera 2.2.	Unaprjeđenje školskog sustava
Prioritetni cilj 3		Uspostavljanje održivog i funkcionalnog tržišta rada
	Mjera 3.1.	Umrežavanje dionika iz znanstvenog, javnog, privatnog i obrazovnog sektora
	Mjera 3.2.	Uspostavljanje i razvoj novih, inovativnih oblika i pristupa razvoju ljudskih potencijala
	Mjera 3.3.	Integracija skupina u nepovoljnom položaju u društvo i tržište rada

S obzirom da je Lokalno partnerstvo za zapošljavanje OBŽ nositelj aktivnosti razvoja ljudskih potencijala na razini županije, nužno je osigurati pretpostavke za njegovo dugoročno održivo i učinkovito funkcioniranje. Dobra koordinacija članova LPZ-a i njihove kompetencije u području razvoja ljudskih potencijala stvaraju nužne preduvjete za provedbu Strategije.

Učinkovita provedba aktivnosti osiguravaju svi dionici na tržištu rada koji kroz suradnju aktivno sudjeluju u stvaranju pozitivnog učinka na ljudske potencijale i društvenu zajednicu. Potrebe u gospodarstvu uvjetovane su promjenama potražnje na globalnog tržištu, i zahtijevaju kontinuirano osiguravanje vještina, znanja i kompetencija na tržištu rada. Pravodobne i kvalitetne informacije o potrebama gospodarstva pomažu da se tim potrebama efikasno odgovori kroz prilagodbu radne snage.

Ključna stavka prilagodbe je cjeloživotno učenje i usavršavanje osoba na tržištu rada, uz senzibilizaciju čitave zajednice na izazove suvremenog tržišta rada. Time se doprinosi razvoju aktivnog pristupa rješavanja nezaposlenosti. Kvaliteta obrazovanja u formalnom sustavu, naročito odgojne vrijednosti koje se prenose na generacije koje će u budućnosti predstavljati radnu snagu, važan su element konkurentnosti radne snage na tržištu, a time i konkurentnosti gospodarstva.

Uspostavljanje dugoročne suradnje između dionika u javnom, privatnom, obrazovnom i znanstveno-istraživačkom sektoru potrebno je kako bi se potaknula uspostava dugoročno održivog sustava tržišta rada i osigurao pozitivan utjecaj strategije razvoja ljudskih potencijala. Iznalaženje novih, inovativnih pristupa i rješenja u razvoju ljudskih potencijala doprinose efikasnosti provedbe mjera i ostvarenja željenih ciljeva.

Borba protiv društvene marginalizacije skupina u nepovoljnom položaju jedan je od strateških prioriteta EU. Posebno je važna integracija na tržištu rada, kako bi se omogućilo da osjetljivi slojevi društva bez diskriminacije mogu ostvariti svoje pravo na neometan život u zajednici, i realizirati svoje poslovne prilike i ideje.

4. USKLAĐENOST S EUROPSKIM, NACIONALNIM I REGIONALNIM STRATEŠKIM OKVIRIMA

Strategija razvoja ljudskih potencijala Osječko-baranjske županije usklađena je sa strateškim referentnim okvirom na Europskoj, nacionalnoj i regionalnoj razini. Ova koherentnost sa strateškim smjernicama na općenitijoj razini je od ključne važnosti ako imamo u vidu kako ona uvjetuje mogućnost povlačenja sredstava iz EU i nacionalnih fondova odnosno financiranje projekata predviđenih u okviru ove strategije. U tijeku procesa provedbe Strategije razvoja ljudskih potencijala Osječko-baranjske županije, odnosno određivanja razvojnih prioriteta, mjera, aktivnosti i definiranja projektnih prijedloga za Strategiju, velika je pažnja posvećena upravo ovome segmentu usklađenosti Strategije strateškim referentnim okvirima.

Ova strategija usklađena je sa sljedećim europskim, nacionalnim i regionalnim strateškim dokumentima:

- **Europska razina:** Europa 2020, Europska strategija zapošljavanja, Inicijativa za zapošljavanje mladih za razdoblje 2014-2020, Strategija mobilnosti za europsko visoko obrazovanje, Promocija kulturnih i kreativnih sektora za rast i poslove u Europskoj uniji, Inicijativa za društveno poslovanje (Social Business Initiative)
- **Nacionalna razina:** Sporazum o partnerstvu, Nacionalni program reformi, Industrijska strategija Republike Hrvatske, Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj, Strategija pametne specijalizacije republike Hrvatske, Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti RH, Strategija razvoja obrazovanja, znanosti i tehnologije, Strateški plan Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014-2020, Operativni program konkurentnost i kohezija 2014-2020, Akcijski plan za provedbu Strategije razvoja poduzetništva žena u RH 2014-2020, Strategija razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2015. do 2020.
- **Regionalna razina:** Županijska razvojna strategija Osječko-baranjske županije 2011-2013, , Lokalna razvojna strategija LAG-a Baranja, Lokalna razvojna strategija LAG-a Karašica te Strategija razvitka LAG-a Vuka-Dunav

Strategija razvoja ljudskih potencijala Osječko-baranjske županije je na europskoj razini usklađena sa:

- **Europa 2020** – krovni strateški dokument razvoja Europske unije definira 3 prioriteta: pametan, održiv i uključiv rast. Europa 2020 u skladu s time promiče razvijanje ekonomije temeljene na znanju i inovacijama, promicanje resursne učinkovitosti u ekonomiji te promocija ekonomije koja ostvaruje društvenu i teritorijalnu povezanost i pridonosi visokom stupnju zaposlenosti. Ovdje također treba spomenuti važnu Agendu za nove vještine i radna mjesta koja predstavlja sastavni dio strategije Europe 2020. Strategija razvoja ljudskih potencijala Osječko-baranjske županije u svojim prioritetima i mjerama oslanja se na navedene prioritete;
- **Europska strategija zapošljavanja** – ova strategija temelji se na strategiji Europa 2020 i usmjerena je prema otvaranju novih i povećanju kvalitete postojećih radnih mjesta na području Europske unije. Strategija u sebi obuhvaća elemente smanjenja strukturne nezaposlenosti, razvoj ljudskih potencijala radne snage u skladu s potrebama tržišta rada, poboljšanje kurikuluma za obrazovanje na svim razinama te promociju socijalne uključenosti i borbe protiv siromaštva. Strategija razvoja ljudskih potencijala također u sebi inkorporira navedene elemente;
- **Inicijativa za zapošljavanje mladih 2014-2020** – ova inicijativa donesena je kako bi ojačala potporu europskih strukturnih fondova za regije sa više od 25% nezaposlenosti mladih. Inicijativa je financirana iz sredstava Europskog socijalnog fonda i cilj joj je doprinijeti smanjenju nezaposlenosti osoba između 15 i 24 godina starosti, na način da će osigurati financijsku pomoć za provedbu aktivnosti povećanja zaposlenosti mladih. Strategija razvoja ljudskih potencijala sadrži mjere i aktivnosti direktno usmjerene na povećanje zapošljivosti i zaposlenosti ove populacije stanovništva.
- **Strategija mobilnosti za europsko visoko obrazovanje 2020** – strategija je usmjerena na promociju mobilnosti i povećanje kompetencija, znanja i vještina studenata, znanstvenih novaka, nastavnika i nenastavnog osoblja u visokom obrazovanju na području EU. Strategija razvoja ljudskih potencijala

Osječko-baranjske županije usklađena je sa ovom strategijom je sadrži elemente komplementarne ciljevima ove strategije.

- **Inicijativa za društveno poslovanje (Social Business Initiative)**, usvojena je u listopadu 2011. Inicijativom je predstavljen akcijski plan za razvoj društvenog poduzetništva s 11 ključnih aktivnosti. Navedene aktivnosti se mogu podvesti pod tri šira područja: (1) poboljšanje pristupa financiranju, (2) povećanje vidljivosti društvenog poduzetništva te (3) unapređivanje zakonodavnog okvira.

Strategija razvoja ljudskih potencijala Osječko-baranjske županije na nacionalnoj razini je usklađena sa:

- **Sporazum o partnerstvu i Nacionalni program reformi** – ova dva dokumenta definiraju strateške prioritete Vlade RH usmjerene stvaranju novih i očuvanju postojećih radnih mjesta, sprječavanju nezaposlenosti, radu na fleksibilizaciji i mobilnosti dionika na tržištu rada, povezivanju i usklađivanju tržišta rada sa obrazovnim sustavom te poboljšanju učinkovitosti institucija koje djeluju na tržištu rada. Strategija razvoja ljudskih potencijala sadrži elemente direktno povezane sa navedenim ciljevima.
- **Industrijska strategija Republike Hrvatske** – ova strategija usmjerena je povećanju zaposlenosti od najmanje 5% do 2020. godine u području visokih tehnologija, proizvodnje, komunikacijskih i informacijskih tehnologija u skladu sa Strategijom pametne specijalizacije. Poseban naglasak stavljen je na razvoj i poboljšanje nastavnih kurikuluma, kvalitetu strukovnog obrazovanja, unaprjeđenje kapaciteta radnika, te povezivanje obrazovnog, poslovnog i znanstveno-istraživačkog sektora. Strategija razvoja ljudskih potencijala također inkorporira ove aktivnosti;
- **Strategija razvoja poduzetništva 2013-2020** – cilj ove strategije usmjeren je osnaživanju potencijala poduzetništva, promociji poduzetništva i unaprjeđenju kulture poslovanja u gospodarstvu. Strategija također naglašava potrebu za usavršavanjem kapaciteta i kvalifikacija zaposlenih u poduzetništvu kako bi se povećala konkurentnost hrvatskih poduzeća. Strategija razvoja ljudskih potencijala kroz svoje aktivnosti zrcali ova usmjerenja Strategije.
- **Strategija pametne specijalizacije (nacrt)** – koja u okviru 3 od sveukupno 5 posebnih ciljeva ističe potrebu za jačanjem konkurentnosti i gospodarskog rasta kroz ostvarivanje partnerstva između znanstveno-istraživačkog i poslovnog sektora, osnažanjem međusektorskih partnerstava te razvojem ljudskih potencijala. Strategija razvoja ljudskih potencijala Osječko-baranjske županije u okviru svojih mjera i aktivnosti također promovira navedene teme.
- **Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti Republike Hrvatske 2014-2020** – usmjerena je kroz svoja 3 glavna cilja na borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti, smanjenju broja siromašnih i socijalno isključenih osoba te uspostavi sustava potpore namijenjenog društvenim skupinama u opasnosti od siromaštva i socijalne isključenosti. Strategija također inkorporira elemente politike protiv diskriminacije. Strategija razvoja ljudskih potencijala Osječko-baranjske županije značajno se oslanja upravo na ove navedene ciljeve.
- **Strategija razvoja obrazovanja, znanosti i tehnologije** – između ostalog, usmjerena je na razvoj sposobnosti i potencijala pojedinaca kroz cjeloživotno učenje, profesionalni razvoj, usavršavanje djelatnika u odgoju i obrazovanju te intenziviranju primjene internetskih i komunikacijskih tehnologija u učenju i obrazovanju. Strategija razvoja ljudskih potencijala sadrži aktivnosti kompatibilne s navedenim ciljevima Strategije;
- **Strategija razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2015 -2020** godine predstavlja okvir koji će omogućiti razvoj sektora društvenog poduzetništva. Predviđene su četiri temeljne mjere: a) uspostava i unaprjeđenje zakonodavnog i institucionalnog okvira; b) uspostava financijskog okvira; c) promicanje obrazovanja za društveno poduzetništvo; d) osiguranje vidljivosti.
- **Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali** za razdoblje 2014-2020 – usmjeren je na promociju održivog i kvalitetnog zapošljavanja te podršku mobilnosti radne snage, promociju socijalne uključenosti te borbu protiv siromaštva i diskriminacije, ulaganje u obrazovanje, osposobljavanje i strukovno osposobljavanje te cjeloživotno učenje te jačanju kapaciteta javnih tijela

i ostalih zainteresiranih strana. Strategija razvoja ljudskih potencijala Osječko-baranjske županije u potpunosti podržava navedeno usmjerenje ovoga operativnog programa.

- **Operativni program Konkurentnost i kohezija** za razdoblje 2014-2020 – u okviru svojih tematskih ciljeva promovira poboljšanje kapaciteta i konkurentnosti malog i srednjeg poduzetništva, socijalnu uključenost, borbu protiv siromaštva i svih oblika diskriminacije, ulaganje u obrazovanje kao i izobrazbu i strukovno obrazovanje te cjeloživotno učenje. Mjere Strategije razvoja ljudskih potencijala Osječko-Baranjske županije veliku važnost stavljaju na provedbu upravo ovakvih vrsta aktivnosti.

Strategija razvoja ljudskih potencijala Osječko-baranjske županije na regionalnoj razini je usklađena sa:

- **Županijska razvojna strategija Osječko-baranjske županije 2011-2013** (vrijedi do 2015. g.) – koja postavlja strateške ciljeve u smjeru razvoja konkurentnog gospodarstva kroz unaprjeđenje kapaciteta zaposlenika te razvoj ljudskih potencijala, podizanje razine zaposlenosti, ojačavanje institucionalnih kapaciteta, te unaprjeđenja obrazovnog sustava i promociju cjeloživotnog učenja. Strategija razvoja ljudskih potencijala sadrži aktivnosti usmjerene na postizanje ovih ciljeva.
- **Strategija razvoja grada Osijeka 2014-2020** – koja u okviru svojih ciljeva kao prioritete postavlja aktivnosti vezane za unaprjeđenje obrazovnog sustava i sustava cjeloživotnog obrazovanja te pospješivanje partnerstava te transfera znanja posebice iz istraživačkog u poslovni sektor. Također, Strategija naglašava potrebu pretvorbe Osijeka iz industrijskog grada u grad znanja. Strategija razvoja ljudskih potencijala u sebi inkorporira teme i aktivnosti usmjerene ostvarenju upravo navedenih ciljeva.
- **Lokalna razvojna strategija LAG-a Baranja** – koja u svojim ciljevima integrira povećanje konkurentnosti gospodarstva kroz strateška partnerstva i povezivanje te razvoj ljudskih potencijala. Strategija razvoja ljudskih potencijala sadrži aktivnosti koje adekvatno odgovaraju navedenim ciljevima Strategije Baranje
- **Lokalna razvojna strategija LAG-a Karašica** – koja potiče razvoj kapaciteta dionika u području poljoprivrede i gospodarstva, povezivanje obrazovnog, poslovnog i znanstveno-istraživačkog sektora, promociju zapošljavanja i mobilnosti radne snage te borbu za socijalno uključivanje i otklanjanje siromaštva. Strategija razvoja ljudskih potencijala integrira aktivnosti koje će doprinijeti ostvarenju navedenih ciljeva ove strategije.
- **Strategija razvoja LAG-a Vuka-Dunav** – koja sadrži aktivnosti usmjerene prema razvoju ljudskih potencijala, promociji poduzetništva, cjeloživotno obrazovanje i osposobljavanje u poduzetništvu, zapošljavanju mladih i osjetljivih skupina društva te povezivanju dionika iz civilnog, javnog i privatnog sektora. Aktivnosti Strategije razvoja u značajnoj su mjeri usklađeni s navedenim aktivnostima ove strategije.

5. IZVORI FINANCIRANJA

Republika Hrvatska postala je 1. srpnja 2013. godine 28. punopravna članica Europske unije te je samim time dobila mogućnost korištenja značajno većih izvora i iznosa financiranja koji su rezervirani u širokom spektru programa EU, a u svrhu što većeg gospodarskog, znanstvenog, stručnog i obrazovnog napretka.

EU strukturni i investicijski fondovi za rast i radna mjesta

Nakon što je Europska komisija 30. listopada 2014. godine usvojila *Sporazum o partnerstvu između Republike Hrvatske i Europske komisije za korištenje EU strukturnih i investicijskih fondova za rast i radna mjesta u razdoblju 2014. – 2020. godine*, Republici Hrvatskoj otvoreni je put za korištenje EU fondova. Sporazum o partnerstvu je krovni strateški dokument Republike Hrvatske za korištenje EU fondova te predstavlja temelj financiranja održivog gospodarskog rasta i zapošljavanja u narednih 7 godina. U njemu je propisan način na koji će Republika Hrvatska koristiti 10,676 milijardi € iz ESI fondova u financijskom razdoblju 2014. – 2020. godine, a samim time i način na koji će Hrvatska ispuniti zajedničke ciljeve strategije Europa 2020.

Sa svrhom što učinkovitijeg korištenja EU fondova, Republici Hrvatskoj je u prvom sedmogodišnjem financijskom razdoblju stavljeno na raspolaganje ukupno 10,676 milijardi eura iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESI).

Od ukupnog iznosa rezerviranog Europskim strukturnim i investicijskim fondom (ESI), sredstva su alocirana na 5 fondova koji zajedno čine Europski strukturni i investicijski fond. Tu spadaju Europski fond za regionalni razvoj (EFRR), Kohezijski fond, Europski socijalni fond (ESF), Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) te Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR). Od 10,676 milijardi eura za ciljeve kohezijske politike namijenjeno je 8,397 milijardi eura, za poljoprivredu i ruralni razvoj 2,026 milijarde eura dok je za razvoj ribarstva iz EU fondova rezervirano 253 milijuna eura.

Unatoč rezerviranim sredstvima unutar Europskog strukturnog i investicijskog fonda (ESI) te usvojenim Sporazumom o partnerstvu, daljnji obavezni korak Republike Hrvatske koji čini preduvjet i osnovu za korištenje sredstva iz fondova EU bila je izrada Operativnih programa „*Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.*“ te „*Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.*“. Oba operativna programa usvojena su u prosincu 2014. godine.

Operativnim programom „*Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.*“ definirana su prioritetna područja za ulaganje, kao i njihov doprinos strategiji Europa 2020 i drugim relevantnim strateškim dokumentima. Usvajanjem navedenog Operativnog programa otvoren je put za korištenja 6,881 milijardi eura EU sredstava za ulaganje u rast i razvoj, od čega je 4,321 milijardi eura dodijeljeno iz Europskog fonda za regionalni razvoj, a 2,559 milijardi eura iz Kohezijskog fonda. Detaljna alokacija sredstava može se vidjeti u Tablici 36.

Tablica 36. Alokacija sredstava iz Operativnog programa „Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.“

	Prioritetna os	Financijska alokacija(EUR)
1.	Jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija	664.792.165
2.	Korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije	318.952.676
3.	Poslovna konkurentnost	970.000.000
4.	Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije	531.810.805
5.	Klimatske promjene i upravljanje rizicima	245.396.147
6.	Zaštita okoliša i održivost resursa	1.987.360.608
7.	Povezanost i mobilnost	1.310.205.755
8.	Socijalno uključivanje i zdravlje	376.500.000
9.	Obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje	259.914.791
10.	Tehnička pomoć	216.112.612
	Ukupno	6.881.045.559

Izvor: MRRFEU

<http://www.minpo.hr/UserDocsImages/Operativni%20program%20Konkurentnost%20i%20kohezija%202014.-2020..pdf>

U prosincu 2014. godine usvojen je i Operativni program „Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.“ kojim se definiraju područja u koja će Republika Hrvatska do 2020. godine moći investirati sredstva iz Europskog socijalnog fonda i inicijative za zapošljavanje mladih. Temeljni cilj ovog Operativnog programa je pridonijeti rastu zapošljavanja i jačanju socijalne kohezije u Hrvatskoj. Njegova je ukupna vrijednost 1,85 milijarde eura, od čega se 1.582.210.217 milijardi financira iz proračuna Europske unije. Detaljna alokacija sredstava može se vidjeti u Tablici 37.

Tablica 37. Alokacije sredstava iz Operativnog programa „Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.“

Prioritetna os	Financijska alokacija (EUR)
1. Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage	532.933.273
2. Socijalno uključivanje	328.000.000
3. Obrazovanje i cjeloživotno učenje	450.000.000
4. Pametna administracija	191.276.944
5. Tehnička pomoć	80.000.000
UKUPNO	1.582.210.217 €

Izvor: MRRFEU

Program ruralnog razvoja

Politika ruralnog razvoja EU-a razvija se i prilagođava kako bi odgovorila na izazove koji se pojavljuju u ruralnim područjima. U skladu sa strategijom Europa 2020. i općenitim ciljevima Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) mogu se navesti tri dugoročna strateška cilja politike ruralnog razvoja EU-a u razdoblju od 2014. do 2020.:

- poticanje konkurentnosti poljoprivrede
- osiguravanje održivog upravljanja prirodnim resursima i akcija protiv klimatskih promjena i
- postizanje uravnoteženog teritorijalnog razvoja ruralnih gospodarstava i zajednica, uključujući stvaranje i zadržavanje radnih mjesta.

ZPP se provodi pomoću nacionalnih i/ili regionalnih programa ruralnog razvoja (PRR-ova). Države članice izrađuju svoje PRR-ove na temelju najmanje četiri od šest zajedničkih prioriteta EU-a:

1. poticanje prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima
2. jačanje isplativosti i konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede te promicanje inovativnih poljoprivrednih tehnologija i održivog upravljanja šumama
3. promicanje organizacije lanca opskrbe hranom, dobrobiti životinja te upravljanja rizikom u poljoprivredi
4. obnavljanje, očuvanje i poboljšanje ekosustava povezanih s poljoprivredom i šumarstvom
5. promicanje učinkovitosti resursa te poticanje pomaka prema gospodarstvu s niskom razinom ugljika otpornom na klimatske promjene u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru
6. promicanje društvene uključenosti, suzbijanja siromaštva te gospodarskog razvoja u ruralnim područjima.

Svaki prioritet ruralnog razvoja dalje identificira još detaljnija područja za intervencije („područja od interesa”). Unutar svojih PRR-ova države članice / regije određuju kvantificirane ciljeve za ta područja od interesa na temelju analize potreba područja obuhvaćenog PRR-om. One onda određuju koje će mjere upotrijebiti da bi ostvarile te ciljeve i koliko će sredstava dodijeliti svakoj mjeri.

Ruralni razvoj, kao drugi stup ZPP financiran je sredstvima Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD). Programsko razdoblje EU obuhvaća razdoblje od sedam godina.

Preduvjet za mogućnost korištenja sredstava EAFRD u sljedećem programskom razdoblju je izrada Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020. godine (PRR 2014.-2020.).

Zacrtani ciljevi “Europske strategije za pametan, održiv i uključiv rast - EUROPA 2020”, ekonomski, okolišni i teritorijalni izazovi Unije, očituju se i kroz tri zacrtana cilja ZPP-a i to: konkurentnost poljoprivrede, održivo gospodarenje resursima i uravnotežen razvoj ruralnih područja. U ovom Programu predviđeno je dostizanje ciljeva ZPP-a, kroz šest prioriteta djelovanja, a putem 18 odabranih mjera.

Programi Unije

Programi Unije predstavljaju skup integriranih aktivnosti koje je Europska unija osmislila kao sredstvo za postizanje postavljenih ciljeva na razini EU, te u svrhu promicanja suradnje između država članica u različitim područjima povezanim sa zajedničkim politikama EU.

Temeljeno na posebnim stavkama Općeg proračuna EU, većina Programa Unije je namijenjena za korištenje državama koje su punopravne članice EU, sa iznimkom nekih programa koji su dostupni i otvoreni i za one države koje se nalaze u procesu pridruživanja Europskoj uniji. Na ovakav način je i Republika Hrvatska od njenog pretpristupnog razdoblja, odnosno od 2005. godine bila u mogućnosti koristiti i sudjelovati u aktivnostima određenima Programima Unije. Pravni okvir za sudjelovanje Republike Hrvatske u Programima Unije u vrijeme njenog pretpristupnog razdoblja bio je „Okvirni sporazum između Republike Hrvatske i Europske zajednice o općim načelima sudjelovanja Republike Hrvatske u Programima Zajednice“

(„Narodne novine“ – Međunarodni ugovori br. 6/2005) kao i zasebno sklopljeni „Memorandumi o razumijevanju“ za svaki od Programa Unije. Sadržaj Okvirnog sporazuma određivao je opće uvjete sudjelovanja Hrvatske u Programima Unije, dok su posebne odredbe i uvjeti kao što su financijsko upravljanje i sudjelovanje u pojedinačnom programu bili predmet sklapanja posebnih Memoranduma o razumijevanju. Osim navedenog, Memorandumi o razumijevanju su propisivali i visinu te modalitet doprinosa godišnje članarine koju je Hrvatska bila obvezna uplatiti u glavni proračun Europske unije kako bi imala mogućnosti sudjelovanja u pojedinom Programu Unije.

Nakon 1.srpnja 2013., odnosno danom pristupanja Europskoj Uniji, Hrvatskoj su otvorena vrata za sudjelovanje u svim postojećim Programima Unije bez obzira na prethodno potpisane „Memorandume o razumijevanju“ te sukladno tome ona prestaje biti obavezna uplaćivati godišnje članarine.

Sa završetkom financijskog razdoblja Europske unije 2007.-2013., većina dotadašnjih Programa Unije u tome razdoblju završila je sa provedbom. Sukladno tome, Europski parlament usvojio je nove zakonske okvire za Programe Unije u financijskom razdoblju 2014.-2020. U odnosu na neke Programe Unije poduzete su znatne promjene s obzirom na prethodno razdoblje, dok se iz ostalih osnivajućih uredbi može vidjeti nastavak uhodane strukture.

Vlada Republike Hrvatske usvojila je 2. srpnja 2014. godine „Zaključak o sudjelovanju Republike Hrvatske u Programima Unije u financijskom razdoblju 2014.-2020. godine“, kojim su se imenovale nadležne institucije i odgovorne osobe za koordinaciju sudjelovanja Hrvatske u Programima Unije te su imenovana tijela državne uprave koja su uključena i nadležna za provedbu pojedinih programa u financijskom razdoblju 2014.-2020. godine.

Većina Programa Unije provodi se prema centraliziranom modelu provedbe gdje su za financijsko upravljanje i provedbu odgovorna tijela Europske komisije, odnosno tijela Opće uprave koje su zadužene za pojedini program te koje odlučuju o vrsti i trajanju programa te raspoloživom proračunu. Također, zaduženi su i za raspisivanje poziva na dostavu projektnih prijedloga.

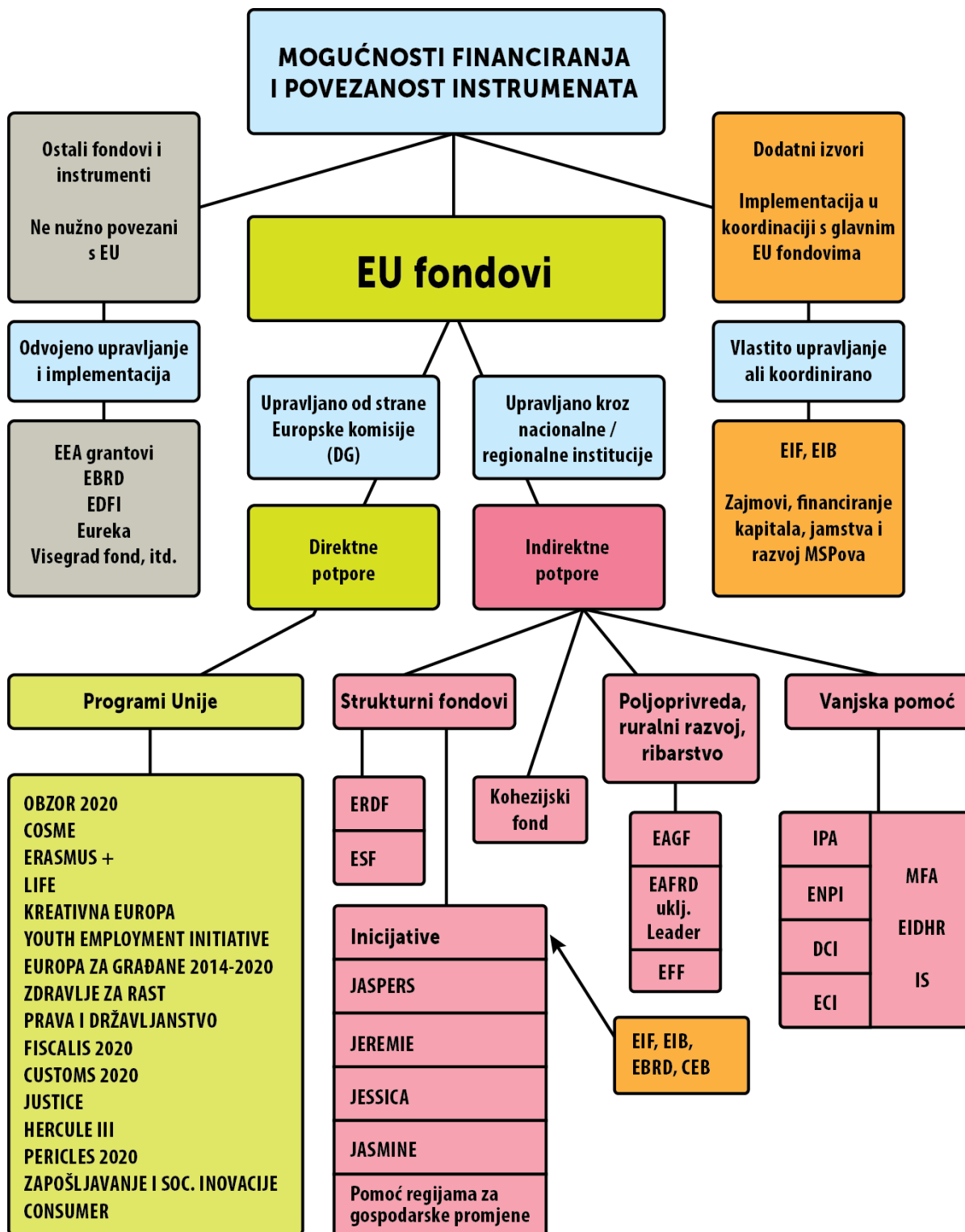
U pojedinim slučajevima pojedine Opće uprave provedbu programa mogu povjeriti specijaliziranim Izvršnim agencijama Europske komisije koje u tom slučaju obavljaju aktivnosti upravljanja programom, ali pod nadzorom Opće uprave nadležne za pojedini program. U tom slučaju Izvršne agencije odgovorne su za pripremu i objavu natječaja, financiranje, evaluaciju i predselekciju prijavljenih projekata, pripremu i potpisivanje ugovora, praćenje projekata (početna i završna izvješća), komunikaciju s prijavljenim korisnicima te kontrole na licu mjesta.

U slučaju decentraliziranog modela provedbe, provedbena struktura prenosi se na nacionalno tijelo, pa tako kod decentraliziranih aktivnosti u okviru programa Erasmus+ nacionalno tijelo predstavlja Agencija za mobilnost i programe (AMPEU), međutim financijski nadzor ili reviziju provode ili nadziru Europska komisija, OLAF i Europski revizorski sud.

Kako većina Programa Unije ima centraliziranu provedbu, za potencijalne prijavitelje zainteresirane za prijavu projekta na natječaj Programa Unije osigurana je pomoć i dostupnost informacija i na nacionalnoj razini. Unutar nadležnog tijela državne uprave djeluje služba tehničke podrške za pojedini Program Unije, odnosno nacionalna kontakt točka (ili nacionalni koordinator) koja je zadužena za informiranje, promidžbu i vidljivost programa putem kojeg se šira javnost i potencijalni korisnici mogu informirati te zatražiti sve potrebne informacije. U pojedinim slučajevima nacionalne kontakt točke, odnosno nacionalni koordinatori mogu biti izmješteni te na taj način ne djeluju u okviru nadležnog tijela državne uprave.

Slika u nastavku pokazuje mogućnosti financiranja i povezanost instrumenata na razini Europske unije.

Slika 1. Mogućnost financiranja i povezanost instrumenata

Izvor: PRVI KORAK poduzetnički centar

Prvenstveni cilj korištenja EU fondova je osigurati posao za što više hrvatskih građana, osnažiti gospodarstvo, smanjiti rizik od siromaštva i postići ravnomjeran razvoj svih krajeva Hrvatske. Dosadašnji rezultati korištenja EU fondova kroz različite projekte pokazuju poboljšanu efikasnost tržišta rada, razvoj ljudskog kapitala i jačanje socijalnog uključivanja, a što je izravno pridonijelo poboljšanju uvjeta za stvaranje radnih mjesta i zapošljivosti. Iz fondova EU financiralo se 579 projekata u vrijednosti od 1,1 mlrd. kuna, a u zadnjih godinu i pol dana provodi se i program Garancija za mlade kojem je glavni cilj zapošljavanje mladih i njihov ostanak u Hrvatskoj. Tijekom 2013. i 2014. godine program je koristilo 67.015 mladih korisnika što je pomoglo da se u posljednje 3 godine stopa nezaposlenosti mladih smanji za gotovo 20%.

6. PROVEDBA I PRAĆENJE PROVEDBE STRATEGIJE

Još ne postoji formalno usvojen sustav operativnog praćenja za Lokalna partnerstva za zapošljavanje u hrvatskim zakonskim propisima: Lokalno partnerstvo za zapošljavanje nema neku posebnu formaliziranu funkciju u praćenju procesa provedbe strategije, te nije definirana ni obveza izvještavanja. Međutim, članovi Lokalnog partnerstva za zapošljavanje Osječko-baranjske županije svjesni su potrebe praćenja provedbe strategije sa ciljevima prikupljanja informacija o:

- dostizanju postavljenih ciljeva za tekuće razdoblje
- razlozima za nepostizanje ciljeva te mogućim rješenjima za otklanjanje
- adekvatnosti planiranih resursa (materijalnih, ljudskih, financijskih) za postizanje ciljeva
- relevantnosti prioriteta i mjera s obzirom na okolnosti.

Provedba strategije će se pratiti na dvije razine – praćenje indikatora strategije i godišnje praćenje pokazatelja definiranih u Akcijskom planu prema svakoj pojedinoj mjeri. Indikatori strategije su podjeljeni prema prioritetnim ciljevima i određeni prema mogućnosti dobavljanja podataka iz nezavisnih izvora.

Prioritet	Indikator	Izvor podataka	Jedinica mjere	Polazišna vrijednost 2013. ili 2014. godina	Ciljana vrijednost 2020. godine
PRIORITETNI CILJ 1 Razvoj sustavnog upravljanja ljudskim potencijalima	Broj projekata za razvoj sustava upravljanja ljudskim potencijalima	Lokalno partnerstvo za zapošljavanje Osječko-baranjske županije	Broj	1	3
PRIORITETNI CILJ 2 Razvoj ljudskih potencijala	Stopa nezaposlenosti	HZZ PU Osijek	%	32,1	21
PRIORITETNI CILJ 2 Razvoj ljudskih potencijala	Udio stanovnika sa završenim tercijarnim obrazovanjem	Državni zavod za statistiku	%	12,7	15
PRIORITETNI CILJ 3 Uspostavljanje održivog i funkcionalnog tržišta rada	Udio zaposlenih žena	Državni zavod za statistiku	%	44,9	47
PRIORITETNI CILJ 3 Uspostavljanje održivog i funkcionalnog tržišta rada	Udio zaposlenih osoba u dobi do 29 godina	Državni zavod za statistiku	%	13,5	18,5
PRIORITETNI CILJ 3 Uspostavljanje održivog i funkcionalnog tržišta rada	Broj zaposlenih osoba s invaliditetom	Hrvatski zavod za javno zdravstvo	Broj	624	640

O rezultatima provedbe strategije, prema potrebi, Tajništvo izvješćuje Lokalno partnersko vijeće za zapošljavanje, te prema upitu župana i Županijsku skupštinu.

Podaci o provedbi Akcijskog plana se prikupljaju na dobrovoljnoj osnovi od članova i suradnika Lokalnog partnerstva za zapošljavanje Osječko-baranjske županije ali i od drugih organizacija koje provode projekte vezane uz Akcijski plan. Podatke prikuplja Tajništvo Lokalnog partnerstva za zapošljavanje Osječko-baranjske županije putem posebno izrađeno obrasca jednom u godini.

PRILOG 1 – SPORAZUM O PARTNERSTVU I POPIS ČLANOVA LOKALNOG PARTNERSTVA ZA ZAPOSŁJAVANJE OSJEČKO- BARANJSKE ŹUPANIJE

S P O R A Z U M O LOKALNOM PARTNERSTVU ZA ZAPOSŁJAVANJE U OSJEČKO-BARANJSKOJ ŹUPANIJI

I.

Ovim Sporazumom utemeljuje se Lokalno partnerstvo za zapošļavanje u Osječko-baranjskoj Źupaniji (nastavno: Partnerstvo) kao oblik zajedničkog djelovanja potpisnika ovog Sporazuma u postizanju ciljeva utvrđenih ovim Sporazumom.

II.

Potpisnici ovog Sporazuma povezuju se u Partnerstvo radi usklađivanja interesa i zajedničkog djelovanja u provođenju Projekta "Lokalno partnerstvo za zapošļavanje", a osobito u:

- pripremi i provođenju Strategije razvoja ljudskih potencijala usmjerene smanjenju nezaposlenosti i prijetnji nove nezaposlenosti odnosno novom zapošļavanju, oslonjene na Źupanijsku razvojnu strategiju, kojom se pridonosi izradi i provedbi aktivne i preventivne politike tržišta rada;
- osnaživanju kapaciteta lokalnih dionika za izradu i provedbu aktivne politike tržišta rada podržanog institucionalnim okvirom za razvoj ljudskih potencijala temeljenim na partnerstvu na Źupanijskoj razini;
- poticanju izrade, oblikovanju i odabiru razvojnih i drugih projekata kojima se operacionaliziraju i provode strategijska usmjerenja te njihovom kandidiranju za sredstva europskih i drugih fondova i drugih oblika financiranja sadržaja obuhvaćenim ovim projektima;
- jačanju kapaciteta potencijalnih prijavitelja projekata za planiranje, izradu i provođenje aktivnih mjera za zapošļavanje u sklopu partnerskog pristupa.

III.

Svoje partnerstvo u ostvarivanju ciljeva iz točke II. potpisnici ovog Sporazuma, kao članovi Partnerstva ostvaruju putem Partnerskog vijeća.

Članovi Partnerstva djeluju u okviru Partnerskog vijeća putem svojih ovlaštenih predstavnika. Svaki član Partnerstva u vijeću ima jednog predstavnika.

Partnersko vijeće djeluje kao forum za dijalog i postizanje konsenzusa između različitih skupina dionika i ima savjetodavnu ulogu u izradi i provedbi planskih dokumenata politike regionalnog razvoja u području razvoja ljudskih potencijala usmjerenog zapošļavanju.

Radom Partnerskog vijeća rukovodi njegov predsjednik koga biraju članovi Partnerskog vijeća, a u radu mu pomaže potpredsjednik Partnerskog vijeća.

Radi praćenja stanja i ostvarivanja utvrđene politike, proučavanja i razmatranja određenih pitanja, pripreme, razmatranja i podnošenja prijedloga akata i drugih prijedloga, usklađivanja djelovanja pojedinih tijela uključenih u postupke pripreme i provedbe planskih dokumenata te obavljanja drugih poslova Partnersko vijeće može osnovati radna tijela.

Konstituirajuću sjednicu Partnerskog vijeća saziva župan i predsjedava joj do izbora predsjednika.

Svoje djelovanje i način svoga rada Partnersko vijeće pobliže uređuje svojim Poslovníkom.

Partnersko vijeće sa sjedištem u Osijeku djeluje na području Osječko-baranjske županije.

IV.

Administrativne i stručne poslove za potrebe rada Partnerskog vijeća obavljat će Područna služba Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u Osijeku.

V.

Ovom Sporazumu mogu naknadno, uz suglasnost Partnerskog vijeća, pristupiti i druge pravne osobe iz područja javnog, privatnog i civilnog sektora.

IV.

Članovi Partnerstva zaključuju ovaj Sporazum na neodređeno vrijeme.

Potpisom ovog Sporazuma članovi Partnerstva potvrđuju svoju opredijeljenost za ciljeve utvrđene ovim Sporazumom i suglasnost za djelovanje sukladno njegovim određenjima.

Osijek, 30. ožujak 2011. godine

ČLANOVI LOKALNOG PARTNERSTVA ZA ZAPOSŁJAVANJE OSJEČKO-BARANJSKE ŹUPANIJE

- 1.OSJEČKO-BARANJSKA ŹUPANIJA,
- 2.GRAD BELI MANASTIR,
- 3.GRAD BELIŠĆE,
- 4.GRAD DONJI MIHOLJAC,
- 5.GRAD ĐAKOVO,
- 6.GRAD NAŠICE,
- 7.GRAD OSIJEK,
- 8.GRAD VALPOVO,
- 9.HRVATSKI ZAVOD ZA ZAPOSŁJAVANJE PODRUČNA SLUŹBA OSIJEK,
- 10.CENTAR ZA PROFESIONALNU REHABILITACIJU OSIJEK,
- 11.CENTAR ZA SOCIJALNU SKRB OSIJEK,
- 12.SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA OSIJEK,
- 13.EKONOMSKI FAKULTET OSIJEK,
- 14.ELEKTROTEHNIČKA I PROMETNA ŠKOLA OSIJEK,
- 15.PUČKO OTVORENO UČILIŠTE OSIJEK,
- 16.REGIONALNA RAZVOJNA AGENCIJA SLAVONIJE I BARANJE D.O.O.,
- 17.CENTAR ZA PODUZETNIŠTVO OSIJEK,

- 18.HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA ŽUPANIJSKA KOMORA OSIJEK,
- 19.OBRtničKA KOMORA OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE,
- 20.HRVATSKA UDRUGA POSLODAVACA REGIONALNI URED OSIJEK,
- 21.HRVATSKA UDRUGA SINDIKATA ŽUPANIJSKI URED OSIJEK,
- 22.NEZAVISNI HRVATSKI SINDIKATI REGIONALNI URED OSIJEK,
- 23.SAVEZ SAMOSTALNIH SINDIKATA HRVATSKE URED SSSH OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE,
- 24.ORGANIZACIJA ZA GRAĐANSKE INICIJATIVE,
- 25.PRONI CENTAR ZA SOCIJALNO PODUČAVANJE,
- 26.UDRUGA ZA KREATIVNI RAZVOJ SLAP,
- 27.UDRUŽENJE ZA MIR I LJUDSKA PRAVA "BARANJA",
- 28.LOKALNA AKCIJSKA GRUPA BARANJA,
- 29.PUČKO OTVORENO UČILIŠTE OBRIS,
- 30.MIROVNA GRUPA OAZA BELI MANASTIR

